

Agata Aleksandra Kluczek

Ktiŝtes i inni

Bohaterowie mitów i legend
w rzymskim mennisctwie
prowincjonalnym
(235–276)

UNIWERSYTET ŐŁŦSKI
WYDAWNICTWO

Ktištes i inni

Agata Aleksandra Kluczek

Ktiŝtes i inni

Bohaterowie mitów i legend
w rzymskim mennictwie
prowincjonalnym
(235–276)

Recenzje

Katarzyna Balbuza

Jarosław Bodzek

Spis treści

Wstęp ♦ 7

♦ Rozdział 1

Założyciele w pamięci numizmatycznej: *instrumenta*

1.1. Epitety *ktistes* i *conditor* w napisach na monetach prowincjonalnych ♦ 21

1.2. *Ktistai* i *eponymoi*: *exempla* numizmatycznych portretów ♦ 33

1.2.1. Solymos ♦ 35

1.2.2. Temenos ♦ 41

1.2.3. Parios ♦ 48

1.3. *Heroes minores*: galeria eponimów ♦ 52

1.3.1. Kyzikos, Midas, Teios... ♦ 53

1.3.2. Nimfy ♦ 56

1.3.3. Nikomedes i Astakos ♦ 66

1.3.4. Pod dyktatem boskich *omina* ♦ 68

1.3.4.1. Aryas i Kandos ♦ 70

1.3.4.2. Akmon ♦ 72

1.3.4.3. Dorylaos i Akamas ♦ 76

♦ Rozdział 2

Numizmatyczne *ktiseis*: mityczno-legendarna panorama

2.1. Bohaterowie wojny trojańskiej ♦ 79

2.2. Fenicki – i nie tylko – rodowód, czyli Dydona i inni ♦ 88

2.3. Heros, dzik i przeszłość mityczna ♦ 104

2.3.1. Androklos ♦ 105

2.3.2. Ankajos i inni ♦ 112

2.4. Dodekathlos. Herakles: bohater na trudne czasy ♦ 120

♦ **Rozdział 3****Numizmatyczny rachunek III wieku****3.1. Siła rozpędu? ♦ 135****3.1.1. Aleksander Macedoński i inni ♦ 140****3.1.1.1. W Macedonii. Pod znakiem Aleksandra ♦ 144****3.1.1.2. Wykreowany założyciel. Jeden z wielu ♦ 148****3.1.1.3. Smyrna i Aleksander. Rywalizacja? ♦ 155****3.1.1.4. Przybycie Aleksandra do Azji – historia (re)interpretowana ♦ 164****3.1.2. W gąszczu bogów, bóstw i herosów ♦ 170****3.1.2.1. Możliwości, prawdziwości i wyjątki: przykłady ♦ 170****3.1.2.2. Labirynt skojarzeń w Apamei frygijskiej: między Noem a Zeusem ♦ 177****3.1.2.3. Perseusz i spotkanie mitycznych wędrowców w Tarsie ♦ 182****3.2. Jądro: Rzym i cesarz ♦ 191****3.2.1. Remus, Romulus... ♦ 198****3.2.2. ... i Roma ♦ 204****3.2.3. Cesarz pośród założycieli ♦ 211****3.3. Bohaterowie w agonii ♦ 223****3.3.1. Cesarscy poprzednicy ♦ 234****3.3.2. Sława *polis* Ateńczyków ♦ 238****3.3.3. *Septem sapientes Graeciae* ♦ 242****Zakończenie ♦ 251****Aneks. Mennice prowincjonalne pracujące w latach 235–276 ♦ 263****Bibliografia ♦ 287****Wykaz skrótów ♦ 313****Indeksy****Indeks 1.** Postacie historyczne, bóstwa, herosi, postacie mitologiczne, personifikacje ♦ 319**Indeks 2.** Autorzy starożytni i późnoantyczni wraz z informacją o ich dziełach ♦ 331**Indeks 3.** Autorzy i współtwórcy opracowań ♦ 337**Indeks 4.** Nazwy geograficzne (miasta i mennice) ♦ 345**Wykaz ilustracji, tabel i wykresów ♦ 353****Summary ♦ 363**

Wstęp

NEC PRAENESTINAE FVNDATOR DEFVIT VRBIS de civitatibus totius orbis multi quidem ex parte scripserunt, ad plenum tamen Ptolomaeus graece, latine Plinius. de Italicis etiam urbibus Hyginus plenissime scripsit, et Cato in originibus. apud omnes tamen si diligenter advertas, de auctoribus conditarum urbium dissensio invenitur, adeo ut ne urbis quidem Romae origo possit diligenter agnoscere. [...] si igitur tantae civitatis certa ratio non apparet, non mirum si in aliarum opinione dubitatur. unde nec historicos nec commentatores varia dicentes imperitiae condemnare debemus: nam antiquitas ipsa creavit errorem, et plerique fundant, plerique augent et ad se transferunt nomina¹.

Krótki komentarz do fragmentu *Aeneis* (*Eneidy*), rzymskiej epopei narodowej, uczyniony przez późnoantycznego autora Serwiusza, który pisał w nim o tradycji założycielskiej miast „całego świata” (*totius orbis*), uwypukla kilka istotnych, chociaż oczywistych kwestii. W tych tradycjach znajdują się niejasności, kryją się sprzeczności dotyczące czynników założycielskich. Niezgodności są dostrzegane nawet w jakoby tak dobrze utrwalonych w pamięci i opisywanych przez wielu początkach Rzymu (*Romae origo*)², tym bardziej więc rozbieżności i wątpliwości występują w przypadku początków innych miast, nie tak znaczących, mniej sławnych i w skromniejszym zakresie opisywanych w różnych dziełach. Wiedzieli o tym dobrze inni starożytni, czemu dał wyraz Tacyt,

1 Serv. in *Aen.* 7.678.

2 Wykaz prac autorów antycznych nawiązujących do początków rzymskich, wraz z komentarzem do tej tradycji literackiej, por. Carandini (a cura di), 2006, komentarze: D'Alessio, 2006, s. 247–339; Carafa, 2006, s. 340–452; Carandini (a cura di), 2010, komentarz: Carafa, 2010, s. 157–265; Carandini (a cura di), 2014, komentarze: Carafa, 2014, s. 291–307, 330–357; Fusco, 2014, s. 419–439.

relacjonując w *Annales* (*Rocznikach*) przybycie poselstw miast rzymskiego Wschodu do Rzymu, gdzie ubiegały się one o przywileje, sięgając w tym celu po różne argumenty. Spośród nich ważne były świetne korzenie i tradycje danego miasta, co przypominano, wskazując „niewiele między sobą różniące się szczegóły o starożytności swych początków” (4.55, *neque multum distantia inter se memorabant de vetustate generis*) i żonglując imionami założycieli, z których jeden od drugiego był bardziej znaczący w mitologii i bardziej odległy w przeszłości – cóż, kiedy wielu „opiera swe pretensje na ciemnych z powodu swej dawności początkach” (3.63, *ceteros obscuris ob vetustatem initiis niti*)³.

Na końcu przytoczonego ustępu Serwiusz wyraża opinię jak gdyby wyjaśniającą istotę i przyczynę niejasności dotyczących początków miast: „nam antiquitas ipsa creavit errorem”⁴. To fraza o intrygującej treści. Prowokuje między innymi do refleksji, że ów błąd (*error*) nie wynika z zamierzonej przez starożytnych chęci zniekształcenia tradycji, lecz to sama starożytność (*antiquitas ipsa*) – w jej złożoności polityczno-społecznej i zmieniającej się rzeczywistości – wpływała na to, że tradycja ta nie była skostniała. Wprowadzano do niej nowe elementy, inne zanikały lub na pewien czas odchodziły w niepamięć, by potem powrócić w wersji zmodyfikowanej⁵.

W treści owych *origines*, które swymi bohaterami-założycielami miast⁶ czyniły postacie bogów i mitycznych herosów, odbijały się, jakkolwiek zazwyczaj mało czytelne wprost, okoliczności i zjawiska historyczne. Utrzymywały się siła i atrakcyjność aluzji mitologicznych. Liczne miasta wiązały przygody bogów, herosów i mitycznych bohaterów z własną tradycją; wykorzystując ich imiona, wskazywały swych eponimów; obierały jako swoich założycieli legendarne postacie, nieraz włączając w swą własną historię epizody budowane z ich udziałem. Elity, czy nawet szerzej: społeczności, wielu miast i wspólnot w imperium chęć zyskania prestiżu, pierwszeństwa czy znaczącego miejsca wśród innych miast w regionie argumentowały przecież między innymi swą odległą przeszłością. Epizody w niej osadzone i ich „aktorzy” to zazwyczaj zdarzenia

3 W tekście głównym tłumaczenie autorstwa Seweryna Hammera. Pełne fragmenty dotyczące epizodów osadzonych w dziejach I wieku: Tac. *Ann.* 3.61–63, 4.55–56.

4 Powtórzona w Isid. *Orig.* 15.2. Por. Dietz, 1995, s. 61–97.

5 Por. uwagi Price, 2005, s. 116–117.

6 Tu i wielokrotnie w dalszej części książki posługuję się pojęciem „miasto”, zdając sobie sprawę z uproszczenia, jakim jest stosowanie jednego terminu do różnych, ponadto zmieniających się form i statusów miast w świecie starożytnym, a przede wszystkim przeniesienie współczesnego określenia na fundacje będące twórami mitycznych bohaterów i miejscami akcji herosów i bóstw.

i postaci należące do mitohistorii⁷. Postacie te wraz z ich przymiotami i czynami niekiedy były dobrem współdzielonym z innymi miastami. Pewne atrakcyjne wątki mityczne bywały bowiem adaptowane – najczęściej zupełnie niezależnie – w kolejnych, nawet odległych od siebie, ośrodkach.

Zarówno konkretne akcje fundacyjne, jak i tradycję założycielską zapisaną w imieniu eponima, a także mityczne i legendarne zdarzenia osadzone u progu dziejów miasta, do których niekiedy swój wkład dodawali historyczni bohaterowie, obejmując określeniem tradycji założycielskiej. Nawiązując tu do frazy, jakiej użył Liwiusz, pisząc w *Ab Urbe condita* (*Dziejach Rzymu od założenia miasta*) o powstaniu Rzymu: „condita urbs conditoris nomine appellata” (1.7.3). Dał w ten sposób świadectwo, że w świadomości ludzi antyku te dwie kwestie: założenie miasta (tradycyjnie ubarwione nadnaturalnymi zdarzeniami) i nadanie mu nazwy, spletały się często ze sobą. Tę spójnię niejednokrotnie tworzył, a niekiedy funkcjonował niezależnie w tych dwóch obszarach, *ktistes* (κτίστης). W podstawowym znaczeniu termin związany z greckim czasownikiem κτίζω, czyli „osiedlić się”, „zasiedlić”, „zbudować”, „założyć”, oznacza po prostu „założyciela”, „twórcę”, ale może dotyczyć także „odnowiciela” danego miasta⁸.

Specyficzne świadectwo funkcjonowania opowieści o założeniu i, szerzej, początkach miast leżących w imperium rzymskim przynoszą napisy oraz obrazy umieszczone na monetach i medalionach. W formie legend i wyobrażeń prezentowano mity związane z początkami Rzymu⁹. Dość stwierdzić, że jednym z pierwszych – zarazem jednym z najbardziej trwałych – motywów pojawiających się na rzymskich monetach był obraz wilczycy i dwójki ludzkich dzieci, czyniący aluzję do losów synów Marsa i Rei Sylwii – Remusa i Romulusa, założyciela Miasta. Do tych bohaterów dołączył protoplasta Rzymian – Trojańczyk Eneas, syn Wenus, i wiele kolejnych postaci, których dzieje osadzano w epoce mitycznej i legendarnej. Mity założycielskie dotyczące innych miast i postaci ich fundatorów obrazowano w tak zwanym mennictwie prowincjonalnym. I to właśnie w wyobrażeniach tych numizmatów szukam owych motywów założycielskich.

Pod szerokim określeniem „monety prowincjonalne” kryją się w tym wypadku emisje miejskie, kolonii, *koinon*, czyli prowincjonalnego zgromadzenia lub regionalnego związku miast, a także emisje prowincji, władców klientelnych

7 Kategoria: Ando, 2015, s. 207–220. Pojęcie mitu, dzieje mitografii antycznej por. Mojsik, 2018, s. 27–80.

8 Por. Diod. Sic. 3.60.4 (potomstwo Atlantydy jako założyciele ludów i miast); Plut. *Cam.* 1.1 (M. Furius Camillus – nazywany drugim założycielem Rzymu); por. Bons, Passoni Dell’Aqua, 2011, zwł. s. 183–184.

9 Kluczek, 2019.

oraz pseudoautonomiczne¹⁰. W sumie monety prowincjonalne były charakterystyczne zwłaszcza dla rzymskiego Wschodu. Ich produkcję w dobie cesarstwa podjęło kilkaset ośrodków, przy tym często pieniądź bito nieregularnie, w zależności od potrzeb rynku i niekiedy od innych okoliczności zachodzących w regionie. Monety te cyrkulowały przede wszystkim lokalnie. Istotne jest, że powstawały *ad hoc* w konkretnych – i niekiedy współcześnie w nauce rozpoznanych, a czasem dopiero czekających na odszukanie i analizę – sytuacjach polityczno-społecznych, będąc przy tym świadectwem tożsamości i wartości uznawanych przez *élites* poszczególnych miast prowincjonalnych¹¹.

Monety prowincjonalne jako medium masowe, kontrolowane przez lokalne elity¹², dowodzą na swój sposób wagi, jaką miejscowe społeczności przywiązywały do tradycji o początkach ich miast. Na awersach monet prowincjonalnych z reguły, chociaż nie zawsze (!), znajdował się wizerunek cesarza (albo członków jego rodziny obdarzonych tytułami *sebaste/augusta*, *kaisar/caesar*) z odpowiednią legendą, w brzmieniu grecko- lub łacińskojęzycznym¹³, zawierającą imię i tytułaturę. Natomiast na rewersach podejmowano różnorodną tematykę. Motyw założycielski pozostawał jednym z wielu, ale stanowił dobrą konkurencję dla innych tematów lokalnych, jakimi były: promocja organizowanych świąt i konkursów, sprawowanych kultów, udziału w różnych wydarzeniach, dowartościowanie instytucji miejscowych, sławienie wystroju architektonicznego miast. Monety prowincjonalne ilustrowały mityczną, legendarną lub historyczną tradycję danego ośrodka czy, szerzej, regionu, w jakim on funkcjonował, dlatego – oprócz wątków wspólnych czy popularnych – wiele jest odmienności, specyfiki, a nawet unikatowości w ujmowaniu tematów. To były wszak sposoby na wyróżnienie jednego miasta lub tylko odróżnienie go od innych. W tym kontekście sam *ethnikon* ujęty w inskrypcjach monetarnych

10 Jako pseudoautonomiczne są określone monety prowincjonalne bez wizerunku cesarza/członków rodziny panującej na awersie, w zamian umieszczono tu np. wyobrażenia Senatu, Boule, Demosu, Tyche, innych bóstw i herosów miejscowych. Definicja mennictwa pseudoautonomicznego, charakterystyka ikonografii awersów tej grupy monet, problemy z ustaleniem ich chronologii w: Hostein, Mairat, 2015, s. 107–122.

11 Por. np. Howgego, 2005, s. 1–17; Butcher, 2005, s. 143–156; Kremydi-Sicilianou, 2005, s. 95–106; Williamson, 2005, s. 19–27; Katsari, Mitchell, 2008, s. 221–249; Bennett, 2014, *passim*.

12 Określenie, jakiego użył Peter Weiss, por. Weiss, 2004, s. 197.

13 Niekiedy używano tych języków jednocześnie. Interesujące są np. brązy z Mallus, których awersy miały literactwo w języku łacińskim, a rewersy – w greckim (*RPC* 6, nr 7158 temp., *RPC* 7.2, nr 3160–3161) lub odwrotnie: awersy były w języku greckim, a rewersy w łacinie (*RPC* 6, nr 7159–7160 temp.), z Tyru, gdzie na jednym rewersie napis w języku łacińskim łączy się z napisem w grece (*RPC* 7.2, nr 3579–3584; *RPC* 8, ID 58993; *RPC* 9, nr 1986, 2019) lub w języku fenickim (*RPC* 7.2, nr 3561, 3568, 3571–3572, 3578; *RPC* 8, ID 6484). Szerzej por. Savio, Struffolino, 2005, s. 58–76; Calomino, 2014, s. 199–222.

starożytnym nie wystarczał, sięgali również po inne środki, zwłaszcza zaś po formuły ikonograficzne.

Czasem napis (awersowy lub rewersowy) wskazywał jako założyciela konkretnego bohatera, określając go mianem *ktistes*, *oikistes*, *archegetes* albo – w języku łacińskim – *conditor*. Były to głównie postacie rodem z mitów, chociaż zdarzało się, że i osoby historyczne zostały docenione tym określeniem. Częściej niż w napisach motyw założycielski był eksponowany w wyobrażeniach. W różnych kompozycjach prezentowano sylwetki założycieli i ich protagonistów, z desygnującymi ich mniej lub bardziej czytelnie atrybutami, unikalnymi potworami czy osadzając je w zbudowanym elementami graficznymi kontekście, mającym wskazywać, że treść wyobrażenia dotyczy początków danego miasta. Przekaz ten nie zawsze jest dzisiaj zrozumiały. To oczywiste, biorąc pod uwagę fakt, że liczne wątki opowieści założycielskich utrwalonych tradycją zostały zredukowane do małych i skromnych obrazów. Ale również ze względu na to, że ta tradycja założycielska, której początki sięgają epoki greckiej, uchwycona w materiale pochodzącym z epoki cesarstwa, bynajmniej nie była dziełem gotowym i niezmiennym. Jest to raczej twór złożony z kośca pierwotnych przekazów, których początków nie sposób dociec, obrosłego tkanką przyrastającą na przestrzeni dziejów i, bywa, różną w różnych kręgach geograficznych. W narracji „obrazowej” zachowały się elementy tego, co można nazwać wersją klasyczną opowieści, ale też odbijały się w niej zarówno współcześnie znane nawarstwienia pierwotnych opowieści o bogach i herosach, zapisane w tradycji literackiej, jak i te obecnie zapomniane – dzisiaj często już niezrozumiałe i niejasne, wyciągnięte *ad hoc* z lamusa pamięci wątki i warianty opowieści, które niegdyś były znane lokalnym wspólnotom, jednak albo nie zostały utrwalone i objaśnione w inskrypcjach, albo nie przetrwały w literackiej formie do czasów współczesnych.

Taki stan źródeł – luki w innych źródłach, przy jednoczesnej komplementarności typów i wariantów monet – tym bardziej wskazuje potencjalnie wysoką jakość tych numizmatycznych *ktiseis*, czyli numizmatycznych opowieści o założeniu i początkach miast.

Opowieści te są mocno osadzone w tradycji greckiej¹⁴. Sprzyjały temu położenie miast-ośrodków menniczych na obszarze, gdzie wykształciła się i kwitła kultura helleńska, potem hellenistyczna, korzenie tych miast i ich dzieje historyczne, wreszcie sama atrakcyjność mitów greckich, szeroko rozpowszechnionych, znanych i będących niewyczerpaną i nietracącą mocy skarbnicą zarówno symboli i wartości personifikowanych przez bogów, herosów, ludzi, jak

14 Schmid, 1947; Prinz, 1979.

i bajecznych opowieści, w których nie zawsze można odszukać racjonalne znaczenie. Oprócz tego greckiego podkładu są naturalnie jeszcze inne komponenty, czerpane ze wschodnich tradycji. Jest także – bynajmniej nie drugorzędny – składnik rzymski, bo przecież miasta te pozostawały w imperium rzymskim. Zwłaszcza w mennictwie kolonii ta *romanitas* była wyraźnie zaznaczana, między innymi prezentowaniem symbolicznej sceny wytyczania granic miasta, w rytuale przeprowadzanym na wzór tego, który niegdyś odbył Romulus, wyznaczając terytorium nadtybrzańskiej Urbs¹⁵.

W skali obejmującej ogólnie mennictwo prowincjonalne – pod względem częstotliwości i jakości treści motywów założycielskich – cezurę wyznaczają dopiero ostatnie dekady I stulecia. Potem okres Antoninów (96–192), Sewerów (193–235), z epilogiem w dobie kryzysu III wieku (235–284) dają obfitość takich wyobrażeń. Można tylko domyslać się przyczyn tej popularności motywów założycielskich, które pozostawały, raz jeszcze zaznaczyć, częścią składową szerszego repertuaru tematów eksponowanych w mennictwie. Wśród owych przyczyn wskazać trzeba przede wszystkim klimat intelektualny epoki, drugą sofistykę, ruch panhelleński¹⁶, generalnie: modę na przeszłość, a w tym dzieje mitologiczne miast i historię lokalną. Należy uznać te przyczyny, jakkolwiek jest to hipotetyczne i co do wielu emisji raczej tylko intuicyjne wyjaśnienie transponowania znanych przecież od dawna wątków w numizmatyczne deklaracje¹⁷.

Zarazem nawet takie ogólnikowe objaśnienie charakteryzuje numizmaty rzymskie jako materiał, w którym odbijają się wartości społeczno-kulturowe dawnych elit, a zatem – mimo schematyzmu haseł i wyobrażeń, ich powtarzalności, skrótów tematycznych – jako materiał żywo współuczestniczący w życiu starożytnych. Z tym wyjaśnieniem pozostaje w logicznej paraleli inny czynnik, który najpewniej wpłynął na wzrost popularności motywów założycielskich i odzwierciedlenie jej w mennictwie prowincjonalnym, a mianowicie rywalizacja miast o pierwszeństwo w prowincji, o przyznanie ośrodkowi tytułów i zaszczytów, a także przywilejów, czyli również o wymierną *prosperity* ekonomiczną dla jego mieszkańców. To współzawodnictwo, charakterystyczne dla życia miast (pobudzane „nienawiścią”, a dające „sławę”¹⁸), wymagało sięgania

15 To przedmiot analiz Szymona Jellonka, por. Jellonek, 2018, s. 101–125; Jellonek, 2019, s. 33–44; Jellonek, 2020; Jellonek, 2022a, s. 159–198; Jellonek, 2022b, s. 163–182.

16 Por. Howego, 2005, s. 5–10; Kremydi-Sicilianou, 2005, s. 103–106; Williamson, 2005, s. 25–27; Katsari, Mitchell, 2008, s. 245. O drugiej sofistyce i przywiązaniu do przeszłości por. Anderson, 1993, s. 101–132; Stebnicka, 1996, s. 327–343; Stebnicka, 2006, s. 167–184 (treści monetarne); Flinterman, 2004, s. 359–376; Popowski, 2004, s. 151–167.

17 Na przykład Weiss, 2004, s. 179–197.

18 Por. wymowny tytuł artykułu *La titulature de Nicée et de Nicomédie. La gloire et la haine*: Robert, 1977.

między innymi po oręż ideologiczny i przechwalania się jak najodleglejszymi korzeniami i prominentnymi postaciami związanymi z losami miasta u jego zarania oraz prezentowanymi w *monumenta* stojących w miejskiej przestrzeni. Uwarunkowane było to chęcią znalezienia godnego miejsca i manifestowania na tle innych miast wspaniałej przeszłości konkretnego bytu, jakim była mała *patria*, „mała ojczyzna miejska”¹⁹. Sprzyjało temu kreowanie i eksponowanie pamięci historycznej, tę zaś tworzył zbiór wspaniałych chwil w dziejach danego miasta, antenatów i innych bohaterów uwikłanych w tę przeszłość i miejsc, które stanowiły *theatrum* fabuł mitycznych i legendarnych. Miasta starały się znaleźć możliwie odległe korzenie swego istnienia, sięgające epoki bogów i herosów wędrujących po ziemi i tu przeżywających swe przygody. Ze wspomnianych zapisów Tacyty, ale także z innych przekazów antycznych można wywnioskować, że miasta wręcz ze sobą rywalizowały w tym zakresie. Preparowały legendarną przeszłość z udziałem takich słynnych postaci. Nieraz wśród tych bohaterów doszukiwano się własnych protoplastów, a zdarzenia, w których uczestniczyli, lokalizowano w pobliskim geograficznym otoczeniu²⁰. Odniesienia do mitycznej i legendarnej przeszłości były niezwykle trwałe od okresu hellenistycznego aż po IV stulecie.

Badacze monet lokalnych zgodnie zauważają wielorakość tematów założycielskich, zresztą w analogii do różnorodności treści podejmowanych w mennictwie prowincjonalnym. Nie stronią oni bynajmniej od analizy realizowanych w mennictwie prowincjonalnym wątków założycielskich i wątków mitycznych.

Kompleksowo podszedł do problemu Simon Price. Jego przeglądowy artykuł pt. *Local Mythologies in the Greek East*, w którym omawia odzwierciedlenie wątków mitycznych w mennictwie prowincjonalnym, stanowi pewną paralelę do tematu, który Volker Heuchert poruszył w swym studium pt. *The Chronological Development of Roman Provincial Coin Iconography*. Charakteryzuje w nim – również syntetycznie – wyobrażenia umieszczane na monetach lokalnych, wśród nich zaś te, które nawiązywały do tradycji założycielskiej²¹. Na postaciach mitycznych bohaterów świata greckiego obecnych w mennictwie wschodnim skupiają się: Hans Voegtli w dysertacji *Bilder der Heldenepen in der kaiserzeitlichen griechischen Münzprägung* oraz Andreas Alföldi w *Die trojanischen Urahnen der Römer* i Ursula Pause-Dreyer w *Die Heroen des Trojanischen Krieges auf griechischen Münzen*. W wymienionych publikacjach autorzy

19 Określenie i charakterystyka zjawiska: Kotula, 1996, s. 53–63.

20 Sartre, 1997, s. 214–216; Scheer, 2010, s. 286–287, 292–294. Por. szerzej Scheer, 1993.

21 Price, 2005, s. 115–124; Heuchert, 2005a, s. 51–52.

starali się w zakresie określonym tytułami przedstawić obecność herosów mitycznych na szerokim tle chronologicznym i w równie szerokiej przestrzeni geograficznej, o której stanowiły i postacie bohaterów, i lokalizacja ośrodków menniczych nawiązujących w swych monetach do tych herosów²².

Liczne inne prace ograniczono czy to do konkretnego rejonu imperium rzymskiego, czy do wybranej epoki jego dziejów. W takim kontekście na przykład Sofia Kremydi-Sicilianou zajęła się treściami eksponowanymi w ośrodkach na Peloponezie w okresie rządów Sewerów²³. Ivo Topalilov swym zainteresowaniem objął miasta w Tracji²⁴. Johannes Nollé podjął badania nad tradycją założycielską wielu miast, jak na przykład Hadrianopolis w Tracji, Deultum i małoazjatyckie Alabanda, Abydos, Antandros, Kyzikos²⁵. Ruth Lindner w opracowaniu *Mythos und Identität: Studien zur Selbstdarstellung kleinasiatischer Städte* i Tanja Susanne Scheer w monografii *Mythische Vorväter: Zur Bedeutung griechischer Heroenmythen im Selbstverständnis kleinasiatischer Städte* rozważały obecność wybranych mitów w mennictwie miast małoazjatyckich²⁶. Naomi Mac Sweeney w książce *Foundation Myths and Politics in Ancient Ionia* omówiła wątki założycielskie przekazane w wielu źródłach, nie tylko numizmatycznych, ale ograniczyła się do ośrodków z terenu Jonii²⁷.

Ten syntetyczny bądź selektywny charakter rozważań wynika z ogromu materiału zachowanego w źródłach (także numizmatycznych) i różnorodności materii, jaką stanowią nawiązania mityczne i fundacyjne, obecne przecież na wielu płaszczyznach życia polityczno-społeczno-kulturowego mieszkańców imperium. Również w niniejszym studium szeroka problematyka zawarta w tytule została mocno ograniczona.

Moneta prowincjonalna powstawała w dobie cesarstwa w kilkuset ośrodkach menniczych²⁸. Szczególnie liczne rozpoczęły swą działalność emisyjną

22 Alföldi, 1957; Pause-Dreyer, 1975; Voegtli, 1977.

23 Kremydi-Sicilianou, 2013, s. 11–28.

24 Na przykład Topalilov, 2019/2020, s. 39–48; Topalilov, 2021a, s. 425–437; Topalilov, 2021b, s. 443–460; Topalilov, 2023, s. 97–107 (Mesambria, por. Nawotka, 1994, s. 320–326; Nawotka, 2021, s. 359–375).

25 Na przykład Nollé, 2009, s. 101–162 (Hadrianopolis); Nollé, 2013, s. 29–57 (Kyzikos); Nollé, 2014a, s. 209–258 (Deultum); Nollé, 2014b, s. 233–252 (Alabanda); Nollé, 2017, s. 23–100 (Abydos i Antandros).

26 Lindner, 1994; Scheer, 1993.

27 Mac Sweeney, 2013b; por. też Mac Sweeney, 2013a, s. 15–35.

28 Materiał źródłowy podaję za katalogiem RPC: RPC 6; RPC 7.1; RPC 7.2; RPC 8; RPC 9; RPC 10. Z danych RPC korzystam również, przywołując monety wyemitowane we wcześniejszym okresie: RPC 1; RPC 2; RPC 3; RPC 4; RPC 5.2–3. Sięgam także po katalogi BMC; SNG Cop.; SNG Fr.; SNG vA i inne cytowane w dalszej części prace.

w epoce Antoninów albo Sewerów, a niektóre pracowały jeszcze we wcześniejszym okresie. W sumie było ich ponad trzysta²⁹.

Chronologicznie zamykam się w epoce schyłkowej funkcjonowania mennictwa prowincjonalnego, czyli w latach 235–276, wypełniającej niemal cały okres kryzysu III wieku (235–284)³⁰. Pracowało wówczas w sumie około 300 mennic (301 zlokalizowanych), w tym 36 to mennice miast mających status kolonii³¹. Ośrodki emitujące pieniądz prowincjonalny pracowały niekiedy nieregularnie, z przerwami. Nieliczne (27) nowe ośrodki prowincjonalne rozpoczęły w tym czasie emitowanie monety, lecz rychło zakończyły swą produkcję. Stopniowo bowiem liczba mennic prowincjonalnych malała. Proces ten miał swój koniec w latach siedemdziesiątych III wieku³². Za rządów Klaudiusza II (268–270) działalność zakończyły mennice w Antiochii Pizydyjskiej, Prostannie, Klaudioseleukii³³. W okresie panowania Aureliana (270–275) za przestały aktywności menniczej Kremna (Cremna), Selge i Sillyon³⁴. Wreszcie mennica Perge wypuściła ostatnie monety za rządów Tacyta (275–276)³⁵. O ile cezurę końcową wytycza więc w sposób naturalny kres mennictwa prowincjonalnego, o tyle cezura początkowa jest motywowana historią polityczną:

29 Heuchert, 2005a, s. 32: w czasach Antoninów – 371.

30 W odniesieniu do kondycji miast na rzymskim Wschodzie w tym czasie por. wymowny tytuł rozdziału *Decay and Chaos*: Magie, 1950, s. 688 i nast.

31 Liczebność tego zespołu i jego różnorodność spotęgowały trudności dotyczące zapisu nazw własnych konkretnych miast. Problem jest sam w sobie trudny do uregulowania. Próbujać się z nim zmierzyć, wprowadzam nazwy miast już zadomowione w języku polskim i powszechnie w nim stosowane. W innych – liczniejszych – przypadkach podejmuję próbę oddania nazw tak, by jak najbardziej przypominały ich brzmienie w wersji oryginalnej (greckiej), mając przy tym świadomość, że wiele z nich funkcjonowało w zapisach powstałych w czasach starożytnych również w zlatynizowanej formie. Nie udało mi się zastosować identycznych zasad w odniesieniu do różnorodnego nazewnictwa, a zatem niekonsekwencji nie uniknęłam. Na przykład w pewnych przypadkach do spolszczonego członu nazwy miasta dołączam dodatek w języku łacińskim. W innych miejscach do nazwy miasta w wersji przyswojonej w polszczyźnie dodaję w nawiasie objaśnienie w formie zlatynizowanej albo zamieszczam informację o lokalizacji miejscowości. Stosując takie rozwiązania, kieruję się chęcią, aby przywoływane w danym fragmencie miasto stało się bardziej rozpoznawalne dla odbiorcy.

32 Por. Nollé, 2006, s. 271–287.

33 Antiochia: *RPC* 10, ID 63359, 63360, 63362, 63363, 63364, 63367, 63368, 85197; por. Krzyżanowska, 1970, s. 84–85; Prostanina: *RPC* 10, ID 63463, 63466, 63467, 63468, 63469, 63470, 63471, 63472, 63473, 63474; Klaudioseleukia: *RPC* 10, ID 63401, 63402, 63403, 63404, 63405, 63407, 63408, 63409, 63410.

34 Kremna: *RPC* 10, ID 63428, 63429, 63430, 63432, 63433, 63434, 63436, 63437, 63438, 63441, 63442, 63443, 63444, 63445, 63446, 63448, 63449; Selge: *RPC* 10, ID 63607, 63608, 63610, 83947, 83948; Sillyon: *RPC* 10, ID 62793, 62795, 85227.

35 *RPC* 10, ID 62458, 62459, 62460, 62461, 62462, 62463, 62464, 73227, 83464. Przetrwała mennica aleksandryjska emitująca monety z liternictwem greckim, por. Geissen, 2012, s. 561–583.

to umowny początek kryzysu III wieku. W 235 roku władzę objął Maksymin I, zwany Trakiem, pierwszy z szeregu cesarzy wojskowych. Faktycznie w następnych latach spiętrzyły się trudności w życiu wewnętrznym Cesarstwa Rzymskiego. Współistniały z nimi problemy na granicach i w przygranicznych prowincjach związane z relacjami Rzymu z innymi państwami i obcymi plemionami. To ciąg walk i wojen naznaczony niejednokrotnie katastrofalnymi dla imperium zdarzeniami, jak na przykład przegrana sił rzymskich w bitwie z Gotami pod Abritus (251 r.) czy pojmanie cesarza Waleriana do perskiej niewoli (260 r.).

Nie jest przedmiotem mojego opracowania kwestia, czy, a jeśli tak, to w jaki sposób kondycja wewnętrzna i najazdy zewnętrznych wrogów odbiły się na treściach realizowanych w mennictwie prowincjonalnym. Natomiast traktując mennictwo wskazanego okresu jako produkt, w którym zsumowały się doświadczenia, praktyki i pomysły realizowane od lat w mennictwie prowincjonalnym, najpierw zajmuję się sposobami i modelami prezentowania wątków założycielskich na monetach. Inaczej: w jaki sposób opowieści założycielskie, z ich bohaterami, narracją o niejasnych początkach miast i wybujałą rolą herosów, można przekuć w treści umieszczone na monecie. Omawiam (rozdział 1. *Założyciele w pamięci numizmatycznej: „instrumenta”*) legendy monetarne, w których zostali uwiecznieni owi *ktistai* oraz *conditores*. Prezentację ich obecności w mennictwie kontynuuję, charakteryzując wyobrażenia skonstruowane z ich udziałem, rozszerzając tę grupę o wybranych bohaterów eponimicznych – *eponymoi*. Niekiedy hasła te i obrazy podejmują topicznie ujęte tematy, ale pozostają podatne na wprowadzanie w tym zakresie nowości. Zarazem ze względu na wymagania, jakie wynikają z ograniczającej formy, kształtu i wielkości numizmatu, sedno idei zostaje w takich przedstawieniach uwypuklone, jakkolwiek nierzadko jest sprowadzone do podstawowych haseł, ikonograficznych schematów, gestów, atrybutów, symboli. Oprócz będącej wynikiem tych czynników potencjalnej różnorodności i spodziewanego bogactwa takich fundacyjnych odniesień interesująca jest kwestia czytelności i jednoznaczności takich przedstawień, bo przecież pewne modele mogły być używane dla różnych bohaterów.

Kolejne pytanie, jakie stawiam, to: jak barwne były w finalnym okresie mennictwa prowincjonalnego mityczne wątki założycielskie? Ta kwestia przebiega się w całej pracy, przy czym wyodrębniam tematy duże, dotyczące bohaterów, po pierwsze, szeroko rozpoznawalnych, po drugie, o znaczeniu wielkim, przekraczającym „granice” miasta (rozdział 2. *Numizmatyczne „ktiseis”: mityczno-legendarna panorama*). Monety prowincjonalne w dobie kryzysu, dającej w ogóle stosunkowo skromny zasób źródeł z epoki, nabierają bowiem wyjątkowego znaczenia jako świadectwo świadomości i rozumienia mitów

przez ówczesne elity. Niekiedy pozostają przy tym jedynym źródłem rzucającym światło na to, jak lokalne społeczności postrzegały swoją tożsamość lub próbowały ją kształtować. Nie jest to jednak taka wielostronna prezentacja obecności mitów w „prawdziwym” życiu społeczności miast prowincjonalnych, jaką zaproponował Peter Weiss w swym inspirującym artykule pt. *Lebendiger Mythos: Gründerheroen und städtische Gründungstraditionen im griechisch-römischen Osten*, w którym pokazał, że pozornie abstrakcyjna wiedza o przeszłości mitycznej nie tylko była udziałem wykształconej elity i treścią literatury antycznej, lecz w pewnym stopniu była zakorzeniona w ogóle wśród ówczesnych, którzy przykładowo nosili nawet imiona bohaterów mitycznych³⁶. W zamierzeniu podążam raczej, *toutes proportions gardées*, tropem Pauzanasza. W swym dziele *Periegesis tes Hellados* (*Wędrówka po Helladzie*) stworzył on prospekt obecności mitycznej w sercu greckiego klasycznego świata i dowiódł pamięci (a pisał w II wieku) o początkach miast³⁷. Jakkolwiek generalnie bogaty jest pejzaż z mitycznych nawiązań o początkach miast zbudowany przez Pauzanasza, to różnie rozkładał on proporcje. To czasem tylko wzmianka o imieniu założyciela lub o eponimie miasta, czasem rozbudowana opowieść z ich udziałem, czasem poddawana „krytyce” poprzez przytoczenie alternatywnych wersji. To również akcent położony na mityczne dzieje miast Grecji kontynentalnej, a mniejsza waga przywiązana do miast lokalizowanych w Azji. Podobnie różnie rozkładają się akcenty w zaproponowanym przeze mnie ujęciu, co naturalnie zależy od treści emisji monetarnych będących dla mnie punktem wyjścia w rozważaniach. Z geograficznej proveniencji i merytorycznej zawartości tego materiału wynikają dysproporcje na korzyść kontentu greckiego i małoazjatyckiego, a z pominięciem miast położonych na Zachodzie, gdzie mennictwo lokalne zaniknęło o wiele wcześniej.

Wreszcie w rozdziale 3 (*Numizmatyczny rachunek III wieku*) przedstawiam – bazując na materiale zaprezentowanym w poprzednich częściach, ale również dokładając tu kolejne wątki – nowości i aktualizację tradycji założycielskiej, dwie cechy odnajdywane w materiale numizmatycznym z epoki. Z jednej strony istniały już wówczas rozliczne mity, o różnej treści i różnym stopniu rozpowszechnienia, lokalne i panhelleńskie. Z drugiej strony istniała również wielka tradycja numizmatyczna, ugruntowana i szeroko rozwinięta w czasach Antoninów i Sewerów, przedstawiania w treściach monet prowincjonalnych bohaterów założycieli. W tym kontekście interesujące jest wskazanie wątków

36 Weiss, 1984b, s. 179–208.

37 Imhoof-Blumer, Gardner, 1964. Por. np. Jost, 1998, s. 227–240; Jost, 2010, s. 227–257; Cohen, 2001, s. 93–126; Jones, 2001, s. 33–39; Baleriaux, 2017, s. 141–158.

założycielskich nieobecnych w mennictwie wcześniejszym. Na fali tego swoistego ożywienia treści monet prowincjonalnych zajmująca jest kwestia, czy, a jeśli tak, to w jaki sposób echo jubileuszu założenia stolicy cesarstwa, Rzymu, upamiętnionego w emisjach imperialnych, dało rezonans w mennictwie prowincjonalnym. Odzwierciedlenie w mennictwie prowincjonalnym mitów założycielskich funkcjonowało w kilku krzyżujących się przestrzeniach i to na co najmniej dwóch poziomach – ogólnopaństwowym, nazwijmy go rzymskim, oraz miejscowym, przy czym ten lokalny poziom mógł istnieć w kręgu zarówno bardzo wąskim, dotyczącym jednego miasta, jak i szerszym obejmującym kilka miast czy całą krainę. Często te różne odniesienia mityczne – rzymskie i lokalne – funkcjonują równolegle, nie w opozycji do siebie. W prezentacji wątków założycielskich warto szukać ich aktualizacji poprzez odniesienie się do bieżącej sytuacji. Tę zaś personifikowała osoba cesarza rzymskiego, który w wyobrażeniach monetarnych niekiedy stawał u boku herosów z mitycznej przeszłości.

W tym ostatnim, obszernym rozdziale, kierując się różnymi przesłankami, mennictwo prowincjonalne okresu kryzysu III wieku porządkuję w trzy fazy. Pierwszą stanowią lata 235–244, druga obejmuje okres 244–253, faza trzecia to lata 253–276. W tych wydzielonych odcinkach czasu podaję dane liczbowe³⁸, określające aktywność mennic i różnorodność tematów w nich podjętych. Bardziej swobodnie traktując te granice chronologiczne, lecz akcentując natężenie tematów realizowanych w poszczególnych fazach, wskazuję wagę przywiązywaną do promowania wybranych wątków, wśród których najistotniejsze są te dotyczące tradycji założycielskiej, mitów fundacyjnych, bohaterów założycieli i eponimów. W tej materii kluczowe jest poszukiwanie pryncypiów tematycznych, do czego służy wyliczenie skali obecności danego motywu/motywów w mennictwie konkretnego ośrodka bądź w zawężonym okresie³⁹. Metoda taka, o czym świadczy wykorzystywanie jej z powodzeniem w badaniach nad mennictwem imperialnym, umożliwia wychwycenie pewnych niuansów w materiale numizmatycznym, daje w nie wgląd z innej perspektywy. Jednostką obliczeniową staje się pojedynczy typ lub wariant monetarny⁴⁰. W niektórych zestawieniach są one łączone w kategorie tematyczne⁴¹. Najważniejszą z nich jest: „*ktistes*/eponim/mit fundacyjny”, w tym przypadku chodzi o rozpoznany miejscowy wątek założycielski. Osobne są nawiązania do mitu rzymskiego

38 Bazuję na danych katalogu *RPC* (w odniesieniu do tomów dostępnych online, data dostępu: 26.03.2024, z uzupełnieniami – *RPC* 5.2–3, data dostępu: 28.12.2024).

39 Por. Kluczek, 2021a, s. 149–159: omówienie metody i dalsza literatura.

40 Pierwszeństwo często oddaję wyobrażeniu, nie inskrypcji rewersowej.

41 Pewną inspiracją były zestawienia w pracy: Caccamo Caltabiano, 2007, s. 135, 140, 142–144. Oczywiście podział na kategorie jest subiektywny, a one same mogą wydawać się nieostre.

(„lupa Romana”) i fundacji kolonii („aratum”, „Marsjasz”). Inne kategorie to: „heros” (miejscowy bohater w zależności od kontekstu niekiedy dookreślony: pieszy, jeździec, myśliwy), „lokalne mity i ich bohaterowie” (w nawiązaniu do miejscowej tradycji), „bogowie + bóstwa”, „Tyche”, „personifikacje” (np. Demos, Eleutheria, Homonoia, Elpis, personifikacje geograficzne, w tym uosobienia elementów miejscowego krajobrazu), „architektura” (np. ołtarz, świątynia, łuk), „cesarz” i „inne” – ze względu na różnorodność treści, obecność lub absencję pewnych motywów – tworzone doraźnie. Jeśli w danej mennicy w grupie emisji pseudoautonomicznych wyróżniają się awersy nawiązujące do postaci założycieli albo eponimów, to monety takie bywają wydzielone jako materiał do odrębnych wyliczeń.

Zaproponowane ujęcie bynajmniej nie wyczerpuje (z założenia) zagadnień mieszczących się w ramach czasowych wskazanych w tytule opracowania. Koncentruję się na aspektach bogatej problematyki założycielskiej. Jakkolwiek w porównaniu z epoką Antoninów czy Sewerów mennictwo doby kryzysu było skromniejsze, a mennice stopniowo zaprzestawały swej działalności, to nadal ich produkcja dostarcza obfitego treściowo materiału (por. *Aneks: Mennice prowincjonalne pracujące w latach 235–276*, w którym w układzie alfabetycznym wymieniam ośrodki menniczne i wskazuję ich aktywność za rządów konkretnego władcy). Ponadto wobec liczby – sumarycznie nadal wysokiej dla rozważanej epoki – ośrodków produkujących monetę prowincjonalną wiele z nich powinno doczekać się odrębnego omówienia ich mennictwa, na co nie ma miejsca w proponowanym studium niewielkich rozmiarów. W nim treści monetarne wyabstrahowuję, z pełną tego świadomością, z lokalnego życia danych ośrodków, świąt w nich organizowanych, praktyk kultowych ich mieszkańców, konkretnych okoliczności związanych z życiem polityczno-społecznym tych organizmów, które mogły wpłynąć na przywołanie na monetach wątków założycielskich. W zamian prezentuję różnorodność i popularność tych wątków, chcąc dowieść, że te cechy w fazie schyłkowej istnienia mennictwa prowincjonalnego przekonują, że odwoływanie się do korzeni, w tym do mitycznej przeszłości tkwiącej u zarania dziejów poszczególnych miast, pozostawało zjawiskiem rudymmentarnym.

* * *

W tym miejscu pragnę podziękować Fundacji Lanckorońskich za przyznane stypendium, które spożytkowałam, prowadząc badania w Rzymie (2018 i 2022 r., tematy: „Rzymskie mity założycielskie w ikonografii monet

i medalionów na przestrzeni wieków” oraz „Oblicza władcy rzymskiego w zwierciadle mennictwa prowincjonalnego”). Mogłam je kontynuować jako beneficjentka konkursu „Swoboda badań – II edycja” (działania badawcze wsparte ze środków przyznanych w ramach programu Inicjatywa Doskonałości Badawczej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, 2022 r., temat: „Lokalne mity fundacyjne w wyobrażeniach monet prowincjonalnych (I–III w.)”). Szczególne podziękowania kieruję do American Academy in Rome służącej mi swymi zbiorami bibliotecznymi. Dziękuję Classical Numismatic Group, Inc. za zgodę na nieodpłatne wykorzystanie fotografii monet. Bardzo dziękuję również szanownym Recenzentom – Pani Profesor Katarzynie Balbuzie oraz Panu Profesorowi Jarosławowi Bodzkowi – za krytyczną lekturę maszynopisu i cenne uwagi sformułowane w recenzjach.

Bibliografia

- Abdy R., Mittag P., 2019, *The Roman Imperial Coinage*, vol. 2, part 3: *From AD 117 to AD 138 – Hadrian*, Spink, London.
- Alföldi A., 1957, *Die trojanischen Urahnen der Römer*, Buchdruckerei Friedrich Reinhardt AG, Basel.
- Alföldi A., 1967, *Studien zur Geschichte der Weltkrise des 3. Jahrhunderts nach Christus*, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt.
- Alföldi A., Alföldi E., 1990, *Die Kontorniat-Medaillons*, Teil 1: *Katalog*, Walter de Gruyter, Berlin.
- Alföldi A., Alföldi E., Clay C.L., 1976, *Die Kontorniat-Medaillons*, Teil 2: *Text*, Walter de Gruyter, Berlin.
- Aly [W.], 1920, *Sappho*, w: *RE* 1A.2, szp. 2357–2385.
- Amandry M., 1998, *Le monnayage de la Res Publica Coloniae Philippensium*, w: U. Peter, Hrsg., *Stephanos nomismatikos. Edith Schönert-Geiss zum 65. Geburtstag*, Akademie-Verlag, Berlin–Boston, s. 23–31.
- Amandry M., 2015, *Le Monnayage de la Res Publica Coloniae Philippensium: Nouvelles données*, w: P.G. van Alfen, G. Bransbourg, M. Amandry, eds., *Fides. Contributions to Numismatics in Honor of Richard B. Witschonke*, American Numismatic Society, New York, s. 495–507.
- Amandry M., Burnett A., 2015, *Roman Provincial Coinage*, vol. 3: *Nerva, Trajan and Hadrian (AD 96–138)*, J. Mairat, collaboration, W. Metcalf, L. Bricault, M. Blet-Lemarquand, contribution, The British Museum – Bibliothèque nationale de France, London–Paris.
- Amandry M., Villemur P., 2015, *Deux monnaies provinciales romaines de Tarse et d'Anazarbe (Cilicie) dans le médaillier de la Bibliothèque municipale de Versailles*, „Bulletin de la Société française de Numismatique” 70.10, s. 283–288.

- Anderson A.R., 1930, *Bucephalas and his Legend*, „American Journal of Philology” 51, s. 1–21.
- Anderson G., 1993, *The Second Sophistic. A Cultural Phenomenon in the Roman Empire*, Routledge, London–New York.
- Ando C., 2015, *Mythistory: The Pre-Roman Past in Latin Late Antiquity*, w: H. Lepin, ed., *Antike Mythologie in christlichen Kontexten der Spätantike. Ancient Mythology in Late Antique Christian Contexts*, Walter de Gruyter GmbH, Berlin–München–Boston, s. 207–220.
- Appel W., 2007, *Powiedz, Homerze: kim jesteś*, w: *Homerika czyli żywoty Homera i poematy przypisywane poecie*, W. Appel, przeł., komentarzem i przypisami opatrzył, Prószyński i S-ka, Warszawa, s. 23–42.
- Arena G., 2005, *Città di Panfilia e Pisidia sotto il dominio romano: Continuità strutturali e cambiamenti funzionali*, Edizioni del Prisma, Catania.
- Arnim [H.] v., 1899, *Chrysippos* (14), w: *RE* 3.2, szp. 2502–2509.
- Arroyo-Quirce H., 2020, *Greek Epic in Pisidia: the Solymi at Termessus*, w: M.-P. de Hoz, J.L. García Alonso, L.A. Guichard Romero, eds., *Greek Paideia and Local Tradition in the Graeco-Roman East*, Peeters, Leuven–Paris–Bristol, s. 183–198.
- Arslan E.A., 2019, *L'aratro. Semantica civile*, w: S. Segenni, a cura di, *L'agricoltura in età romana*, Ledizioni – LEDipublishing, Milano, s. 205–267.
- Aulock H. von, 1974, *Die Münzprägung des Gordian III und der Tranquillina in Lykien*, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen.
- Aulock H. von, 1976, *Münzen und Städte Lykaoniens*, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen.
- Aulock H. von, 1977, 1979, *Münzen und Städte Pisidiens*, Teil 1–2, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen.
- Aulock H. von, 1980, 1987, *Münzen und Städte Phrygiens*, Teil 1–2, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen.
- Aurenhammer M., 1990, *Die Skulpturen von Ephesos*, Verl. d. Österr. Akad. d. Wiss., Wien.
- Babelon E., 1898, *Inventaire sommaire de la collection Waddington*, Rolin et Feuarent, Paris.
- Babelon J., 1963, *Les monnaies racontent l'histoire*, Editions Fayard, Paris.
- Baleriaux J., 2017, *Pausanias' Arcadia, Between Conservatism and Innovation*, w: G. Hawes, ed., *Myths on the Map: The Storied Landscapes of Ancient Greece*, Oxford University Press, Oxford, s. 141–158.
- Balty J.-Ch., 1992, *Ktisis*, w: *LIMC* 6, s. 148–150.
- Bastien P., 1958, *Les travaux d'Hercule dans le monnayage de Postume*, RN 1, sér. 6, s. 59–78.
- Beckmann S.E., 2020, *The Idiom of Urban Display: Architectural Relief Sculpture in the Late Roman Villa of Chiragan (Haute-Garonne)*, *AJA* 124.1, s. 133–160.

- Belayche N., 2009, *Foundation Myths in Roman Palestine. Traditions and Reworkings*, w: T. Derks, N. Roymans, eds., *Ethnic Constructs in Antiquity. The Role of Power and Tradition*, Amsterdam University Press, Amsterdam, s. 167–188.
- Bellinger A.R., 1958, *The Late Bronze of Alexandria Troas*, MN ANS 8, s. 25–53.
- Bellinger A.R., 1961, *Troy: the Coins*, Princeton University Press, Princeton.
- Benedum J., 1972, Aesculapius veterinarius: Zu einer unbekannten Münze aus Parion an der Propontis, „Medizinhistorisches Journal” 7, s. 301–311.
- Bennett R., 2014, *Local Elites and Local Coinage. Elite Self-Representation on the Provincial Coinage of Asia, 31 BC to AD 275*, Spink, London.
- Bernhard M.-L., 1981, Androklos, w: LIMC 1, s. 765–767.
- Bethe [E.], 1894, Amphilochos, w: RE 1, szp. 1938–1940.
- Biagetti C., 2010, Ricerche sulle tradizioni di fondazione di Magnesia al Meandro. Un aggiornamento, „Klio” 92, s. 42–64.
- Biagetti C., 2022, *Founders, Leaders, or Ancestors? Ἀρχηγέτης/-ις: Variations on a Name*, w: Th. Galoppin et al., eds., *Naming and Mapping the Gods in the Ancient Mediterranean. Spaces, Mobilities, Imaginaries*, vol. 1, De Gruyter, Berlin–Boston, s. 271–288.
- Biagi S., 2006, *La fidélité d'une cité grecque, φίληκαὶ σύμμαχος Ῥωμαίων: un milliaire de Sagalassos et les raids barbares sur la Pamphylie sous le règne de Claude II*, w: M.-H. Quet, dir., *La „Crise” dans l'Empire romain de Marc Aurèle à Constantin, Mutations, continuités, ruptures*, Presses de l'Université de Paris-Sorbonne, Paris, s. 357–370.
- Bielecka E., 2010, Wstęp, w: Germanicus Iulius Caesar, *Aratea. Germanik Juliusz Cezar, Aratea*, E. Bielecka, przeł., wstęp i komentarz, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2010, s. 7–41.
- Bijovsky G., 2005, *The Ambrosial Rocks and the Sacred Precinct of Melqart in Tyre*, w: C. Alfaro, C. Marcos, P. Otero, ed., *XIII Congreso Internacional de Numismática, Madrid, 2003: Actas – Proceedings – Actes*, vol. 1, Ministerio de Cultura, Madrid, s. 829–834.
- Birley A., 1995, *The Foundation of Prusa ad Olympon*, w: A. Birley, ed., *Ronald Syme Anatolica. Studies in Strabo*, Clarendon Press, Oxford, s. 348–355.
- Birley A.R., 1997, *Hadrian, The Restless Emperor*, Routledge, London.
- Blok J.H., 1996, *A Tale of Many Cities: Amazons in the Mythical Past of Greek Cities in Asia Minor*, w: S. Marchand, E. Lubeck, eds., *Proof and Persuasion: Essays on Authority, Objectivity, and Evidence*, Brepols Publisher for Princeton University, Turnhout, s. 81–99.
- Boatwright M.T., 1993, *The City Gate of Plancia Magna in Perge*, w: E. D'Ambra, ed., *Roman Art in Context. An Anthology*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, N.J., s. 189–207.
- Boatwright M.T., 2000, *Hadrian and the Cities of the Roman Empire*, Princeton University Press, Princeton–Oxford.

- Bonanno D., 2022, *Squaring Nemesis: Alexander's Dream, the Oracle, and the Foundation of the New Smyrna*, w: Th. Galoppin et al., eds., *Naming and Mapping the Gods in the Ancient Mediterranean. Spaces, Mobilities, Imaginaries*, vol. 2, De Gruyter, Berlin–New York, s. 871–889.
- Boni G., 1900 [1903], *Nuove scoperte della Città e nel suburbio. Regione VIII*, „Atti della R. Accademia dei Lincei” 8.2: *Notizie degli Scavi*, s. 291–340.
- Bons E., Passoni Dell'Acqua A., 2011, *A Sample Article: κτίζω – κτίσις – κτίσμα – κτίστης*, w: E. Bons, J. Joosten, eds., *Septuagint Vocabulary. Pre-history, Usage, Reception*, Brill, Atlanta, s. 173–188.
- Bosch C., 1935, *Die kleinasiatischen Münzen der römischen Kaiserzeit*, Teil 2: *Einzeluntersuchungen*, Bd. 1: *Bithynien*, 1. Hälfte, Verlag von W. Kohlhammer, Stuttgart.
- Bowie E.L., 2012, *Hadrien et Éphèse*, w: A. Hostein, S. Lalanne, dir., *Les voyages des empereurs dans l'Orient romain. Époques antonine et sévérienne*, Errance, Arles, s. 263–296.
- Bruggisser Ph., 2002, *Remus conditor Urbis, l'empereur. Maxence, le grammairien Servius et le théologien Augustin. Ou trois perceptions de la Rome des origines*, w: S. Ratti, éd., *Antiquité et citoyenneté. Actes du colloque international de Besançon (3–5 novembre 1999)*, Presses universitaires de Franche-Comté, Besançon, s. 125–149.
- Burnett A., Amandry M., Ripollès P.P., 1992, *Roman Provincial Coinage*, vol. 1: *From the Death of Caesar to the Death of Vitellius (44 BC–AD 69)*, British Museum Press – Bibliothèque nationale de France, London–Paris.
- Burnett A., Amandry M., Carradice I., 1999, *Roman Provincial Coinage*, vol. 2: *From Vespasian to Domitian (AD 69–96)*, British Museum Press – Bibliothèque nationale de France, London–Paris.
- Burnett A. et al., 2024, *Roman Provincial Coinage*, vol. 5.3: *The Severan Period (AD 193–218): Lycia-Pamphylia to Egypt*, Ashmolean Museum, University of Oxford, online: <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/>.
- Burrell B., 2004, *Neokoroi. Greek Cities and Roman Emperors*, Brill, Leiden–Boston.
- Bursche A., Myzgin K., 2015, *Gold Coins, Alexandria Troas and Goths*, w: R. Bland, D. Calomino, eds., *Studies in Ancient Coinage in Honour of Andrew Burnett*, Spink, London, s. 237–257.
- Butcher K., 1986–1987, *Two Related Coinages of the Third Century AD: Philippopolis and Samosata*, „Israel Numismatic Journal” 9, s. 73–84.
- Butcher K., 2005, *Information, Legitimation, or Self-Legitimation? Popular and Elite Designs on the Coin Types of Syria*, w: Ch. Howgego, V. Heuchert, A. Burnett, eds., *Coinage and Identity in the Roman Provinces*, Oxford University Press, Oxford–New York, s. 143–156.
- Butcher K., 2009, *Acolytes and aspergilla: On Five Coin Types of Heliopolis*, „Topoi” 16, s. 169–187.

- Butcher K., 2010, *Ambrosia in Damascus?*, NC 170, s. 85–91.
- Butcher K., 2020, *An Allegory of Glass Making or Depiction of a Water Source? Notes on a Coin Type of Tyre*, w: F. Stroobants, Ch. Lauwers, eds., *Detur dignissimo. Studies in Honour of Johan van Heesch*, Cercle d'études numismatiques, Bruxelles, s. 349–356.
- Caccamo Caltabiano M., 2007, *Il significato delle immagini. Codice e immaginario della moneta antica*, Falzea, Reggio Calabria.
- Cadoux C.J., 1938, *Ancient Smyrna: A History of the City from the Earliest Times to 324 A.D.*, Blackwell, Oxford 1938.
- Caliò L.M., Devoto C., 2020, *Smyrna neokoros. Riflessioni a margine del tipo monetale*, w: C. Crimi et al., a cura di, *Thesaurus Amicorum. Studi in onore di Giuseppe Guzzetta*, Quasar, Roma, s. 65–77.
- Callu J.-P., 1969, *La politique monétaire des empereurs romains de 238 à 311*, E. de Brocard, Paris.
- Calomino D., 2011, *Nicopolis d'Epiro. Nuovi studi sulla zecca e sulla produzione monetale*, British Archaeological Reports Oxford, Oxford.
- Calomino D., 2014, *Bilingual Coins of Severus Alexander in the Eastern Provinces*, „American Journal of Numismatics” 26, s. 199–222.
- Calomino D., 2015, *Emperor or God? The Posthumous Commemoration of Augustus in Rome and the Provinces*, NC 175, s. 57–82.
- Calomino D., Burnett A., 2017, 2022, *Roman Provincial Coinage*, vol. 6: *From Elagabalus to Maximinus (AD 218–238)*, Ashmolean Museum, University of Oxford, online: <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/>.
- Carafa P., 2000, *Il costume e l'aratro del fondatore*, w: A. Carandini, R. Cappelli, a cura di, *Roma, Romolo, Remo e la fondazione della città (Catalogo della Mostra)*, Electa, Milano, s. 277.
- Carafa P., 2006, *Commento*, w: A. Carandini, a cura di, *La leggenda di Roma*, vol. 1: *Dalla nascita dei gemelli alla fondazione della città*, Arnoldo Mondadori Editore, Milano, s. 340–452.
- Carafa P., 2010, *Commento*, w: A. Carandini, a cura di, *La leggenda di Roma*, vol. 2: *Dal ratto delle donne al regno di Romolo e Tito Tazio*, Arnoldo Mondadori Editore, Milano, s. 157–265.
- Carafa P., 2014, *Commento*, w: A. Carandini, a cura di, *La leggenda di Roma*, vol. 4: *Dalla morte di Tito Tazio alla fine di Romolo. Altri fondatori, re latini e cronologie della fondazione*, Arnoldo Mondadori Editore, Milano, s. 291–307, 330–357.
- Carandini A., a cura di, 2006, *La leggenda di Roma*, vol. 1: *Dalla nascita dei gemelli alla fondazione della città*, Arnoldo Mondadori Editore, Milano.
- Carandini A., a cura di, 2010, *La leggenda di Roma*, vol. 2: *Dal ratto delle donne al regno di Romolo e Tito Tazio*, Arnoldo Mondadori Editore, Milano.

- Carandini A., a cura di, 2014, *La leggenda di Roma*, vol. 4: *Dalla morte di Tito Tazio alla fine di Romolo. Altri fondatori, re latini e cronologie della fondazione*, Arnoldo Mondadori Editore, Milano.
- Ceci F., 2022, *Das Münzbild als Instrument zur Volksidentität: Liebe und Tod am Beispiel der Darstellungen von Orpheus und von Hero und Leander auf Kaiserzeitlichen Münzen Thrakiens*, w: P. Delev et al., eds., *Ancient Thrace: Myth and Reality. The Proceedings of the Thirteenth International Congress of Thracology, Kazanlik, 3–7 September 2017*, St. Kliment Ohridski University Press, Sofia, s. 67–74.
- Ceci F., Martini A., 2020, *Fondare città, maledire città: la vicenda di Didone nell'immaginario collettivo antico e moderno tra fonti letterarie e testimonianze numismatiche*, w: U. Mondini, ed., *Women Who Made History*, Edizioni Progetto Cultura, Roma, s. 84–103.
- Çevik N., 2003, *New Rock-Cut Tombs at Etenna and the Rock-Cut Tomb Tradition in Southern Anatolia*, „*Anatolian Studies*” 53, s. 97–116.
- Christol M., 2014, *Autour des travaux d'Hercule: Postume et Gallien*, RN 171, 6 sér, s. 179–193.
- Chryssanthaki-Nagle K., 2022, *Numismatic History of Philippi: From the Greek City-State to the Roman Colony*, w: S.J. Friesen, M. Lychounas, D.N. Schowalter, eds., *Philippi. From Colonia Augusta to Communitas Christiana. Religion and Society in Transition*, Brill, Leiden–Boston, s. 108–124.
- Chuvin P., 1981, *Apollon au trident et les dieux de Tarse*, „*Journal des savants*” 4, s. 305–326.
- Cohen A., 2001, *Art, Myth, and Travel in the Hellenistic World*, w: S.E. Alcock, J.F. Cherry, J. Elsner, eds., *Pausanias. Travel and Memory in Roman Greece*, Oxford University Press, Oxford, s. 93–126.
- Coles A. Io, 2020, *Roman Colonies in Republic and Empire*, „*Brill Research Perspectives in Ancient History*” 3.1, s. 1–119.
- Corso A., 2020, *The Statue of Apollo Smintheus by Skopas and the Monumental Policy of the Satrap Artabazus*, w: V. Keleş, ed., *Propontis and Surrounding Cultures = Propontis ve çevre kültürleri. Parion studies III*, Ege Yayınları, İstanbul, s. 257–263.
- Cox D.H., 1941, *Tarsus Coin Collection in the Adana Museum*, The American Numismatic Society, New York.
- Crawford M.H., 1974, *Roman Republican Coinage*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Croisille J.-M., ed., 1990, *Neronia IV. Alejandro Magno, modelo de los emperadores romanos. Actes du IVe Colloque international de SIEN*, Latomus, Bruxelles.
- Crusius [O.], 1894, *Anakreon*, w: *RE* 1, szp. 2035–2050.
- Dahmen K., 2007, *The Legend of Alexander the Great on Greek and Roman Coins*, Routledge, London–New York.

- Dahmen K., 2018, *King into Legend. Varying Perspectives of Alexander. Issuer and Audiences of Coins Bearing the Image of Alexander the Great*, w: P.P. Iossif, F. de Callatay, R. Veymiers, eds., *Typoi. Greek and Roman Coins Seen Through Their Images. Noble Issuers, Humble Users? Proceedings of the International Conference Organized by the Belgian and French Schools at Athens, September 26–28 2012*, Presses Universitaires de Liège, Liège, s. 341–351.
- D'Alessio T., 2006, *Commento*, w: A. Carandini, a cura di, *La leggenda di Roma*, vol. 1: *Dalla nascita dei gemelli alla fondazione della città*, Arnoldo Mondadori Editore, Milano, s. 247–339.
- Dąbrowa E., 2003, *Les colonies honoraires ou les colonies de vétérans? Observations sur l'iconographie de quelques types de revers de monnaies coloniales*, w: P. Defosse, ed., *Hommages à Carl Deroux*, vol. 3, Latomus, Bruxelles, s. 127–134.
- Dąbrowa E., 2004, *Roman Military Colonisation in Anatolia and the Near East (2nd–3rd C. AD). The Numismatic Evidence*, w: G. Salmeri, A. Raggi, A. Baroni, a cura di, *Colonie romane nel mondo greco*, L'Erma di Bretschneider, Roma, s. 211–232.
- Dąbrowa E., 2005, *La legio III Gallica, la colonisation militaire et les Sévères*, w: F. Beutler, W. Hameter, Hrsg., „Eine ganz normale Inschrift”... und ähnliches zum Geburtstag von Ekkehard Weber. Festschrift zum 30. April 2005, Österreichische Gesellschaft für Archäologie, Wien, s. 35–43.
- Dietz D.B., 1995, *Historia in the Commentary of Servius*, „Transactions of the American Philological Association” 125, s. 61–97.
- Dieudonné A., 1902, *Monnaies grecques. Récemment acquises par le Cabinet des Médailles*, RN 6, 6 sér., s. 69–91.
- Di Segni L., 1997, *A Dated Inscription from Beth Shean and the Cult of Dionysos Ktistes in Roman Scythopolis*, „Scripta Classica Israelica” 16, s. 139–161.
- Dmitriev S., 2004, „Good emperors” and Emperors of the Third Century, „Hermes” 132.1, s. 211–224.
- Dökü F.E., Kileci Ş., 2022, *Ares Reliefs and a New Votive Inscription to Ares in the Rural Highlands of Kabalis/Kabalia*, ADALYA 25, s. 105–124.
- Dowden K., 2011, *Telling the Mythology: From Hesiod to the Fifth Century*, w: K. Dowden, N. Livingstone, eds., *A Companion to Greek Mythology*, Wiley-Blackwell, Malden–Oxford, s. 47–72.
- Dressel H., 1906, *Fünf Goldmedaillons aus dem Funde von Abukir*, Verlag der königl. Akademie der Wissenschaften, Berlin.
- Drew-Bear Th., 1979, *The City of Temenouthyrai in Phrygia*, „Chiron” 9, s. 275–302.
- Dulière C., 1979, *Lupa Romana. Recherches d'iconographie et essai d'interprétation*, Institut Historique Belge de Rome, Bruxelles–Rome.
- Dyrlaga P., 2010, *Cesarz Makryn (217–218). W cieniu wojen i uzurpacji*, Historia Iagellonica, Kraków.

- Eckhel J.-H., 1792–1798, *Doctrina numorum veterum conscripta a Iosepho Eckhel, The-sauro Caeseo numorum, gemmarumque veterum, et rei antiquariae in universi-tate Vindobonensi docendae praefecto*, vol. 1–8, Impr. Ignatius Alberti, Vindobonae.
- Eckstein A.M., 1979, *The Foundation Day of Roman „Coloniae”*, „California Studies in Classical Antiquity” 12, s. 85–97.
- Eitrem [S.], 1931, *Syagros*, w: RE 4A.1, szp. 998–999.
- Engelmann H., 1996, *Phylen und Chiliastyen von Ephesos*, „Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik” 113, s. 94–100.
- Esch T., 2016, *Alexandria Troas: Drei numismatische Notizen zur Stadtgeschichte*, w: H. Schwarzer et al., Hrsg., „Man kann es sich nicht prächtig genug vorstellen!” *Festschrift für Dieter Salzmann zum 65. Geburtstag*, Bd. 1, Scriptorium, Marsberg–Padberg, s. 71–85.
- Evans J. DeRose, 2011, *From Mountain to Icon. Mount Gerizim on Roman Provincial Coins from Neapolis, Samaria*, „Near Eastern Archaeology” 74.3, s. 170–182.
- Falezza G., 2012, *I santuari della Macedonia in età romana. Persistenze e cambiamenti del paesaggio sacro tra II secolo a.C. e IV secolo d.C.*, Quasar, Roma.
- Fernoux H.-L., 2004, *Notables et élites des cités de Bithynie aux époques hellénistique et romaine (IIIe s. av.–IIIe s. ap. J.-C.)*. *Essai d'histoire sociale*, Maison de l'Orient et de la Méditerranée Jean Pouilloux, Lyon.
- Filges A., 2015, *Münzbild und Gemeinschaft. Die Prägungen der römischen Kolonien in Kleinasien*, Verlag Dr. Rudolf Habelt GmbH, Bonn.
- Filipczak P., 2015, *Antiochia nad Orontesem. Funkcjonowanie miasta i życie jego miesz-kańców w IV wieku*, w: P. Filipczak, R. Kosiński, red., *Świat rzymski w IV wieku*, Historia Jagellonica, Kraków, s. 253–306.
- Fleischer R., 1967, *Der Fries des Hadrianstempels in Ephesos*, w: E. Braun, Hrsg., *Festschrift für Fritz Eichler zum achtzigsten Geburtstag, dargebracht vom Öster-reichischen Archäologischen Institut, Selbstverlag* [des Österreichischen Archäolo-gischen Instituts], Wien, s. 23–71.
- Flinterman J.-J., 2004, *Sophists and Emperors: A Reconnaissance of Sophistic Attitudes*, w: B.E. Borg, ed., *Paideia. The World of the Second Sophistic*, De Gruyter, Berlin–New York, s. 359–376.
- Follet S., 1992, *Hadrien ktistès kai oikistès: lexicographie et realia*, w: F. Létoublon, éd., *La langue et les textes en grec ancien. Actes du colloque Pierre Chantraine (Greno-ble 5–8 septembre 1989)*, J.C. Gieben, Amsterdam, s. 241–254.
- Franco C., 2005, *Elio Aristide e Smirne*, Atti della Accademia Nazionale dei Lincei, Clas-se di Scienze Morali, Storiche e Filologiche. Memorie, serie 9, vol. 19, fasc. 3, Bardi Editore, Roma, s. 345–584.
- Franke P., 1966, *Zur Chronologie der 'autonomen' Münzen des bithynischen Tios*, „Archäologischer Anzeiger” 1, s. 58–67.

- Franke P.R., 1995, *Zeus, Alessandro e barbaro a Sagalasso*, w: P. Moreno, a cura di, *Lisippo. L'arte e la fortuna. Katalog der Ausstellung, Rom*, Fabbri Editore, Milano, s. 169–171.
- Franke P.R., Nollé M.K., 1997, *Die Homonoia-Münzen Kleinasiens und der thrakischen Randgebiete*, Saarbrücker Druckerei und Verlag, Saarbrücken.
- Fritz K. von, 1963, *Pythagoras*, w: *RE* 24, szp. 171–209.
- Fritze H. von, 1902, *Die Münzen von Ilion*, w: W. Dörpfeld, Hrsg., *Troja und Ilion: Ergebnisse der Ausgrabungen in den vorhistorischen und historischen Schichten von Ilion 1870–1894*, Bd. 2, Beck & Barth, Athen, s. 477–534.
- Fulińska A., 2015, *Nowy Aleksander. Ikonografia i legenda Mitrydatesa VI Eupatora*, Historia Iagellonica, Kraków.
- Fusco U., 2014, *Commento*, w: A. Carandini, a cura di, *La leggenda di Roma*, vol. 4: *Dalla morte di Tito Tazio alla fine di Romolo. Altri fondatori, re latini e cronologie della fondazione*, Arnoldo Mondadori Editore, Milano, s. 419–439.
- Gagé J., 1975, *Alexandre le Grand en Macédoine dans la Ière moitié du IIIe siècle*, „*Historia*” 24, s. 1–16.
- Galsterer-Kröll B., 1972, *Untersuchungen zu den Beinamen der Städte des Imperium Romanum*, w: *Epigraphische Studien Sammelband*, Rheinland Verlag, Bonn, s. 44–145.
- Garstad B., 2014, *Perseus and the Foundation of Tarsus in the 'Chronicle' of John Malalas: Sources and Allusions*, „*Byzantion*” 84, s. 171–183.
- Gatzke A., 2020, *The Gate Complex of Plancia Magna in Perge: A Case Study in Reading Bilingual Space*, „*The Classical Quarterly*” 70.1, s. 385–396.
- Geissen A., 2012, *The Coinage of Roman Egypt*, w: W.E. Metcalf, ed., *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, Oxford, s. 561–583.
- Ghedini F., 2016, *I contornati a soggetto epico mitologico: scelte tematiche e iconografiche*, w: M. Asolati et al., a cura di, *Suadente nummo vetere. Studi in onore di Giovanni Gorini*, Esedra Editrice, Padova, s. 301–320.
- Gossen [H.], 1913, *Hippokrates* (16), w: *RE* 8.2, szp. 1801–1852.
- Graf F., 2011, *Myth and Hellenic Identities*, w: K. Dowden, N. Livingstone, eds., *A Companion to Greek Mythology*, Wiley-Blackwell, Malden–Oxford, s. 211–226.
- Grau D., 2022, *La mémoire numismatique de l'Empire romain: recherches iconographiques*, Les Belles Lettres, Paris.
- Gundel [W.], 1914, *Iasion*, w: *RE* 9.1, szp. 752–758.
- Hannestad N., 1993, *Imitatio Alexandri in Roman Art*, w: J. Carlsen et al., eds., *Alexander the Great. Reality and Myth*, L'Erma di Bretschneider, Rome, s. 61–69.
- Harl K.W., 1984, *The Coinage of Neapolis in Samaria, A.D. 244–253*, *MN ANS* 29, s. 61–97.
- Harl K.W., 1987, *Civic Coins and Civic Politics in the Roman East A.D. 180–235*, University of California Press, Berkeley–Los Angeles–London.

- Haymann F., 2014, *Untersuchungen zur Geschichte und Identitätskonstruktion von Aigeai im römischen Kilikien (20 v.–260 n. Chr.)*, Verlag Dr. Rudolf Habelt GmbH, Bonn.
- Haymann F., 2020, *Additions and Corrections to the Numismatic Corpus of Aegeae (Cilicia)*, NC 180, s. 59–68.
- Hawes G., 2021, *Pausanias in the World of Greek Myth*, Oxford University Press, Oxford.
- Heberdey R., 1934, Termessos, w: RE 5A.1, szp. 732–775.
- Herring A., 2022, *Depicting Amazons as Local Heroes in Hellenized Anatolia*, AJA 126.3, s. 355–383.
- Heuchert V., 2005a, *The Chronological Development of Roman Provincial Coin Iconography*, w: Ch. Howgego, V. Heuchert, A. Burnett, eds., *Coinage and Identity in the Roman Provinces*, Oxford University Press, Oxford–New York, s. 29–56.
- Heuchert V., 2005b, *Roman Provincial Coinage*, vol. 4: *The Antonines (AD 138–192)*, Ashmolean Museum, University of Oxford, online with temporary numbers: <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/>.
- Hill G.F., 1916, *Apollo and St. Michael: Some Analogies*, „The Journal of Hellenic Studies” 36, s. 134–162.
- Hirt A.M., 2015, *Beyond Greece and Rome: Foundation Myths on Tyrian Coinage in the Third Century AD*, w: N. Mac Sweeney, ed., *Foundation Myths in Ancient Societies Dialogues and Discourses*, University of Pennsylvania Press, Cloth, s. 190–226.
- Hollard D., 1995, *La crise de la monnaie dans l'Empire romain au IIIe siècle après J.-C. Synthèse des recherches et résultats nouveaux*, „Annales. Histoire, Sciences sociales” 50.5, s. 1045–1078.
- Hostein A., Mairat J., 2015, *Les monnayages „pseudo-autonomes” frappés au milieu du IIIe siècle de notre ère*, w: A. Bourgeois et al., éd., *Ob singularem modestiam. Hommages Xavier Lorient*, Ausonius éditions, Bordeaux, s. 107–124.
- Hostein A., Mairat J., 2019, *Observations sur les monnayages de Colophon frappés au milieu du IIIe siècle*, w: A. Heller, Ch. Müller, A. Suspène, coord., *Philorhōmaios kai philhellèn. Hommage à Jean-Louis Ferrary*, Droz, Genève, s. 359–388.
- Hostein A., Mairat J., 2016, *Roman Provincial Coinage*, vol. 9: *From Trajan Decius to Uranian Antoninus (AD 249–254)*, E. Levante†, commenced, British Museum Press – Bibliothèque nationale de France, London–Paris.
- Hostein A. et al., 2024, *Roman Provincial Coinage*, vol. 5.2: *The Severan Period (AD 193–218): Bithynia-Pontus and Asia*, Ashmolean Museum, University of Oxford, online: <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/>.
- Howgego Ch., 2005, *Coinage and Identity in the Roman Provinces*, w: Ch. Howgego, V. Heuchert, A. Burnett, eds., *Coinage and Identity in the Roman Provinces*, Oxford University Press, Oxford–New York, s. 1–17.

- Howgego Ch., 2023, *Roman Provincial Coinage*, vol. 4: *The Antonines (AD 138–192), Egypt*, The British Museum – Bibliothèque nationale de France, London–Paris.
- Imhoof-Blumer F., 1883a, *Mallos, Mégarsos, Antioche du Pyramos. Étude géographique, historique et numismatique*, „Annuaire de la Société française de Numismatique et d'Archéologie” 7, s. 89–127.
- Imhoof-Blumer F., 1883b, *Monnaies grecques*, C. Rollin et Feuardent – K.F. Koehler's Antiquarium, Paris–Leipzig.
- Imhoof-Blumer F., 1898, *Coin-Types of Some Kilikian Cities*, „The Journal of Hellenic Studies” 18, s. 161–181.
- Imhoof-Blumer F., 1901–1902, *Kleinasiatische Münzen*, Bd. 1–2, Alfred Hölder, Wien.
- Imhoof-Blumer F., 1908, *Nymphen und Chariten auf griechischen Münzen*, „Journal international d'archéologie numismatique” 11, s. 1–213.
- Imhoof-Blumer F., 1910, *Beiträge zur Erklärung griechischer Münztypen*, „Nomisma” 5, s. 25–42.
- Imhoof-Blumer F., 1924, *Fluß und Meergötter auf griechischen und römischen Münzen (Personifikationen der Gewässer)*, SNR 23, s. 173–421.
- Imhoof-Blumer F., Gardner P., 1887, *A Numismatic Commentary on Pausanias*, [Reprinted from the „Journal of Hellenic Studies” 1885, 1886, 1887], Richard Clay and Sons, London–Bungay.
- Jacoby [F.], 1913, *Herodotos*, w: *RE Suppl.* 2.2, szp. 205–520.
- Jastrzębowska E., 2001, *Embolos. Reprezentacyjna ulica Efezu we wczesnym i późnym cesarstwie*, w: B. Iwaszkiewicz-Wronikowska, D. Próchniak, red., *Sympozja kaziemierskie poświęcone kulturze świata późnego antyku i wczesnego chrześcijaństwa*, t. 2: *Topografia świata wczesnochrześcijańskiego. Między starożytnością a średniowieczem*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, s. 149–169.
- Jellonek S., 2018, *Roman Foundation Myths on Colonial Coinage*, NN-ZN 13, s. 101–125.
- Jellonek S., 2019, *Foundation Scene on Coins of Mallus*, „Maska” 40, s. 33–44.
- Jellonek S., 2020, *Tożsamość kulturowa rzymskich kolonii na przykładzie lokalnego męnnictwa w I–III w. po Chr.*, [rozprawa doktorska], Uniwersytet Jagielloński.
- Jellonek S., 2022a, *Final Chapter of Roman Colonial Coinage (AD 235–275): Reminiscence of Romanitas*, NN-ZN 17, s. 159–198.
- Jellonek S., 2022b, *The Foundation Scene on Roman Colonial Coins from the Near East in the 3rd Century CE*, „Studies in Ancient Art and Civilisation” 26, s. 163–182.
- Jellonek S., 2023, *The Last Roman Colonies Elevated under Philip I: Numismatic Perspective*, „Online Zeitschrift zur Antiken Numismatik” 5, s. 51–65, <https://doi.org/10.17879/ozean-2023-5054>.
- Jones Ch.P., 1976, *The Plancii of Perge and Diana Planciana*, HSCPh 80, s. 231–237.

- Jones Ch.P., 2001, *Pausanias and his Guides*, w: S.E. Alcock, J.F. Cherry, J. Elsner, eds., *Pausanias. Travel and Memory in Roman Greece*, Oxford University Press, Oxford, s. 33–39.
- Jones Roccas L., 1994a, *Perseus*, w: LIMC 7.1, s. 332–348.
- Jones Roccas L., 1994b, *Polydektes*, w: LIMC 7.1, s. 427–428.
- Jost M., 1998, *Versions locales et versions «panhelléniques» des mythes arcadiens chez Pausanias*, w: V. Pirenne-Delforge, éd., *Les Panthéons des cités: Des origines à la Périégèse de Pausanias*, Presses Universitaires de Liège, Liège, s. 227–240.
- Jost M., 2010, *Pausanias et le témoignage des monnaies sévériennes en Arcadie*, „Revue Archéologique” 2, s. 227–257.
- Jouanno C., 1995, *Alexandre et Olympias: de l'histoire au mythe*, „Bulletin de l'Association Guillaume Budé” 3, s. 211–230.
- Karwiese S., 1995, *Gross ist die Artemis von Ephesos. Die Geschichte einer der grossen Städte der Antike*, Phoibos Verlag, Wien.
- Karwiese S., 2012, *Die Münzprägung von Ephesos, 5: Katalog und Aufbau der römischen Stadtprägung mit allen erfassbaren Stempelnachweisen. 1. Katalog*, Österreichische Forschungsgesellschaft für Numismatik c/o Institut für Numismatik und Geldgeschichte / Universität Wien, Wien.
- Karwiese S., 2016, *Die Münzprägung von Ephesos, 5: Corpus und Aufbau der römischen Stadtprägung. 2. Statistiken, Metrologie und Kommentare*, Österreichische Forschungsgesellschaft für Numismatik c/o Institut für Numismatik und Geldgeschichte / Universität Wien, Wien.
- Katsari C., Mitchell S., 2008, *The Roman Colonies of Greece and Asia Minor. Questions of State and Civic Identity*, „Athenaeum” 96.1, s. 221–249.
- Keleş V., 2018, *Some Observations on the Altar of Hermokreon in Parion*, w: D. Katsonopoulou, ed., *Paros IV: Η ΠΑΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΟΙΚΙΕΣ ΤΗΣ / Paros and its Colonies, ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΠΑΡΟΥ ΚΑΙ ΚΥΚΛΑΔΩΝ / The Institute for Archaeology of Paros and the Cyclade*, Athens, s. 179–188.
- Kern O., 1894, *Die Gründungsgeschichte von Magnesia am Maiandros*, Weidmannsche Buchhandlung, Berlin.
- Kielczewska A., 2008, *Monety z Apamei Kibotos. Najstarsza ikonografia Arki Noego*, „Vox Patrum” 28, s. 455–470.
- Kienast D., Eck W., Heil M., 2017, *Römische Kaisertabelle: Grundzüge einer römischen Kaiserchronologie*, WBG (Wissenschaftliche Buchgesellschaft), Darmstadt.
- Kleiner G. et al., bearb., 1957–1968, *Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland: Sammlung von Aulock*, Gebr. Mann, Berlin.
- Klose D.O.A., 1987, *Die Münzprägung von Smyrna in der römischen Kaiserzeit*, Walter de Gruyter, Berlin.

- Kluczek A.A., 2007, *Ferarum diversarum manu sua occidit. Znaczenie motywu polowania w wyobrażeniach monet cesarskich (II–III wiek n.e.)*, „Wieki Stare i Nowe” 5, s. 58–81.
- Kluczek A.A., 2009, *VNDIQVE VICTORES. Wizja rzymskiego władztwa nad światem w mennictwie złotego wieku Antoninów i doby kryzysu III wieku – studium porównawcze*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Kluczek A.A., 2019, *Primordia Romana. Mityczna przeszłość Rzymu i pamięć o niej w rzymskich numizmatach zakłeta*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Kluczek A.A., 2021a, *Ex nummis historia. Szkice o obrazach numizmatycznych w badaniach nad dziejami starożytnego Rzymu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Kluczek A.A., 2021b, *The Founders...: Numismatic Meetings in Parium during the Reign of Gallienus (AD 253–268)*, w: K.M. Balbuza et al., eds., *Antiquitas Aeterna. Classical Studies dedicated to Leszek Mrozewicz on his 70th Birthday*, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, s. 149–157.
- Kluczek A.A., 2024a, *Krajobraz początków Rzymu. Uwagi o wyobrażeniach na rzymskich monetach*, „Res Historica” 57, s. 27–54, <https://doi.org/10.17951/rh.2024.57.27-54>.
- Kluczek A.A., 2024b, *O rybaku i przygodach Perseusza. Numizmatyczny wywód prestiżowej przeszłości Tarsu*, „Magazyn Numizmatyczny” 50, s. 87–107.
- Kluczek A.A., 2025, *Numismatic Panorama: Mythical Founding Heroes in the Third Century AD*, w: A. Bursche, J. Bodzek, A. Zapolska, eds., *Proceedings of XVI International Numismatic Congress, 11–16.09.2022, Warsaw*, vol. 2: *Roman Numismatics*, Brepols Publishers, Turnhout, s. 259–276.
- Kluczek A.A., (w druku), *Bohater walczący z dzikiem, lub motyw założycielski w mennictwie efeskim (I–III w.)*, [księga in memoriam prof. Marka Wilczyńskiego].
- Knaack [G.], 1895, *Aratos* (6), w: *RE* 2.1, szp. 391–399.
- Knibbe D., 1968–1971, *Neue Inschriften aus Ephesos* 3, *JOAIW* 49, s. 2–88.
- Knibbe D., Engelmann H., 1984, *Neue Inschriften aus Ephesos* 10, *JOAIW* 55, s. 107–149.
- Knibbe D., İplikçioğlu B., 1981/1982, *Neue Inschriften aus Ephesos* 8, *JOAIW* 53, s. 87–150.
- Kökdemir G., 2018, *Yeni değerlendirmeler işığında Menderes Magnesiası kuruluş mitosu (Ktisis) ve Leukippos (Ktistes) heykeli / The Foundation Myth (Ktisis) of Magnesia on the Meander and a Statue of Leukippos (Ktistes) in the Light of the New Researches*, „Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi” / „Turkish Academy of Sciences Journal of Archaeology” 23, s. 157–178.
- Körner Ch., 2002, *Philippus Arabs. Ein Soldatenkaiser in der Tradition des antoninisch-severischen Prinzipats*, Walter de Gruyter, Berlin–New York.
- Kosmetatou E., 1997, *The Hero Solymos on the Coinage of Termessos Major*, *SNR* 76, s. 41–63.

- Kotula T., 1996, *Mała i wielka patria w starożytności grecko-rzymskiej: polis i imperium*, w: J. Staszewski, red., *Pamiętnik XV Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich*, t. 1, cz. 1, Wydawnictwo Adam Marszałek, Warszawa, s. 53–63.
- Koukouli-Chryssanthaki Ch., Malamidou D., 2022, *The Sanctuary of Hero Auloneites on Mt. Pangaion: Tracing Continuity and Change of Religious Practices in the Territory of Philippi*, w: S.J. Friesen, M. Lychounas, D.N. Schowalter, eds., *Philippi. From Colonia Augusta to Communitas Christiana. Religion and Society in Transition*, Brill, Leiden–Boston, s. 125–162.
- Krauskopf I., 1981, *Amphilochos*, w: *LIMC* 1, s. 713–717.
- Kremydi-Sicilianou S., 2005, „Belonging” to Rome, „Remaining” Greek: *Coinage and Identity in Roman Macedonia*, w: Ch. Howgego, V. Heuchert, A. Burnett, eds., *Coinage and Identity in the Roman Provinces*, Oxford University Press, Oxford–New York, s. 95–106.
- Kremydi-Sicilianou S., 2013, *Mythes et cultes locaux sur les monnaies péloponnésienes sous les Sévères*, RN 170, 6 sér., s. 11–28.
- Kropp A.J.M., 2021, *A Roman Altar on Mount Gerizim: Rediscovering a Civic Icon on Tetradrachms of Neapolis (Samaria)*, JRA 34, s. 220–236.
- Krzyżanowska A., 1968, *Les influences réciproques romaines et indigènes manifestées sur les monnaies des colonies romaines de l'Asie Mineure*, RN 10, 6 sér., s. 286–292.
- Krzyżanowska A., 1970, *Monnaies coloniales d'Antioche de Pisidie*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Varsovie.
- Kudlien F., 1963, *Xenophon* (13), w: *RE* 9A.2, szp. 2089–2092.
- Kuhn Ch.T., 2009, *Mythos und Historie im kaiserzeitlichen Smyrna: Kollektive Identitätsstiftung im Kontext der Romanisierung*, SCI 28, s. 93–111.
- Kuhn Ch.T., 2012, *Alexander the Great and the Double Nemesis: The Construction of a Foundation Myth*, SCI 31, s. 19–34.
- Kühnen A., 2008, *Die imitatio Alexandri in der römischen Politik (1. Jh.v.Chr. bis 3. Jh.n.Chr.)*, Rhema-Verlag, Münster.
- Labarre G., 2021, *Theoi Pisidikoi, Thea Pisidikè: culte, territoire et identité*, w: L. Locatelli, É. Piguet, S. Podestà, dir., *Constructions identitaires en Asie Mineure (VIIIe siècle avant J.-C.-IIIe siècle après J.-C.)*, Presses universitaires de Franche-Comté, Besançon, s. 299–319.
- Lacroix L., 1999, *À propos de quelques heros de la légende troyenne selon le témoignage des monnaies grecques*, w: M. Amandry, S. Hurter, D. Bérend, éd., *Travaux de numismatique grecque offerts à Georges Le Rider*, Spink, London, s. 207–214.
- Lanckoroński Ch., 1890, *Les villes de la Pamphylie et de la Pisidie*, vol. 1: *La Pamphylie*, Firmin-Didot et Cie, Paris.
- Lanckoroński Ch., 1893, *Les villes de la Pamphylie et de la Pisidie*, vol. 2: *La Pisidie*, Firmin-Didot et Cie, Paris.

- Larson J., 1997, *Astacides the Goatherd* (Callim. Epigr. 22 PF.), „Classical Philology” 92.2, s. 131–137.
- Lasek A.M., 2009, *Nonnos’ Spiel mit den Gattungen in den Dionysiaka*, Wydawnictwo Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Poznań.
- Lebreton S., 2003, *Le choix d’identité d’une communauté par les légendes de fondation: les exemples d’Ancyre et de Pessinonte en Asie Mineure*, w: M. Grandière, M. Molin, dir., *Le stéréotype: outil de régulations sociales*, Presses universitaires de Rennes, Rennes, s. 213–228.
- Lebreton S., 2006, *Les enjeux de la mémoire. Le passé dans les légendes ou les mythes de fondation: une forme de régulation sociale? Quelques exemples pour l’Asie Mineure*, w: M. Molin, dir., *Les régulations sociales dans l’Antiquité*, Presses universitaires de Rennes, Rennes, s. 303–317.
- Lenschau Th., 1944, *Die Gründung Ioniens und der Bund am Panionion*, „Klio” 36, s. 201–237.
- Leschhorn W., 1984, *Gründer der Stadt*, Franz Steiner Verlag Wiesbaden GmbH, Stuttgart.
- Leschhorn W., 1998, *Griechische Agone in Makedonien und Thrakien*, w: U. Peter, Hrsg., Stephanos nomismatikos. Edith Schönert-Geiss zum 65. Geburtstag, Akademie-Verlag, Berlin, s. 399–415.
- Leschhorn W., 2009, *Der Kaiser als Gründer. Der Titel KTISTHS auf griechischen Münzen der römischen Kaiserzeit*, w: S. Drogou et al., Hrsg., *Kermatia filias. Festschrift Ioannis Touratsoglou*, Hellenic Ministry of Culture / Numismatic Museum, Athens, s. 377–383.
- Leschhorn W., Franke P.R., 2002, *Lexikon der Aufschriften auf griechischen Münzen / Lexicon of Greek Coin Inscriptions*, Bd. 1, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien.
- Levi M.A., 1980–1981, *Roma Colonia e Commodo „conditor”*, „Centro ricerche e documentazione sull’antichità classica. Atti” 11, s. 315–320.
- Levick B., 1967, *Roman Colonies in Southern Asia Minor*, Oxford University Press, Oxford.
- Leypold F., 1988, *Autonome Prägungen aus Alexandria / Troas und Parium / Mysien*, MÖNG 29.2, s. 22–24.
- Leypold F., 1998, *Seltenere Provinzialbronzen aus Ephesos*, MÖNG 38.2, s. 32–34.
- Lindner R., 1994, *Mythos und Identität: Studien zur Selbstdarstellung kleinasiatischer Städte*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart.
- Locatelli L., 2021, *La construction identitaire en Pisidie: ethnonymes, héros éponyme et parenté mythique*, w: L. Locatelli, É. Piguet, S. Podestà, dir., *Constructions identitaires en Asie Mineure (VIIIe siècle avant J.-C.-IIIe siècle après J.-C.)*, Presses universitaires de Franche-Comté, Besançon, s. 127–139.

- Loraux N., 1996, *Né de la Terre. Mythe et politique à Athènes*, Éditions Seuil, Paris.
- Mac Sweeney N., 2013a, *Autour des mythes de fondation de Chios et de Samos*, w: F. Delrieux, O. Mariaud, éd., *Communautés nouvelles dans l'Antiquité grecque. Mouvements, intégrations et représentations*, Presses universitaires Savoie Mont Blanc, Chambéry, s. 15–35.
- Mac Sweeney N., 2013b, *Foundation Myths and Politics in Ancient Ionia*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Madden F.W., 1866, *On Some Coins of Septimius Severus, Macrinus, and Philip I., struck at Apameia, in Phrygia, with the Legend ΝΩΕ*, NC 6, s. 173–219.
- Magie D., 1950, *Roman Rule in Asia Minor to the Third Century after Christ*, Princeton University Press, Princeton.
- Mairat J. et al., 2020, *Roman Provincial Coinage*, vol. 8: *Philip (AD 244–249)*, Ashmolean Museum, University of Oxford, online: <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/>.
- Mairat J. et al., 2022, *Roman Provincial Coinage*, vol. 7.2: *Gordian I to Gordian III (AD 238–244). All provinces except Asia*, The British Museum – Bibliothèque nationale de France, London–Paris.
- Malten L., 1949, *Motivgeschichtliche Untersuchungen zur Sagenforschung III Hero und Leander*, RhM 93.1, s. 65–81.
- Mariotta G., 2014, *An Example of Mobility in Mythology. Heracles' Journey on the Occasion of the Tenth Labour*, w: E. Olshausen, V. Sauer, Hrsg., *Mobilität in den Kulturen der antiken Mittelmeerwelt. Stuttgarter Kolloquium zur Historischen Geographie des Altertums 11*, 2011, Franz Steiner Verlag, Stuttgart, s. 381–388.
- Martin J.-P., 1998, *Pouvoir et religions de l'avènement de Septime Sévère au concile de Nicée 193–325 ap.J.-C.*, SEDES, Paris.
- Martin K., 2017, *Zwischen Landwirtschaft und Mythos. Motivgeschichtliche Überlegungen zu Münzen mit dem ‚grasenden Pferd‘*, w: H. Beck et al., Hrsg., *Von Magna Graecia nach Asia Minor. Festschrift für Linda-Marie Günther zum 65. Geburtstag*, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, s. 157–182.
- Martin P.-H., 1975, *HERCULES ROMANVS CONDITOR. Ein seltener Aureus des Kaisers Commodus in Karlsruhe und Wien*, „Jahrbuch der Staatlichen Kunstsammlungen in Baden-Württemberg“ 12, s. 51–64.
- Mastrocinque A., 2007, *The Cilician God Sandas and the Greek Chimaera: Features of Near Eastern and Greek Mythology Concerning the Plague*, „Journal of Ancient Near Eastern Religions“ 7.2, s. 197–217.
- Matthews V.J., 1996, *Antimachus of Colophon, Text and Commentary*, Brill, Leiden–New York–Köln.
- Mattingly H., 1949, *The Coins of the „Divi“ Issued by Trajan Decius*, NC 9, s. 75–82.
- Mattingly H., Sydenham E.A., 1930 (repr. 1968), *The Roman Imperial Coinage*, vol. 3: *Antoninus Pius to Commodus*, Spink & Son, London.

- Mattingly H., Sydenham E.A., Sutherland C.H.V., 1938 (repr. 1968), *The Roman Imperial Coinage*, vol. 4.2: *Macrinus to Pupienus*, Spink & Son, London.
- Mattingly H., Sydenham E.A., Sutherland C.H.V., 1949 (repr. 1968), *The Roman Imperial Coinage*, vol. 4.3: *Gordian III – Uranius Antoninus*, Spink & Son, London.
- Mayer M., 1934, Τήμενος (2), w: *RE* 5A.1, szp. 437–458.
- Mellor R., 1975, ΘΕΑ ΡΩΜΗ. *The Worship of the Goddess Roma in the Greek World*, Vandenhoeck and Ruprecht, Göttingen.
- Merkelbach R., Şahin S., Stauber J., 1997, *Kaiser Tacitus erhebt Perge zur Metropolis Pamphyliens und erlaubt einen Agon*, „*Epigraphica Anatolica*” 29, s. 69–74.
- Meshorer Y., 1989, *The Coinage of Aelia Capitolina*, The Israel Museum, Jerusalem.
- Metcalf W.E., 2017, *The Coinage of Temenothyrae under Valerian and Gallienus*, w: L. Bricault et al., red., *Rome et les provinces, monnayage et histoire. Mélanges offerts à Michel Amandry*, Ausonius éditions, Bordeaux, s. 367–376.
- Metcalf W.E., Burnett A., Mairat J., 2023, *Roman Provincial Coinage*, vol. 10: *From Valerian to Diocletian (AD 253–297)*, Ashmolean Museum, University of Oxford, online: <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/>.
- Méthy N., 2001, *ROMVLVS CONDITOR: un type monétaire mal connu*, „*Annali dell’Istituto Italiano di Numismatica*” 48, s. 157–184.
- Minchin E., 2017, *Mapping the Hellespont with Leander and Hero: ‘The Swimming Lover and the Nightly Bride’*, w: G. Hawes, ed., *Myths on the Map: The Storied Landscapes of Ancient Greece*, Oxford University Press, Oxford, s. 65–82.
- Mitchell S., 1974, *The Plancii in Asia Minor*, „*The Journal of Roman Studies*” 64, s. 27–39.
- Mitchell S., 1989, *The Siege of Cremna A.D. 278*, w: D.H. French, C.S. Lightfoot, eds., *The Eastern Frontier of the Roman Empire*, BAR International Series 553, s. 311–328.
- Mitchell S., 1992, *Hellenismus in Pisidien*, w: E. Schwertheim, Hrsg., *Forschungen in Pisidien*, Verlag Dr. Rudolf Habelt GmbH, Bonn, s. 1–28.
- Mitchell S., 1995, *Anatolia. Land, Men, and Gods in Asia Minor*, vol. 1: *The Celts in Anatolia and the Impact of Roman Rule*, Clarendon Press, Oxford.
- Mojsik T., 2018, *Etnograf w bibliotece. Skąd się wzięła mitologia grecka*, w: *Apollodor. Biblioteka opowieści mitycznych (Bibliothèque)*, T. Mojsik, przeł., wstępem i przypisami opatrzył, ISKŚiO UW, Wrocław, s. 27–96.
- Moreno P., 2012, *Immagini di Alessandro Magno: monete e storia*, w: R. Pera, a cura di, *Il significato delle immagini. Numismatica, arte, filologia, storia, Atti del secondo incontro internazionale di studio del Lexicon Iconographicum Numismaticae (Genova 10–12 novembre 2005)*, Giorgio Bretschneider Editore, Roma, s. 153–170.
- Mortensen E., 2015, *Ktistes: Mythical Founder Hero and Honorary Title for New Heroes*, w: J. Fejfer, M. Moltesen, A. Rathje, eds., *Tradition. Transmission of Culture in the Ancient World*, Museum Tusculanum Press, University of Copenhagen, Copenhagen, s. 213–237.

- Mosch H.C. von, 2019, *Perseus und Andromeda (vormals) in Ikonion. Bilder der „Bildersstadt“ und ein Besuch Gordians III. im Jahre 239/40*, w: M. Nollé et al., Hrsg., *Panegyrikoï Logoi*, Verlag Dr. Rudolf Habelt, Bonn, s. 489–568.
- Mosch H.C. von, 2022, *Die vielen Gesichter der Lykomidai. Themistokles und Archepolis in Magnesia und Athen*, JNG 72, s. 13–93.
- Mushmov N.A., 1912, *Antičnite moneti na Balkanskija poluostrov' i monetite na b'lgarskite care / Ancient Coins of the Balkan Peninsula and the Coins of the Bulgarian Monarch*, Grigor Iv. Gavazov, Sofija.
- Nawotka K., 1994, *Melsas, the Founder of Mesambria?*, „Hermes“ 122.3, s. 320–326.
- Nawotka K., 2004, *Aleksander Wielki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Nawotka K., 2021, *The Founders of Western Pontic Cities*, „Annual of the British School at Athens“ 116, s. 359–375.
- Nawotka K., 2023, *The Nourisher of Apollo. Miletos from Xerxes to Diocletian*, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden.
- Nollé J., 1992, *Zur Geschichte der Stadt Etenna in Pisidien. Mit einem Exkurs zur Interpretation von Götterdarstellungen auf den kaiserzeitlichen Stadtmünzen Kleinasien*, w: E. Schwertheim, Hrsg., *Forschungen in Pisidien*, Verlag Dr. Rudolf Habelt GmbH, Bonn, s. 61–141.
- Nollé J., 1995, *Athena in der Schmiede des Hephaistos. Militär-, wirtschats- und sozialgeschichtliche implikationen von Münzbildern*, JNG 45, s. 51–77.
- Nollé J., 2001, *Die Abwehr der wilden Schweine. Schwarzwildjagden im antiken Lykien*, Bering & Brinkmann, München.
- Nollé J., 2003, *Vierorts war Bethlehem – Göttergeburten im Kaiserzeitlichen Kleinasien*, „Antike Welt“ 34.6, s. 635–643.
- Nollé J., 2006, *Bronzene Reflexe einer Krise. Das städtische Münzwesen Kleinasien als Indikator von Phänomenen der Reichskrise des 3. Jahrhunderts und von zeitgenössischem Krisenempfinden*, w: K.-P. John, T. Gerhardt, U. Hartmann, Hrsg., *Deleto paene imperio Romano. Transformationsprozesse des Römischen Reiches im 3. Jahrhundert und ihre Rezeption in der Neuzeit*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart, s. 271–287.
- Nollé J., 2009, *Zu den Gründungstraditionen des thrakischen Hadrianopolis (Edirne)*, „Chiron“ 39, s. 101–162.
- Nollé J., 2013, *Bilder und Vorstellungen von einem Stadtgründer: Kyzikos und sein eponymer Heros*, JNG 63, s. 29–57.
- Nollé J., 2014a, *Perseus und Andromeda in Deultum. Eine römische Colonia am Schwarzen Meer und ihr Rückgriff auf einen griechischen Weltrandmythos*, w: V. Cojocaru, Ch. Schuler, Hrsg., *Die Außenbeziehungen pontischer und kleinasiatischer Städte in hellenitischer und römischer Zeit*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart, s. 209–258.

- Nollé J., 2014b, *Stephanos von Byzantion über Alabanda. Zum Gründungsmythos der nordkarischen Stadt*, „Chiron” 44, s. 233–252.
- Nollé J., 2015a, *Beiträge zur kleinasiatischen Münzkunde und Geschichte*. 11. *Adleromina: Stadt- und Kultgründungen auf Geheiß des Zeus*, „Gephyra” 12, s. 1–88.
- Nollé J., 2015b, *Kos – Ein weiteres Bethlehem für Zeus*, „Gephyra” 9, s. 35–44.
- Nollé J., 2017, *Beiträge zur kleinasiatischen Münzkunde und Geschichte* 13–14. 13. *Abydos – wo Alexander seinen Feldzug gegen die Perser eröffnete*; 14. *Antandros am Südfuß des Idagebirges: eine monetäre Vergil-Illustration und die göttliche Patronim der Stadt*, „Gephyra” 14, s. 23–100.
- Nollé J., 2018, *Creating Borders and Surpassing Them: Myths of the Propontis Region Reflected by City Coins*, w: O. Tekin, ed., *İkinci Uluslararası Akdeniz Dünyasında Para Tarihi ve Numismatik Kongresi*, 5–8 Ocak 2017, Antalya / *Second International Congress on the of History of Money and Numismatics in the Mediterranean World*, 5–8 January 2017, Antalya: *Proceedings*, Koç Üniversitesi Suna & İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü / AKMED, Koç University, Suna & İnan Kırac Research Center for Mediterranean Civilization, Antalya, s. 371–388.
- Ogden D., 2013, *Drakon. Dragon Myth and Serpent Cult in the Greek and Roman Worlds*, Oxford University Press, Oxford.
- Ogden D., 2015, *Alexander, Agathos Daimon ant Ptolemy: The Alexandrian Foundation Myth in Dialogue*, w: N. Mac Sweeney, ed., *Foundation Myths in Ancient Societies Dialogues and Discourses*, University of Pennsylvania Press, Cloth, s. 129–150.
- Ogden D., 2021, *The Dragon in the West. From Ancient Myth to Modern Legend*, Oxford University Press, Oxford.
- Oliver J.H., 1970, *Marcus Aurelius. Aspects of Civic and Cultural Policy in the East*, American School of Classical Studies at Athens, Princeton, New Jersey.
- Olszewski M.T., Saad H., 2017, *Interpol à la recherche d'une mosaïque volée à Apamée en Syrie*, „Archéologia” 551, s. 4–5.
- Olszewski M.T., Saad H., 2018, *Pella-Apamée sur l'Oronte et ses héros fondateurs à la lumière d'une source historique inconnue: une mosaïque d'Apamée*, w: M.P. Castiglioni et al., a cura di, *Héros fondateurs et identités communautaires dans l'Antiquité, entre mythe, rite et politique*, Morlacchi Editore, Perugia, s. 365–416.
- Ostrowski J.A., 1990, *Les personnifications des provinces dans l'art romain*, Wydawnictwa COMER, Varsovie.
- Otto W.F., 2016, *Dionizos. Mit i kult*, J. Korpany, przeł., Wydawnictwo Naukowe Sub Lupa, Warszawa.
- Papazoglou F., 1979, *La province de Macédoine*, w: H. Temporini, Hrsg., *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt*, Teil 2, Bd. 7.1, Walter de Gruyter, Berlin–New York, s. 302–370.

- Parandowski J., 1953, *Homer*, w: *Homer, Odyseja*, J. Parandowski, przeł., Czytelnik, Warszawa, s. 5–32.
- Pasmans P., 2009, Sandan, een mysterieuze god op de Seleucidische muntslag van Tarsus, „De Muntklapper” 61, s. 1–5.
- Pause-Dreyer U., 1975, *Die Heroen des Trojanischen Krieges auf griechischen Münzen*, Universität München, München.
- Pera R., 1984, *Homonoia sulle monete da Augusto agli Antonini*, Il Melangolo, Genova.
- Phillips K.M., Jr., 1968, *Perseus and Andromeda*, *AJA* 72.1, s. 1–23.
- Pick B., 1898, *Thrakische Münzbilder*, „Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts” 13, s. 134–174.
- Polito M., 2018, *Nélée héros fondateur et l'identité communautaire: Milet et les Ioniens*, w: M.P. Castiglioni et al., a cura di, *Héros fondateurs et identités communautaires dans l'Antiquité, entre mythe, rite et politique*, Morlacchi Editore, Perugia, s. 153–167.
- Pont A.-V., 2007, *L'empereur «fondateur» : enquête sur les motifs de la reconnaissance civique*, *REG* 120.2, s. 526–552.
- Pont A.-V., 2010, *Orner la cité: Enjeux culturels et politiques du paysage urbain dans l'Asie gréco-romaine*, Ausonius éditions, Pessac.
- Poole R.S. et al., eds., 1873 i nast., *A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum*, British Museum, London.
- Popowski R., 2004, *La seconde sophistique: Essai de définition*, „Roczniki Humanistyczne” 52.3, s. 151–167.
- Pownall F., 2022, *Cassius Dio and the Imitatio Alexandri*, w: A.M. Kemezis, C. Bailey, B. Poletti, eds., *The Intellectual Climate of Cassius Dio. Greek and Roman Pasts*, Brill, Leiden–Boston, s. 253–258.
- Prehn [B.], 1922, *Ktistes*, w: *RE* 11.2, szp. 2083–2087.
- Pretzler M., 2013, *Pausanias. Travel Writing in Ancient Greece*, Bloomsbury, Bristol.
- Price M., 1981, *Paintings as a Source of Inspiration for Ancient Die Engravers*, w: L. Casson, M. Price, eds., *Coins, Culture, and History in the Ancient World. Numismatic and Other Studies in Honor of Bluma L. Trell*, Wayne State University Press, Detroit, s. 69–75.
- Price M.J., Trell B.L., 1977, *Coins and Their Cities: Architecture on the Ancient Coins of Greece, Rome and Palestine*, V.C. Vecchi and Sons, London.
- Price S., 2005, *Local Mythologies in the Greek East*, w: Ch. Howgego, V. Heuchert, A. Burnett, eds., *Coinage and Identity in the Roman Provinces*, Oxford University Press, Oxford–New York, s. 115–124.
- Prinz F., 1979, *Gründungsmythen und Sagenchronologie*, C.H. Beck, München.
- Quatember U., 2010, *The „Temple of Hadrian” on Curetes Street in Ephesus*, *JRA* 23, s. 377–393.

- Radet G., 1895, *En Phrygie. Rapport sur une mission scientifique en Asie Mineure (août – septembre 1893)*, Imprimerie nationale, Paris.
- Radet G., 1905, *Ephesiaca*. 1. *La topographie d'Ephèse*. 2. *La colonisation d'Ephèse par les Ioniens*, Feret & Fils, Bordeaux–Paris.
- Radke G., 1937, *Leukippos, der Gründer von Magnesia am Mäander*, „Archiv für Religionswissenschaft” 34, s. 381–384.
- Rathmayr E., 2010, *Die Präsenz des Ktistes Androklos in Ephesos*, „Anzeiger der philosophisch-historischen Klasse” 145.1, s. 19–60.
- Rehm [A.], 1913, *Hipparchos* (16), w: RE 8.2, szp. 1666–1681.
- Reinach T., 1887, *Les monnaies juives*, Ernest Leroux, Paris.
- Reinach T., 1902, *L'Histoire par les monnaies. Essais de numismatique ancienne*, Ernest Leroux, Paris.
- Ricl M., 1997, *Alexandreia Troas in the Hellenistic Period*, w: M. Mircović, réd., *Mélanges d'histoire et d'épigraphie offerts à Fanoula Papazoglou*, Filozofski fakultet univerzitet u Beogradu, Belgrade, s. 86–116.
- Rizos E., 2022, *No Colonies and no Grids: New Cities in the Roman East and the Decline of the Colonial Urban Paradigm from Augustus to Justinian*, w: S. Greaves, A. Wallace-Hadrill, eds., *Rome and the Colonial City. Rethinking the Grid*, Oxbow Books, Havertown, s. 209–238.
- Robert L., 1940, *Les gladiateurs dans l'Orient grec*, Champion, Paris.
- Robert L., 1969, *Les inscriptions de Didymes*, w: L. Robert, *Opera minora selecta. Epigraphie et antiquités grecques*, t. 3, A.M. Hakkert, Amsterdam, s. 1622–1639.
- Robert L., 1977, *La titulature de Nicée et de Nicomédie: la gloire et la haine*, HSCPh 81, s. 1–39.
- Robert L., 1978, *Monnaies et textes grecs*, „Journal des savants” 3, s. 145–163.
- Robert L., 1981a, *Documents d'Asie Mineure*, „Bulletin de correspondance hellénique” 105.1, s. 331–360.
- Robert L., 1981b, *Une épigramme satirique d'Automédon et Athènes au début de l'Empire* (*Anth. Pal. XI–319*), REG 94.447–449, s. 338–361.
- Robert L., 1990, *Nonnos et les monnaies d'Akmonia de Phrygie*, w: L. Robert, *Opera minora selecta. Epigraphie et antiquités grecques*, t. 7, A.M. Hakkert, Amsterdam, s. 185–224.
- Robert R., 2013, *Euphorion, entre Claros et Grynium*, w: Ch. Cusset, E. Prioux, H. Richer, éd., *Euphorion et les mythes: images et fragments: actes du colloque international* (Lyon, 19–20 janvier 2012), Centre Jean Bérard, Naples, s. 143–162.
- Romano I.B., 2024, *A Portrait of Alexander the Great from Ancient Nysa-Scythopolis: An Object Biography*, w: I.B. Romano, K.W. Mahoney, D. Tambakopoulos, Y. Maniatis, *Beth Shean Studies: Aspects of Religion, History, Art, and Archaeology in Hellenistic*

- and Roman Nysa-Scythopolis, „Transactions of the American Philosophical Society” 112.2, s. 55–184.
- Rostropowicz J., 2002, *Królowie i Charytki. Poeci na hellenistycznych dworach*, Uniwersytet Opolski, Opole.
- Roux M., 2023, *A colonisation militaire en Phrygie (IVe siècle avant–IIIe siècle après J.-C.)*, t. 1: *Synthèse: Dynamiques spatiales, économiques et sociales*, MOM Éditions, Lyon.
- Ruge W., 1927, *Lykaonia* (2), w: *RE* 13.2, szp. 2253–2265.
- Ruge W., 1936, *Tieion*, w: *RE* 6A.1, szp. 856–862.
- Salamon M., 1971, *The Chronology of Gothic Incursions into Asia Minor in the IIIrd Century A.D.*, „Eos” 59, s. 109–139.
- Sandberg L., 2019, *The Coinage of Flavia Neapolis under Philip I – the Roman Connection*, „Israel Numismatic Research” 14, s. 141–152.
- Sartre M., 1995, *L’Asie Mineure et l’Anatolie d’Alexandre à Dioclétien, IVe siècle av. J.-C. – IIIe siècle ap. J.-C.*, Armand Colin, Paris.
- Sartre M., 1997, *Wschód rzymski. Prowincje i społeczeństwa prowincjonalne we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego w okresie od Augusta do Sewerów (31 r. p.n.e.–235 r. n.e.)*, S. Rościcki, przeł., Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław–Warszawa–Kraków.
- Savio A., Struffolino S., 2005, *Esempi di bilinguismo in legende monetarie*, „Annali della Facoltà di Lettere e Filosofia dell’Università degli Studi di Milano” 58.2, s. 58–76.
- Scheer T.S., 1993, *Mythische Vorväter: Zur Bedeutung griechischer Heroenmythen im Selbstverständnis kleinasiatischer Städte*, Maris, München.
- Scheer T.S., 2010, „They, that held Arkadia”. *Arcadian Foundation Myths as Intentional History in Roman Imperial Times*, w: L. Foxhall, H.-J. Gehrke, N. Luraghi, eds., *Intentional History. Spinning Time in Ancient Greece*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart, s. 275–298.
- Schmid B., 1947, *Studien zu griechischen Ktisissagen*, Paulusdruckerei, Freiburg.
- Schmidt-Dick F., 2002, *Typenatlas der römischen Reichsprägung von Augustus bis Aemilianus*, Bd. 1: *Weiblichen Darstellungen*, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien.
- Schneider H., 2021, *Vitri ars: Das römische Glas in der literarischen Überlieferung*, w: F. Klimscha et al., Hrsg., *Vom künstlichen Stein zum durchsichtigen Massenprodukt: Innovationen in der Glastechnik und ihre sozialen Folgen zwischen Bronzezeit und Antike = From Artificial Stone to Translucent Mass-Product: Innovations in the Technologies of Glass and Their Social Consequences between Bronze Age and Antiquity*, Edition Topoi, Berlin, s. 145–160.
- Schönert E., 1965, *Die Münzprägung von Perinthos*, Akademie-Verlag, Berlin.
- Schultz S., 1975, *Die Münzprägung von Magnesia am Mäander in der römischen Kaiserzeit*, Akademie-Verlag, Berlin.

- Sekunda N.V., 1996, *Anatolian War-Sickles and the Coinage of Etenna*, w: R. Ashton, ed., *Studies in Ancient Coinage from Turkey*, Royal Numismatic Society, British Institute at Ankara, London, s. 9–17.
- Seyrig H., 1959, *Antiquités syriennes*, „Syria” 36.1/2, s. 38–89.
- Seyrig H., 1965, *Antiquités syriennes*, „Syria” 42.1/2, s. 25–34.
- Siekierka P., Stebnicka K., Wolicki A., 2021, *Women and the Polis. Public Honorific Inscriptions for Women in the Greek Cities from the Late Classical to the Roman Period*, Walter de Gruyter, Berlin–Boston.
- Six J.P., 1879, *Zur Münzkunde Pisidiens und angrenzender Länder*, „Zeitschrift für Numismatik” 6, s. 75–100.
- Spijkerman A., 1978, *The Coins of the Decapolis and Provincia Arabia*, M. Piccirillo, ed., Franciscan Printing Press, Jerusalem.
- Spoerri Butcher M., 2006, *Roman Provincial Coinage*, vol. 7.1: *Gordian I to Gordian III (AD 238–244). Asia*, The British Museum – Bibliothèque nationale de France, London–Paris.
- Stebnicka K., 1996, *Historiografia w drugiej sofistyce*, „Przegląd Historyczny” 85.2, s. 327–343.
- Stebnicka K., 2006, *Die Münzen der Sophisten und Rhetoren aus der Zeit der Zweiten Sophistik*, „Palamedes. A Journal of Ancient History” 1, s. 167–184.
- Stevens S., 2019, *The Emperor and the Plough; (Re)founding the City and Extending the Empire*, „Bulletin Antieke Beschaving” 94, s. 147–160.
- Stoll R., 1999, *Herakles auf römischen Münzen*, [b.w.], Trier.
- Stoyas Y., 2018, *A Passage to Asia: Crossing the Hellespont on Roman Provincial Coin Issues of Abydos*, w: P.P. Iossif, F. de Callataj, R. Veymiers, eds., *Typoi. Greek and Roman Coins Seen Through Their Images. Noble Issuers, Humble Users? Proceedings of the International Conference Organized by the Belgian and French Schools at Athens, September 26–28 2012*, Presses Universitaires de Liège, Liège, s. 447–478.
- Stoyas Y., 2021, *Impressions of Power, Projections of Memory: Alexander the Great on Graeco-Roman Coins and Renaissance Medallions*, w: Ch. Lauranson-Rosaz, Ph. Delaigue, eds., *Mémoires des origines et stratégies de légitimation du pouvoir*, Mare & Martin, Paris, s. 81–103.
- Stroobants F., 2023, *How do we Document Ancient Coinage?*, w: J. Poblome, ed., *Documenting Ancient Sagalassos. A Guide to Archaeological Methods and Concepts*, Leuven University Press, Leuven, s. 97–121.
- Strubbe J.H.M., 1984–1986, *Gründer kleinasiatischer Städte. Fiktion und Realität*, „Ancient Society” 15–17, s. 253–304.
- Szaivert W., Daburon C., 2000, *Sylloge Nummorum Graecorum Österreich. Sammlung Leypold, Wiener Neustadt. Kleinasiatische Münzen der Kaiserzeit*, Bd. 1, Österreichische Forschungsgesellschaft für Numismatik / Universität Wien, Wien.

- Szaivert W., Daburon C., 2004, *Sylloge Nummorum Graecorum Österreich. Sammlung Leypold, Wiener Neustadt. Kleinasiatische Münzen der Kaiserzeit*, Bd. 2, Österreichische Forschungsgesellschaft für Numismatik / Universität Wien, Wien.
- Talbert R.J.A., ed., 2000, *Barrington Atlas of the Greek and Roman World*, Princeton University Press, Princeton–Oxford.
- Talloon P., 2015, *Cult in Pisidia. Religious Practice in Southwestern Asia Minor from Alexander the Great to the Rise of Christianity*, Brepols, Leuven.
- Talloon P., 2021, *The Upper Agora of Sagalassos during Late Antiquity: Transformation of an Ideological Centre*, w: B. Böhlendorf-Arslan, Hrsg., *Veränderungen von Stadtbild und urbaner Lebenswelt in spätantiker und frühbyzantinischer Zeit: Assos im Spiegel städtischer Zentren Westkleinasiens*, Schnell & Steiner, Mainz, s. 301–316.
- Tek A. Tolga, Sancaktar H., 2020, *A Numismatic Riddle from Arykanda: The God of the Water Spring*, ADALYA 23, s. 312–342.
- Thonemann P., 2019, *The Silver Coinage of Antioch on the Maeander*, NC 179, s. 49–80.
- Thonemann P., 2022, *The Lives of Ancient Villages. Rural Society in Roman Anatolia*, Cambridge University Press, New York.
- Thür H., 1995a, *Der ephesische Ktistes Androklos und (s)ein Heroon am Embolos*, JOAIW 64, s. 63–105.
- Thür H., 1995b, *The Processional Way in Ephesos as a Place of Cult and Burial*, w: H. Koester, ed., *Ephesos, Metropolis of Asia: An Interdisciplinary Approach to its Archaeology, Religion, and Culture*, Trinity Press International, Valley Forge, Pa., s. 157–199.
- Toepffer [J.], 1894a, *Androklos*, w: RE 1, szp. 2148–2149.
- Toepffer [J.], 1894b, *Ankaios*, w: RE 1, szp. 2218–2219.
- Topalilov I., 2019/2020, *The Foundation Myths of Anchialos Revisited*, „Il Mar Nero” 10, s. 39–48.
- Topalilov I., 2021a, *Philippopolis and Perinthus: A Chronicle of an Intercity Rivalry in Roman Thrace*, w: K.M. Balbuza et al., eds., *Antiquitas Aeterna. Classical Studies dedicated to Leszek Mrozewicz on his 70th Birthday*, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, s. 425–437.
- Topalilov I., 2021b, *Political Propaganda in Roman Thrace: A Case Study of the Foundation Myth*, w: U. Peter, V.F. Stolba, eds., *Thrace – Local Coinage and Regional Identity*, Edition-Topoi, Berlin, s. 443–460.
- Topalilov I., 2023, *The Cult to the Oikistes on the Earliest Messambrian Coinage*, „Bulgarian Numismatic Journal” 1.1, s. 97–107.
- Touratsoglou I., 1988, *Die Münzstätte von Thessaloniki in der römischen Kaiserzeit (32/31 v. Chr. bis 268 n. Chr.)*, Walter de Gruyter, Berlin–New York.
- Tsagalidis Ch., 2017, *Early Greek Epic. Fragments I. Antiquarian and Genealogical Epic*, De Gruyter, Berlin–Boston.

- Tsetskhladze G.R., Yıldırım Ş., 2023, *Introduction: Tios (Tieion) in the Context of Black Sea Colonisation*, w: G.R. Tsetskhladze, S. Yıldırım, eds., *Tios/Tieion on the Southern Black Sea*, Archaeopress, Oxford, s. 1–22.
- Turcan R., 2014, *L'archéologie dans l'antiquité: tourisme, lucre et découvertes*, Les Belles Lettres, Paris.
- Türk [G.], 1927, *Solymos*, w: RE 3A.1, 1927, szp. 990–991.
- Vermeule C.C., 1982, *Alexander the Great, the Emperor Severus Alexander, and the Aboukir Medallions*, SNR 61, s. 61–72.
- Voegtli H., 1977, *Bilder der Heldenepen in der kaiserzeitlichen griechischen Münzprägung*, Aesch BL.
- Waddington W.H., 1904–1912, *Recueil général des monnaies grecques d'Asie mineure*, Ernest Leroux, Paris.
- Walker H.J., 1995, *The Early Development of the Theseus Myth*, RhM 138.1, s. 1–33.
- Waser [O.], 1905, *Ephesos* (2–3), w: RE 5, szp. 2822–2823.
- Webb P.H., 1927 (repr. 1968), *The Roman Imperial Coinage*, vol. 5.1: *Valerian to Florian*, Spink & Son, London.
- Webb P.H., 1933 (repr. 1968), *The Roman Imperial Coinage*, vol. 5.2: *Probus to Amandus*, Spink & Son, London.
- Weiss P., 1970, *Die Abkürzungen ΓΒ und ΓΓ auf den spätkaiserzeitlichen Münzen von Tarsos und Anazarbos*, „Chiron” 9, s. 545–552.
- Weiss P., 1984a, *Astakos*, w: LIMC 2, s. 902.
- Weiss P., 1984b, *Lebendiger Mythos: Gründerheroen und städtische Gründungstraditionen im griechisch-römischen Osten*, „Würzburger Jahrbücher für die Altertumswissenschaft” 10, s. 179–208.
- Weiss P., 1990, *Mythen, Dichter und Münzen von Lykaonien*, „Chiron” 20, s. 221–238.
- Weiss P., 1994a, *Parios*, w: LIMC 7, s. 188–189.
- Weiss P., 1994b, *Thea Pisidike*, w: LIMC 7, s. 909–911.
- Weiss P., 1996, *Alexandria Troas: Griechische Tradition und Mythos einer römischen Colonia*, w: E. Schwertheim, H. Wiegartz, Hrsg., *Die Troas. Neue Forschungen zu Neandria und Alexandria Troas*, Dr. Rudolf Habelt GmbH, Bonn, s. 157–173.
- Weiss P., 2004, *Städtische Münzprägung und zweite Sophistik*, w: B.E. Borg, ed., *Paideia. The World of the Second Sophistic*, De Gruyter, Berlin–New York, s. 179–200.
- Wellmann E., 1912, *Herakleitos* (10), w: RE 8.1, szp. 504–508.
- Werz U., 1994, *Zu einer unbekannten Prägedarstellung*, „Schweizer Münzblätter” 44, s. 71–78.
- Wiegand Th., 1941, *Didyma*, Gebr. Mann, Berlin.
- Williamson G., 2005, *Aspects of Identity*, w: Ch. Howgego, V. Heuchert, A. Burnett, eds., *Coinage and Identity in the Roman Provinces*, Oxford University Press, Oxford–New York, s. 19–27.

- Woodford S., 2011, *Displaying Myth: The Visual Arts*, w: K. Dowden, N. Livingstone, eds., *A Companion to Greek Mythology*, Wiley-Blackwell, Malden–Oxford, s. 157–178.
- Wüst E., 1937, *Tios (Tius), Tion (Tium)*, w: *RE* 6A.2, szp. 1411–1412.
- Yıldırım N., 2020, *Mitolojik Kadın Ktisteslere Bir Örnek Olarak Sinope = Sinope as an Example of Mythological Female Ktistes*, „Journal of Universal History Studies” 3.2, s. 391–405.
- Yourcenar M., 2008, *Pamiętniki Hadriana*, H. Szumańska-Grossowa, przeł., Wydawnictwo W.A.B., Warszawa.
- Zahrnt M., 1996, *Alexanders Übergang über den Hellespont*, „Chiron” 26, s. 129–147.
- Ziegler R., 1998, *Alexander der Große als Städtegründer. Fiktion und Realität*, w: U. Peter, Hrsg., *Stephanos nomismatikos. Edith Schönert-Geiss zum 65. Geburtstag*, Akademie-Verlag, Berlin, s. 679–697.

Wykaz skrótów

Katalogi, korpusy, opracowania źródeł numizmatycznych

- Bab. Wad. – Babelon E., 1898, *Inventaire sommaire de la collection Waddington*, Rolin et Feuardent, Paris.
- BMC – Poole R.S. et al., eds., 1873 i nast., *A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum*, British Museum, London.
- M.Eph. 5.1 – Karwiese S., 2012, *Die Münzprägung von Ephesos, 5: Katalog und Aufbau der römischen Stadtprägung mit allen erfassbaren Stempelnachweisen*. 1. Katalog, Österreichische Forschungsgesellschaft für Numismatik c/o Institut für Numismatik und Geldgeschichte / Universität Wien, Wien.
- M.Eph. 5.2 – Karwiese S., 2016, *Die Münzprägung von Ephesos. 5: Corpus und Aufbau der römischen Stadtprägung*. 2. Statistiken, Metrologie und Kommentare, Österreichische Forschungsgesellschaft für Numismatik c/o Institut für Numismatik und Geldgeschichte / Universität Wien, Wien.
- MGTL – Aulock H. von, 1974, *Die Münzprägung des Gordian III und der Tranquillina in Lykien*, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen.
- M.Magn.M. – Schultz S., 1975, *Die Münzprägung von Magnesia am Mäander in der römischen Kaiserzeit*, Akademie-Verlag, Berlin.
- M.Per. – Schönert E., 1965, *Die Münzprägung von Perinthos*, Akademie-Verlag, Berlin.
- MS.Lyk. – Aulock H. von, 1976, *Münzen und Städte Lykaoniens*, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen.
- MS.Pis. 1 – Aulock H. von, 1977, *Münzen und Städte Pisidiens*, Teil 1, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen.
- MS.Pis. 2 – Aulock H. von, 1979, *Münzen und Städte Pisidiens*, Teil 2, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen.

- MS.Phr. 1 – Aulock H. von, 1980, *Münzen und Städte Phrygiens*, Teil 1, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen.
- MS.Phr. 2 – Aulock H. von, 1987, *Münzen und Städte Phrygiens*, Teil 2, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen.
- RIC 2.3 – Abdy R., Mittag P., 2019, *The Roman Imperial Coinage*, vol. 2, part 3: *From AD 117 to AD 138 – Hadrian*, Spink, London.
- RIC 3 – Mattingly H., Sydenham E.A., 1930 (repr. 1968), *The Roman Imperial Coinage*, vol. 3: *Antoninus Pius to Commodus*, Spink & Son, London.
- RIC 4.2 – Mattingly H., Sydenham E.A., Sutherland C.H.V., 1938 (repr. 1968), *The Roman Imperial Coinage*, vol. 4.2: *Macrinus to Pupienus*, Spink & Son, London.
- RIC 4.3 – Mattingly H., Sydenham E.A., Sutherland C.H.V., 1949 (repr. 1968), *The Roman Imperial Coinage*, vol. 4.3: *Gordian III – Uranius Antoninus*, Spink & Son, London.
- RIC 5.1 – Webb P.H., 1927 (repr. 1968), *The Roman Imperial Coinage*, vol. 5.1: *Valerian to Florian*, Spink & Son, London.
- RIC 5.2 – Webb P.H., 1933 (repr. 1968), *The Roman Imperial Coinage*, vol. 5.2: *Probus to Amandus*, Spink & Son, London.
- RPC – Burnett A. et al., 1992 i nast., *Roman Provincial Coinage*, British Museum Press – Bibliothèque nationale de France, London–Paris; *Roman Provincial Coinage Online* [Ashmolean Museum, University of Oxford, <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/>].
- RPC 1 – Burnett A., Amandry M., Ripollès P.P., 1992, *Roman Provincial Coinage*, vol. 1: *From the Death of Caesar to the Death of Vitellius (44 BC–AD 69)*, British Museum Press – Bibliothèque nationale de France, London–Paris.
- RPC 2 – Burnett A., Amandry M., Carradice I., 1999, *Roman Provincial Coinage*, vol. 2: *From Vespasian to Domitian (AD 69–96)*, British Museum Press – Bibliothèque nationale de France, London–Paris.
- RPC 3 – Amandry M., Burnett A., 2015, *Roman Provincial Coinage*, vol. 3: *Nerva, Trajan and Hadrian (AD 96–138)*, J. Mairat, collaboration, W. Metcalf, L. Bricault, M. Blet-Lemarquand, contribution, The British Museum – Bibliothèque nationale de France, London–Paris.
- RPC 4.1–3 – Heuchert V., 2005, *Roman Provincial Coinage*, vol. 4: *The Antonines (AD 138–192)* [Ashmolean Museum, University of Oxford, online with temporary numbers: <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/>].
- RPC 4.4 – Howgego Ch., 2023, *Roman Provincial Coinage*, vol. 4: *The Antonines (AD 138–192), Egypt*, The British Museum – Bibliothèque nationale de France, London–Paris.

- RPC 5.2 – Hostein A., Mairat J., Amandry M., Delrieux F., Hochard P.-O., 2024, *Roman Provincial Coinage*, vol. 5.2: *The Severan Period (AD 193–218): Bithynia-Pontus and Asia* [Ashmolean Museum, University of Oxford, online: <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/>].
- RPC 5.3 – Burnett A., Amandry M., Bricault L., Mairat J., Matthies S., Miebach D., 2024, *Roman Provincial Coinage*, vol. 5.3: *The Severan Period (AD 193–218): Lycia-Pamphylia to Egypt* [Ashmolean Museum, University of Oxford, online: <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/>].
- RPC 6 – Calomino D., Burnett A., 2017, 2022, *Roman Provincial Coinage*, vol. 6: *From Elagabalus to Maximinus (AD 218–238)* [Ashmolean Museum, University of Oxford, online: <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/>].
- RPC 7.1 – Spoerri Butcher M., 2006, *Roman Provincial Coinage*, vol. 7.1: *Gordian I to Gordian III (AD 238–244). Asia*, The British Museum – Bibliothèque nationale de France, London–Paris.
- RPC 7.2 – Mairat J., with M. Spoerri Butcher, M. Amandry, R. Bland, K. Butcher, J. Nurpetlian, U. Peter, 2022, *Roman Provincial Coinage*, vol. 7.2: *Gordian I to Gordian III (AD 238–244). All provinces except Asia*, The British Museum – Bibliothèque nationale de France, London–Paris.
- RPC 8 – Mairat J., Spoerri Butcher M., with M. Amandry, K. Butcher, J. Nurpetlian, U. Peter, 2020, *Roman Provincial Coinage*, vol. 8: *Philip (AD 244–249), E. Levante†*, commenced [Ashmolean Museum, University of Oxford, online: <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/>].
- RPC 9 – Hostein A., Mairat J., 2016, *Roman Provincial Coinage*, vol. 9: *From Trajan Decius to Uranius Antoninus (AD 249–254)*, E. Levante†, commenced, British Museum Press – Bibliothèque nationale de France, London–Paris.
- RPC 10 – Metcalf W.E., Burnett A., Mairat J., 2023, *Roman Provincial Coinage*, vol. 10: *From Valerian to Diocletian (AD 253–297). Asia* [Ashmolean Museum, University of Oxford, online: <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/>].
- RRC – Crawford M.H., 1974, *Roman Republican Coinage*, Cambridge University Press, Cambridge.
- SNG Cop. – *Sylloge Nummorum Graecorum. The Royal Collection of Coins and Medals. Danish National Museum, 1942–1969*, Einar Munksgaard, Copenhagen.
- SNG Fr. – *Sylloge Nummorum Graecorum. France, Bibliothèque Nationale, Cabinet des Médaille, 1983–2003*, Bibliothèque nationale de France, Paris.
- SNG Lev. – *Sylloge Nummorum Graecorum. Switzerland I. Levante – Cilicia, 1986*, Credit Suisse Berne – Numismatic Department, Zürich.
- SNG Leypold – Szaivert W., Daburon C., 2000, 2004, *Sylloge Nummorum Graecorum Österreich. Sammlung Leypold, Wiener Neustadt. Kleinasiatische Mün-*

- zen der Kaiserzeit, Bd. 1–2, Österreichische Forschungsgesellschaft für Numismatik / Universität Wien, Wien.
- SNG vA – Kleiner G. et al., bearb., 1957–1968, *Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland: Sammlung von Aulock*, Gebr. Mann, Berlin.

Inskrypcje

- AE – *L'Année Épigraphique*, 1888 i nast., Ernest Leroux, Paris.
- CIL – Mommsen Th. et al., ed., 1863 i nast., *Corpus Inscriptionum Latinarum*, apud Georgium Reimerum, Berolini.
- I.Delos – Dürrbach F. et al., eds., 1926 i nast., *Inscriptions de Délos*, H. Champion, Paris.
- I.Eph. – Wankel H., Hrsg., 1979–1984, *Die Inschriften von Ephesos*, Rudolf Habelt Verlag GmbH, Bonn.
- I.Magn. – Kern O., Hrsg., 1900, *Die Inschriften von Magnesia am Maeander*, W. Spemann, Berlin.
- I.Perge – Şahin S., Hrsg., 1999, *Die Inschriften von Perge*, Teil 1: *Vorrömische Zeit, frühe und hohe Kaiserzeit*, Dr. Rudolf Habelt GmbH, Bonn.
- IGR – Cagnat R. et al., eds., 1906–1927, *Inscriptiones Graecae ad res Romanas pertinentes*, Ernest Leroux, Paris.
- SEG – Woodhead A.G. et al., cur., 1923 i nast., *Supplementum Epigraphicum Graecum*, Brill, Lugduni Batavorum.
- TAM – Dörner F.K., Heberdey R., Petzl G., Kalinka E., ed., 1901 i nast., *Tituli Asiae Minoris*, In aedibus A. Hoelderi, Vindobonae.

Inne

- ADALYA – „Adalya. The Annual of the Koç University Suna & İnan Kiraç Research Center for Mediterranean Civilizations”
- AJA – „American Journal of Archaeology”
- HSCPh – „Harvard Studies in Classical Philology”
- JNG – „Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte”
- JOAIW – „Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien”
- JRA – „Journal of Roman Archaeology”
- LIMC – Kahil L., ed., 1981–1999, *Lexicon iconographicum mythologiae classicae*, Bd. 1–8, Artemis Verlag, Zürich–München.
- MN ANS – „Museum Notes (American Numismatic Society)”

- MÖNG – „Mitteilungen der Österreichische Numismatischen Gesellschaft”
- NC – „The Numismatic Chronicle”
- NN-ZN – „Notae Numismaticae-Zapiski Numizmatyczne”
- RE – Wissowa G., Kroll W., Ziegler K., Hrsg., 1894 i nast., *Paulys Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, J.B. Metzlerscher Verlag / Alfred Druckenmüller Verlag, Stuttgart.
- REG – „Revue des Études Grecques”
- RhM – „Rheinisches Museum für Philologie”
- RN – „Revue Numismatique”
- SCI – „Scripta Classica Israelica”
- SNR – „Schweizerische numismatische Rundschau”

♦ Indeks 1

Postacie historyczne, bóstwa, herosi, postacie mitologiczne, personifikacje*

♦ A

Abderos 131

Abydos 164, 254

Acherbas zob. Sicharbas

Achilles 80, 86, 87, 106, 256

Adonis 57, 113, 119, 254

Adrasteja, Adrasteia 178, 181

Aequitas 186

Afrodyta 57, 81, 84, 113, 157, 166,
175, 176

Agamemnon 30

Agapenor 113, 114

Agatippe, Agathippe 176

Agenor 96

Agon 138, 232, 233

Ajas 82

Ajdoneus zob. Hades

Ajgeus 239, 240

Ajnete 53

Ajneus 53

Ajolos 189

Ajtra, Ajthra 239

Akamas 76, 77, 209, 213, 257

Akmon (I) 72, 73, 75, 213, 254

Akmon (II) zob. korybanci

Akrisjos 185

Aleksander Polihistor, Alexander Poly-
histor zob. Indeks 2

Aleksander, Aleksander Macedoński,
Aleksandros/Alexander 28, 37, 69,
112, 140–157, 164–168, 220, 225,
226, 232, 254, 256, 259, 261

Alkmena 120

Alkmeon 219

Amalteja, Amaltheia 73, 153, 170, 181

Amazo zob. Amazonka/Amazonki

Amazonka/Amazonki 72, 86, 105,
106, 110, 116, 125, 129, 130, 133,
156–158, 161, 178, 256

— Amazo 105

— Efezos, Ephesos 105, 256, 258

— Hippolyte 120, 122, 123, 130, 256

— Kibyra 105, 256

— Pentesileja, Penthesileia 80, 86, 106

— Smyrna 53, 105, 157–163, 232,
256

* Indeks 1 nie obejmuje postaci władców rzymskich wymienionych w *Aneksie: Mennice prowincjonalne pracujące w latach 235–276* (s. 263–285).

- Ambrozja 197, 198
 Amfiaraos 27, 220
 Amfilochos 219, 220–222
 Ammianus Marcellinus zob. *Indeks 2*
 Amyklas 169
 Amymone 57
 Anakreont, Anakreon 243, 245, 246, 248, 249
 Anchizes, Anchises 81, 82
 Androklos 50, 105–113, 119, 142, 218, 254, 256, 258
 Andromacha 82, 255
 Andromeda 186–188
 Ankajos 50, 113–117, 119, 219, 254, 256
 Antajos 124, 125, 185
 P. Anteios Antiochos 154
 Antinoe 113
 Antioch I Soter, Antiochos Soter 29, 212
 Antiochos 29
 Antoninowie, Antonini 12, 15, 17, 19, 35, 73, 85, 86, 109, 164, 211, 247–249
 Antoninus Pius, T. Aelius Hadrianus Antoninus [T. Aurelius Fulvius Boionius (Arrius) Antoninus] 24, 26, 28, 41, 42, 106, 129
 Antygon I Monoftalmos, Antygonos Monophthalmos 65, 157
 Antymach, Antimachus Colophonius zob. *Indeks 2*
 Antypater 212
 Apama 212
 Apelles 244
 Apollo 23, 28, 43, 52, 54, 64, 143, 148–152, 171, 172, 174–176, 178, 180, 186–189, 213, 234, 249, 255
 — Fojbos 33, 64
 Aratos, Aratus zob. *Indeks 2*
 Archemoros zob. Ofeltes
 Archippos 212
 Ardas 30
 Ares 36, 38, 40, 98, 234, 256
 Argonauci 53, 114, 117
 Argus 191
 Ariadna 61, 241
 Artemida, Artemis 29, 30, 35, 43, 47, 52, 105, 106, 111, 113, 114, 163, 171–173, 178, 233, 249
 T. (?) Aruntios Nikomachos Tiberinianus 43
 Aryas 70, 71, 72, 254, 256, 257
 Arykandos 71
 Asios, Asius Samius zob. *Indeks 2*
 Askaniusz, Askanios 81, 82
 Asklepios 27, 49, 171–173, 178, 213, 234, 237
 Astakidy, Astakides 65
 Astakos 66–68, 254
 Astarte 47, 58, 59, 227, 228
 Astyanaks 82
 Astypalaja 114
 Atena, Athena 32, 35, 41, 43, 63, 84, 85, 87, 109, 143, 164, 166, 173, 175, 178, 180, 181, 196, 206, 208, 209, 238, 239, 240, 249, 256
 Atenajos, Athenaeus Naukratita zob. *Indeks 2*
 Atlantydy, Atlantides 9, 21
 — Elektra 21
 — Halkyone 21
 — Kelajno 21, 182
 — Maja 21
 — Merope 21
 — Sterope 21
 — Taugete 21
 Atlas 169

- Atys, Attis 53, 72
 Auge 120
 Augiasz, Augeas 120, 122, 123, 133, 134
 August 24, 26–28, 40, 215, 235–238
 Auloneites 235, 237
 Aura 65, 73
 Aurelian, L. Domitius Aurelianus 15, 199–201, 203–207, 216, 217, 223, 224, 232, 233, 259
 M. Aurelius Claudius Valianus Neonianus 38
 Aurelius Marcus 163
 M. Aurelius Meidianus Platonianus Varus 37
- ♦ B
- bakchantka 198
 Bakchos zob. Dionizos
 Balbin, D. Caelius Calvinus Balbinus 136, 171, 172, 183, 204–208, 259, 260
 Bateja 86
 Bellerofont, Bellerofontes 36, 177–179, 254
 Belos 100
 Beroe 57–59
 Bias 242
 Boule 10, 170, 225, 226
 Brazydas, Brasidas 23
 Bucefał 142, 147
- ♦ C
- Cerber, Kerberos 31, 120, 122, 123, 128, 129
 Chalcea 36
 Chaldene 36
 Charyty 32, 169, 210
 Chilon 242
 Chimera 177–179
 Chryzaor, Chrysaor 34, 187
 Chryzyp, Chrisippos 243, 245, 247, 249
 Chrysorroas, Chrysorrhoas 176
 Ti. Claudius Agrippa 37
 Ti. Claudius Teimodoros 37
 Cyceron, M. Tullius Cicero zob. *Indeks 2*
 cyklop 87
 — Polifem 256
 Cynyras 113
 Cyrus 119
- ♦ D
- Dafne 64
 Daktylowie 75, 181
 Damasen 176, 177
 Danae 185, 189
 Dardanos 85, 86, 164
 Dea Roma zob. Roma
 Demeter 57, 63, 67, 129, 171, 175, 213, 256
 — Demeter Horia 162
 Demos 10, 19, 32, 146, 170, 210, 225, 226
 Demostenes 55
 Dikaiošyne 55, 208
 Diktyinna 181
 Diktys 189, 190
 Dindymos 73
 Dioklecjan, C. Aurelius Valerius Diocletianus 67
 Diomedes (I) 80, 85
 Diomedes (II) 120, 122, 123, 130
 Dion Chrysostom, Dio Chrysostom zob. *Indeks 2*
 Dionizos, Dionysos 28, 29, 32, 41, 54, 56–61, 65, 73, 111, 170, 171, 173,

- 175, 178, 182, 197, 198, 213, 241, 249, 254
 Dioskurowie 43, 71, 169, 173
 Doias 75, 213
 Domicjan, T. Flavius Domitianus 24, 94
 Dorylaos 76, 77, 213, 257
 Dydonia 91–96, 104, 254, 256
 Dzeus zob. Zeus
- ♦ E
- Efezos (I) 53, 105, 106, 112, 258
 Efezos (II) zob. Amazonka/Amazonki
 Efor, Ephorus zob. *Indeks 2*
 Egnatia Mariniana 237
 Egnatia, *gens*, Egnatii 237
 Gn. Egnatius 237
 Eirene 139
 Elektra 30
 Eleutheria 19
 Elissa zob. Dydonia
 Ełsz Arystydes, Aelius Aristides zob. *Indeks 2*
 Elpis 19, 232, 233
 Emilian, M. Aemilius Aemilianus 153, 154, 192, 199–201, 223, 229, 230, 259, 260
 Eneasz, Aineias 9, 80–82, 87, 215, 229, 230
 Erifyle 220
 Eros 30, 31, 43, 139, 166
 Erytros 28
 Etenna 61, 257
 Euforion, Euphorion Chalcidensis zob. *Indeks 2*
 Eufron 23
 Europa, Europe 91, 98, 101–104, 256
 Eurotas 169
 Eurydyka, Eurydike (I) 27
- Eurydyka, Eurydike (II) 169
 Eurynome 113
 Eurysteus, Eurystheus 120, 124, 126, 127
 Eusoros 53
- ♦ F
- T. Fabius Alfenus Apollinarius 158–161, 163
 Fedra, Faidra 77
 Ferekides, Pherecydes Atheniensis zob. *Indeks 2*
 Filomelos, Philomelos 48
 Filon zob. Herennios Philo
 Filip I, Filip Arab, M. Iulius Philippus 25, 27, 42, 60, 67, 68, 72, 76, 77, 92, 97, 100, 107, 112, 115, 119, 131, 145, 148, 153–155, 158, 163, 174, 175, 178, 179, 182, 183, 191–207, 209–211, 213, 217, 219–221, 225–233, 247, 255, 259, 260
 Filip II, Filip junior, M. Iulius (Severus) Philippus 192, 193, 210, 211, 213
 Filip II Macedoński 147, 155
 Flawiusze, Flavii 76
 Focjusz, Photius zob. *Indeks 2*
 Fojbos zob. Apollo
 Fortuna 186, 206, 213–215, 222, 227, 228, 235
 — Fortuna-Astarte 209
 Friksos 256
 L. Fufidius 41
 M. Furius Camillus 9
- ♦ G
- Gaja, Ge 72, 124, 125, 140, 175, 177
 Gallien, P. Licinius Egnatius Gallienus 25–27, 32, 33, 35, 40–42, 45, 48–50, 57, 65, 66, 72, 77, 82, 85, 86,

- 90, 92, 94, 97, 98, 100, 102, 107, 113,
115, 119, 126, 150, 151, 154, 156,
158, 171, 172, 174, 175, 178, 182,
183, 190, 199–207, 209–211, 213,
214, 217, 220, 221, 223–239, 241,
242, 245, 248, 259, 260
- Ganimedes 85
- Geniusz, Genius 38, 49, 173, 230
- Germanik, Nero Claudius Drusus/Nero
Claudius Drusus Germanicus 28
- Geryon, Geryones 34, 120, 122–124,
131, 132
- Glaukos 177
- Gordian I, M. Antonius Gordianus Sem-
pronianus (I) 136, 259, 260
- Gordian II, M. Antonius Gordianus
Sempronianus (II) 136, 259, 260
- Gordian III, M. Antonius Gordia-
nus 25, 28–30, 33, 41, 42, 55, 57,
60, 61, 65–67, 70, 72, 76, 85, 86, 92,
96, 102, 107, 111, 115, 120, 121, 126,
136, 138–140, 145, 147, 148, 155,
158, 170, 174, 175, 177, 178, 179,
181, 183, 187, 189, 199–207, 211,
217–219, 225, 226–233, 246
- Gordias, Gordios 53
- Gorgona/Gorgony 116, 154, 186–189,
255
- ♦ H
- Hades 175, 220
- Hades-Sarapis 129
- Hadrian, Traianus Hadrianus [P. Aelius
Hadrianus] 23, 24, 26, 28, 30, 32,
37, 90, 96, 106, 110, 180, 191, 202,
220, 234
- Hannibal 119
- Harmonia 96–99
- Harpokrates 129
- Hebe 120
- Hefajstos 43, 44, 80, 87
- Hektor 80, 82, 83, 86, 87
- Helena, Helene 71, 114, 234, 255
- Heliogabal, M. Aurelius Antoninus 60,
90, 91, 96, 145
- Helios 71, 140, 173, 178
- Helle 256
- Hellenos 189
- Hera 41, 59, 84, 98, 172, 198, 255
- Herakles/Herkules 28–34, 41–46, 57,
77, 88, 90, 93, 120–134, 139, 141,
170, 173, 175, 184–186, 190, 211,
212, 255, 256, 258, 261
- Herakles-Melkart 89, 91, 93
- Heraklit, Herakleitos 243, 245, 247
- Herbos 30
- Herennios Philo 55, 90
- Hermaios Hermolaou Hermaiou Tho-
antos 38
- Hermes 21, 28, 36, 38, 42, 44, 173,
178, 255
- Hermes-Kadmilos 257
- Hermokreon 52
- Hermos 176
- Hero 166, 167
- Herodot, Herodotos zob. *Indeks 2*
- Hesperydy 120, 122, 132, 133, 185
- Hezjod, Hesiodos zob. *Indeks 2*
- Hipparch, Hipparchos 243, 245, 248
- Hippodameja, Hippodameia 175, 176
- Hippokrates 243, 245–249
- Hippolyte zob. Amazonka/Amazonki
- Homer zob. *Indeks 2*
- Homonoia 19, 49, 139, 170, 178, 229–
231
- C. Hosidius Geta 111
- Hygieja, Hygieia 61, 173, 178, 247
- Hyginus zob. *Indeks 2*

Hyllos, Hyllus 34, 45

Hymnos 65

Hypios 56

Hypnos 186–188

Hyppurios 45

Hypsipyle 27, 28

Hypsouranios 90

♦ I

Iakchos 65

Ida 181

Ifigenia, Ifigeneia 30, 31

Ilos 85, 86, 164

Ino 256

Io 96–98

G. Iulius Menekles 158–161, 163

Izyda, Isis 43, 44, 129

♦ J

Jan Malalas, Ioannes Malalas zob. *Indeks 2*

Janus, Ianus 174, 175, 198

Jasjon, Iasion 48

Jazon 27, 53, 114

Jowisz, Iovis, Iuppiter 215

Juliusz Marinus, Julius Marinus 193, 194, 210

Juliusz Polluks, Iulius Pollux zob. *Indeks 2*

Justynus, M. Iunianus Iustinus zob. *Indeks 2*

♦ K

Kabir 174, 175, 257

Kajstros 106

Kakasbos 71

Kadmos 91, 96–101, 104, 154, 164, 170, 254, 256

Kalchas 234

Kalchedonia 36

Kaldene 36

Kalliope 212

Kalliroe 85

Kandos 70, 71, 254, 256, 257

Karakalla, M. Aurelius Severus Antoninus 24, 48, 60, 96, 106, 112, 115, 144, 145, 189, 220, 221

Kassander 212

Kekrops 239

Kelajno zob. Atlantydy

Kelajnos 178, 182, 254

Ketos 187, 188

Kibyra zob. Amazonka/Amazonki

Kieros 56

Kimolos 63

Klaudiusz, Ti. Claudius Nero Germanicus 247

Klaudiusz II, M. Aurelius Claudius 15, 126, 167, 169, 223, 224, 259, 260

Klejte 53

Kleobulos (I) 42, 46

Kleobulos (II) 242

Kleofyle 113

Klytajmnestra, Klytajmestra 30

Kommodus, L. Aurelius Commodus 24, 32, 48, 111, 115, 119, 149, 150, 191, 220, 221, 234

Kodros 107, 108

Koressos 105–107, 112, 257, 258

Koronos 234

korybanci 73, 75, 76, 178, 181

— Akmon 73, 75

— Damneus 73

— Idaios 73

— Melisseus 73

— Mimas 73

— Okyntoos 73

— Prymneus 73

Kotys 72

Kwintyllus, M. Aurelius Claudius Quintillus 224

G. Kornelia Supera, C. Cornelia Supera 153

Kragos 36

Kreofylos, Creophylus zob. *Indeks 2*

Krethis zob. Kriteis

Krezus, Kroisos 119

Kriteis, Kretheida 244, 245

Kronos 75, 181, 182

Krynīs 149

Ksantios 219

Ksenofont, G. Stertinus Xenophon 243, 245–247, 249

Ktisis 212

kureci 75, 76, 181, 182

Kwietus, T. Fulvius Iunius Quietus 224

Kybele 54, 65, 175, 186

Kydnos 190

Kyknos 256

Kyzikos 53–55, 106, 146, 256

♦ L

Labos 234

Ladon 133

C. Laecanius Bassus 110

Lakedajmon 77, 168, 169, 226, 259

Leander 166, 167

Leda 169

Leonteus 234

Leukippos 112, 219

Leukofryne 219

Leto, Latona 172, 175

Leukoteja 176

Libanios, Libanios zob. *Indeks 2*

Liber Pater 235–237

L. Licinius Lucullus 165

Liwiusz, T. Livius zob. *Indeks 2*

Lizymach, Lysimachos 65, 148, 157

Lollius Xenophilos 41

Lucjusz Werus, L. Aurelius Verus 24, 84

Lupa Romana 19, 49, 152, 195, 196, 197, 199–203, 211, 227–230, 259, 261

Lykaon 68, 254

Lykos 234

Lykurg (I) 27

Lykurg (II) 113

Lykurg (III) 197, 198

♦ M

Ma 57

Machaon 234

Magnes 189

Makrian, T. Fulvius Iunius Macrianus 224

Makryn, M. Opellius Macrinus 48, 105, 106, 115, 153, 167, 220, 221

Maksymin I, Maksymin Trak, C. Iulius Verus Maximinus 16, 25, 57, 66, 67, 84, 86, 102, 107, 126, 136, 138, 140, 152, 156, 158, 164, 166, 174, 175, 183, 199–202, 204–207, 217, 219–221, 225, 226, 229–233, 245, 255, 259, 260

Maksymus, C. Iulius Verus Maximus 28, 219

Mallos 219

Manes, Maneus 72

Manto 219

Marek Aureliusz, M. Aurelius Antoninus [M. Aelius Aurelius Verus] 24, 28, 48, 84, 106, 149–151, 220, 221, 235, 236

Markos 41

Mars 9, 198, 215
 Marsjasz 19, 49, 101, 174, 175, 178,
 180, 181, 195–198, 201, 206, 209,
 213, 220–222, 227–230
 Masdnes 175, 177, 254
 Masnes zob. Masdnes
 Mastaura 57, 256
 Mastauros 57, 257
 Meander 116, 180
 Medea, Medeia 59
 Meduza, Medusa zob. Gorgona/Gorgony
 Meleager, Meleagros 50, 110, 112,
 114, 254
 Meles 245
 Melkart zob. Herakles
 Memnon zob. Indeks 2
 Men 41, 43, 44, 175, 178
 Menada 61
 Menander, Menander Rhetor zob. *In-*
deks 2
 Menesteusz, Menestheus 28
 Merops 53
 Messalinus 108
 Midas 28, 53–55, 256
 Miletos 29, 117–119, 219, 254
 Miltiades 241
 Milye 36
 Minerwa, Minerva 220, 221
 Minos 104, 177
 Minotaur, Minotauros 239–241, 255
 Minyas 234
 Mopsos 219, 234
 Moria 176, 177
 Mutto 93
 Mygdon 72
 Mykeneus 189
 Myrina 27
 Myrra 113
 Myrtilos 176

♦ N

Nakoleja 56, 57, 257
 Nautes 85
 Neleus 23, 108
 Nemezyda, Nemesis 142, 155–158,
 160, 161, 163, 171–173
 Neptun zob. Posejdon
 Neron, Nero Claudius Caesar Augustus
 Germanicus 24, 208, 248
 Nerwa, M. Cocceius Nerva 167
 Nikaja, Nikaia (I) 65, 66
 Nikaja, Nikaia (II) 65
 Nikander, Nikandros 166
 Nike 36, 37, 44, 58, 86, 101, 110, 142,
 148, 153, 169, 173–175, 196, 208,
 219, 237
 Nikomedes I 66, 67
 Noe 178, 179, 254
 Nonnos, Nonnos Panopolitanus zob. *In-*
deks 2
 Nysa 59–61, 171, 257

♦ O

Odysseusz, Odysseus 85, 256
 Ofeltes 27
 Ojnomaos 176
 Okeanos 34, 57, 91, 155, 156, 227,
 228
 Olbia 67
 Olimpias 142, 146
 Olympos 36
 Omfale 34, 46, 121
 Ordes 149, 150
 oready 73
 Orestes 30, 31
 Orodes zob. Ordes
 Otacylia Sewera, Marcia Otacilia Severa
 28, 193, 210
 Otanis Motos 37

Ousoos 90

Owidiusz, P. Ovidius Naso zob. *Indeks 2*

♦ P

Paktolos 176

Pallada, Pallas zob. Atena

Pan 178, 238

Pandion 234

Pareas zob. Parios

Parios, Parius 32, 35, 48–50, 52, 112,
119, 229, 230, 258

Parmenion 166

Parys, Paris (Aleksander) 48, 80, 84

Pasifae 177

Pataras 55

Patroklos 82

Pauzaniusz, Pausanias Periegeta zob. *Indeks 2*

Pegaz 64, 177–179, 187

Peion 111

Pelias 33

Pelops 157, 175, 176, 254

Pentesileja zob. Amazonka/Amazonki

Pergamos 28, 257

Periander 242

Perifetes 241

Persefona, Persephone 113, 170, 171,
175, 256

Perseusz, Perseus 116, 154, 169, 184–
191, 254, 255, 258, 261

Pindar, Pindaros zob. *Indeks 2*

Pion zob. Peion

Pitagoras, Pythagoras 193, 243, 245,
248

Pittakos 242

Pitteus 239

Plancia, gens, Plancii 234

G. Plancius Varus 234

M. Plancius Varus 234

Platon 251

Pliniusz (I), C. Plinius Secundus, Maior
zob. *Indeks 2*

Pliniusz (II), C. Plinius Caecilius Secun-
dus, Minor zob. *Indeks 2*

Plutarch, Plutarchos, Plutarchus Chae-
roneus zob. *Indeks 2*

Polifem, Polyfemos zob. cyklop

Polianos 158–161, 163

Polydektes 186, 188, 189

Polyidos 177

Pomona 31

Pontus Euxinus 32

Posejdon 57–59, 67, 90, 114, 124, 171,
176, 182, 238, 255

Postumus, M. Cassianus Latinus Postu-
mus 122, 134

Priam, Priamos 48, 72, 82, 86

Protesilaos 165

Prusias, Prousius 28, 56, 119, 144, 254

Prusias I 119

Ptolemaeus 7

Pupien, M. Clodius Pupienus 136, 171,
172, 183, 204–208, 259, 260

Pygmalion 93, 94, 104

Pylades 30, 31

Pyramos 222

♦ R

Radamantys, Radamanthys 104

Rea, Rhea 57, 75, 181

— Rea-Kybele 76

Rea Sylwia, Rhea Silvia 9, 198

Remus 9, 152, 198, 204, 211, 261

Rhixos 234,

Roma 37, 43–45, 158, 186, 193, 194,
196, 204–211, 232, 235, 256

Romulus 9, 32, 152, 196, 198, 204,
211, 215, 261

♦ S

Safona 243, 245, 248, 249
 Salonina, Cornelia Salonina 45, 46, 236
 Samia 116, 257
 Samos 116
 Sandan zob. Sandas
 Sandas 184
 Sandon zob. Sandas
 Sangarios 65, 73
 Sarapis 43, 44, 111, 127
 Sarpedon 104
 Satyr, Satyros 60, 65
 Selene 140
 Seleukos 61
 Seleukos I Nikator, Seleukos Nikator 29, 64, 68, 69, 151, 212
 Semele 59
 Senat, Senatus 10, 43, 160, 163
 Septymiesz Sewer, L. Septimius Severus 24, 42, 115, 202, 220, 221
 Serwiusz, Servius Honoratus zob. *Indeks 2*
 Sewer Aleksander, M. Aurelius Severus Alexander 25, 41, 44, 48, 50, 74, 81, 92, 96, 106, 126, 145, 189, 199, 219–222
 Sewerowie, Severi 12, 15, 17, 19, 73, 75, 85, 86, 88, 93, 94, 109, 116, 144, 164, 177, 179, 190, 218, 248, 255
 Sichaeus zob. Sicharbas
 Sicharbas 93
 Side 63
 Simonides Ceus zob. *Indeks 2*
 Sindros 73
 Skamander 86
 Skopas 110, 149
 Skopelianos Zeuxidos 41
 Smyrna (I) zob. Amazonka/Amazonki

Smyrna (II) 113
 Smyrna (III) 157
 Solinus, C. Iulius Solinus zob. *Indeks 2*
 Solon 242
 Solymos 35–40, 172, 173, 256, 258
 Sparta 169
 Stefan, Stephanos Byzantios, Stephanus Byzantinus zob. *Indeks 2*
 Strabon, Strabo zob. *Indeks 2*
 Sylwester 61

♦ T

Tacyt, M. Claudius Tacitus 15, 223, 224, 232, 233, 259
 Tacyt, P. Cornelius Tacitus zob. *Indeks 2*
 Tajgete 169
 Talassa 140
 Tales, Thales 242
 Tantal, Tantalos 157, 176
 Tauros 63
 Teios zob. Tios
 Tejas 113
 Tejrezjasz 219, 221
 Telefios 120, 185
 Telesfor 173, 178
 Telete 65
 Temenos 29, 35, 41, 42, 46, 48, 258
 Temistokles, Themistokles 241, 242
 Termessos 38
 Testor 234
 Tetyda, Tethys 57
 Teukros 86
 Tezeusz, Theseus 77, 157, 239–241, 254–256
 Thea Pisidike 105
 Tiberia Claudia Perikleia 37
 Timajos, Timaeus Tauromenita zob. *Indeks 2*
 Tios, Teios 55, 56, 146

Titianos 42, 45, 47

Toas 27

Tomos 28

Tonzos 30

Trajan, M. Ulpius Traianus 24, 26, 37,
96, 106, 110, 115, 116, 235, 236

Trajan Decjusz, C. Messius Quintus
Traianus Decius 30, 77, 86, 107,
115, 126, 174, 175, 178, 182, 183,
189, 192, 193, 199–207, 213, 217,
220–222, 225, 226, 232, 233, 236,
259, 260

Tralleus 28

Trebonian Gall, C. Vibius Trebonianus
Gallus 73, 76, 92, 97, 98, 100, 178,
179, 182, 183, 192, 194–196, 198–
201, 203–207, 209, 210, 213, 218,
225–228, 232, 233, 259, 260

Triptolemos 154, 184, 256

Tros 85

Tyberiusz, Tiberius Claudius Augu-
stus 28, 136, 157

Tyche 10, 19, 32, 36, 41, 44, 60, 61, 65,
71, 93, 137–139, 158–163, 168–175,
178, 183, 184, 186, 190, 191, 198,
205, 208–210, 214, 220–222, 225–
228, 231–233, 235, 249, 258

Tydeus 85

Tylos 175–177, 254

Tyndareos 169

Tyros 88

♦ U

Uraniusz Antonin, Uranius Antoni-
nus 204–208, 224, 259, 260

♦ V

C. Voconius Aelius Stratonicus Aca-
mantius 77

♦ W

Walerian, P. Licinius Valerianus 16,
25–27, 32, 33, 41, 42, 45, 48, 49, 57,
65, 82, 85, 86, 90, 92, 94, 97, 100,
119, 126, 150, 153, 154, 171–175,
178, 182, 183, 190, 199–207, 209–
211, 213, 214, 217, 220–233, 237,
242, 245, 248, 258–260

Wediusz, Vedius 110

Wenus, Venus 9

Wergiliusz, P. Vergilius Maro zob. *In-
deks 2*

Wespazjan, T. Flavius Vespasianus
202

Westa, Vesta 215

Wiktoria, Victoria 58, 196, 205, 206,
208–210, 213

Woluzjan, C. Vibius Afnius Gallus
Veldumnianus Volusianus 73, 92,
97, 98, 100, 102, 192, 194, 196,
198, 199–201, 203–206, 209, 210,
213

♦ Z

Zeus 21, 30, 32, 36, 37, 39, 41, 54–56,
59, 67, 69–72, 75, 76, 85, 98, 102,
120, 140, 143, 152, 153, 157, 167,
169–172, 176, 178, 181, 182, 185,
196, 210, 254

— Zeus-Ammon 146

Zypoites 67

♦ Indeks 2

Autorzy starożytni i późnoantyczni wraz z informacją o ich dziełach

♦ A

Achilles Tatius, Leucippe et Clitophon:

Achill. Tat. 90, 103

Aelianus, Claudius Aelianus

— De natura animalium: Ael. NA 248

— Varia historia: Ael. VH 54

Aelius Aristides 157, 253

— Orationes: Ael. Ar. Or. 156, 157, 191

Alexander Polyhistor, fragmenta (*Fragmenta Historicorum Graecorum* 3, ed. C. Müller) Alex. Polyh. 72

Ammianus Marcellinus, Rerum gestarum libri: Amm. Marc. 48, 54, 184, 189

Anthologia Palatina: Anth. Pal. 108, 166, 189, 244, 245

Antimachus Colophonius, fragmenta (ed. V.J. Matthews): Antim. 36

Antoninus Liberalis, Metamorphoses: Ant. Lib. Met. 113

Apollodorus

— Bibliotheca: Apoll. Bibl. 27, 65, 85, 98, 102, 104, 112–114, 117, 121, 124, 131, 164, 169, 172, 176, 177, 180, 187–189, 198, 219, 240, 241, 256

— Epitome: Apoll. Epit. 30, 77, 85, 176, 220, 234, 256

Apollonius Rhodius, Argonautica: Ap. Rhod. Arg. 27, 33, 53, 75, 98, 114, 185

Appianus, Historia Romana: App. 94

Aratus Solensis 243, 245, 247, 249

— Phaenomena: Arat. Phaen. 75, 181

Arctinos, ap. Dion. Hal. Ant. R. 85

L. Flavius Arrianus Nicomedensis 165

— Anabasis: Arr. Anab. 167

— fragmenta (*Fragmenta Historicorum Graecorum* 3, ed. C. Müller): Arr. 67, 119

Asius Samius, fragmenta (w: Tsagalis, 2017): Asius 114

Athenaeus Naukratita, Deipnosophistae: Ath. 106, 108, 109, 181

Sex. Aurelius Victor, Liber de Caesaribus: Aur. Vict. Caes. 193

♦ C

Callimachus Cyrenaeus

— In Iovem: Callim. Hymn. 1 75, 181

— Artemis: Callim. Hymn. 3 105

Cassius Dio Cocceianus, *Historia Romana*: Cass. Dio 26

Cato, M. Portius 7

— *Origines* (ed. M. Chassignet): Cato, *Orig.* 215

Certamen Homeri et Hesiodi: Certamen 244

Cicero, M. Tullius Cicero

— pro Archia: Cic. *Arch.* 244

— Philippicae: Cic. *Phil.* 215

Clemens Romanus Rufinus, *Recognitiones*: Clemens Rom. *Recognit.* 36

Conon Mythographus, *Narrationes*: Conon 53

Creophylus, *fragmenta (Fragmenta Historicorum Graecorum* 4, ed. C. Müller): Creoph. 108, 109

♦ D

Dio Chrysostom 253

— *Orationes*: Dio. Chrys. *Or.* 185, 189, 214

Diodorus Siculus, *Bibliotheca*: Diod. Sic. 9, 21, 59, 60, 67, 75, 77, 85, 100, 102, 104, 121, 181, 185, 198

Diogenes Laertios, *De vitis et dogmatibus clarorum philosophorum*: Diog. Laert. 247, 248

Dionysius Halicarnassensis, *Antiquitates Romanae*: Dion. Hal. *Ant. R.* 72, 85, 124

♦ E

Ephorus, *fragmenta (Fragmenta Historicorum Graecorum* 1, ed. C. Müller): Eph. 105

Epitome de Caesaribus: *E. de Caes.* 193

Etymologicum Magnum: *Etym. Magn.* 36, 73, 106, 144

Euphorion Chalcidensis, *fragmenta* (ed. B. Acosta-Hughes, Ch. Cusset): Euph. 219, 220

Eurypides, *Iphigenia Taurica*: Eur. *Iph.T.* 30

Eusebius Caesariensis

— *Praeparatio evangelica*: Euseb. *Praep. evang.* 90

— *Chronica* (ed. R. Helm): Euseb. *Chron.* 48

Eustathius

— *Commentarii ad Dionysius Periegetes*: Eustath. *in Dion. Per.* 68

— *Commentarii ad Homeri Iliadem*: Eusth. *in Il.* 149

♦ G

Aulus Gellius, *Noctes Atticae*: Gel. *NA* 215

♦ H

Heraclidus Ponticus, *fragmenta (Fragmenta Historicorum Graecorum* 2, ed. C. Müller): Heraclid. Pont. 105

Herodotus Halicarnasseus 243, 245, 246

— *Historiae*: Hdt. 30, 54, 72, 90, 100, 104, 185

Hesiodos 243

— *Theogonia*: Hes. *Theog.* 124

Historia Augusta

— Gallieni duo: *HA Gall.* 66

— Heliogabalus: *HA Hel.* 30

Homerus 79, 243–246, 261

— *Ilias*: Hom. *Il.* 36, 59, 79, 82, 85, 87, 114, 153, 185,

— *Odyssea*: Hom. *Od.* 256

Hyginus 7

— De astronomia: Hyg. *Poet. astr.* 48, 75, 181

— Fabulae: Hyg. *Fab.* 27, 30, 54, 59, 77, 85, 98, 102, 104, 112–114, 121, 124, 164, 169, 172, 176, 177, 180, 181, 185, 187, 189, 198, 234, 242, 256

Hymni Homerici: *Hymn. Hom.* 120

♦ I

Ioannes Malalas, Chronographia: Malal. 48, 152, 189

Iosephus Flavius, Antiquitates Iudaicae: Ios. *Ant.* 180

Isidorus Hispalensis, Origines (Etymologiae): Isid. *Orig.* 8

Iulius Pollux, Onomasticon: Iul. Pollux, *Onomast.* 88

M. Iunianus Iustinus, Epitome historiarum: Iust. 93, 94, 211

♦ L

Libanius, Orationes: Lib. *Or.* 46, 64, 66, 67, 69, 152

Liber Suda: Suda 48

T. Livius, Ab Urbe condita libri: Liv. 9, 215

M. Annaeus Lucanus, Bellum civile (Pharsalia): Luc. *Phars.* 166, 189

Lucianus, Dialogi marini: Lucian. *Dial.* 187

T. Lucretius Carus: De rerum natura: Lucr. 181

Lycophron, Alexandra: Lyc. *Alex.* 187, 219

♦ M

Memnon, fragmenta (*Fragmenta Historicorum Graecorum* 3, ed. C. Müller): Memn. 65

Menander Rhetor: Men. *Rhet.* 150–152

♦ N

Nonnos Panopolitanus, Dionysiaca: Nonn. *Dion.* 57, 58, 65, 73, 75, 90, 98, 176, 189, 198

♦ O

Oppian, Cynegetica: Opp. *Cyn.* 212

Oracula Sibyllina (ed. M.S. Terry) 180

Origo gentis Romanorum: *OGR* 215

P. Ovidius Naso

— Fasti [Kalendarz poetycki]: Ov. *Fast.* (Ow. *Kal.*) 102, 215

— Heroides: Ov. *Her.* 166

— Metamorphoses: Ov. *Met.* 54, 85, 98, 102, 113, 114, 180, 185, 187, 239

♦ P

Parthenios, Erotica pathemata: Part. *Erot. path.* 219

Pausanias Periegeta 17

— Graeciae descriptio: Paus. 30, 33, 34, 48, 54, 61, 67, 72, 77, 85, 98, 104, 105, 108, 111, 112, 114, 116, 117, 124, 153–157, 169, 176, 180–182, 189, 219, 234, 240, 255, 256

Pherecydes Atheniensis, fragmenta (*Fragmenta Historicorum Graecorum* 1, ed. C. Müller): Pherec. 107, 114

Philostratus, Flavius Philostratus, Imagines: Philostr. *Imag.* 125, 131, 245

Photius, Bibliotheca: Phot. *Bibl.* 56, 65

Pindarus, Carmina cum fragmentis (ed. C.M. Bowra): Pind. 105

C. Plinius Caecilius Secundus, Epistulae: *Plin. Epist.* 135

C. Plinius Secundus 7

— *Naturalis Historia*: *Plin. Nat.* 52, 54, 55, 60, 65, 67, 72, 73, 88, 100, 103, 105, 111, 114, 119, 155, 166, 180, 182, 198

Plutarchus Chaeroneus

— *Vitae parallelae*

— — Alexander: *Plut. Alex.* 146, 147

— — Camillus: *Plut. Cam.* 9

— — Romulus: *Plut. Rom.* 215

— — Theseus: *Plut. Thes.* 239–241

— *De gloria Atheniensium*: *Plut. Ath.* 108

— *Quaestiones Romanae*: *Plut. Q. Rom.* 215

Polemo Iliensis, fragmenta: (*Fragmenta Historicorum Graecorum* 3, ed. C. Müller): *Polem.* 149

Pseudo-Callisthenes, *Historia Alexandri Magni fabulosa*: *Al. Rom.* 152

Pseudo-Herodotus, *Vita Homeri*: *Pseudo-Hdt. Hom.* 157, 244

Pseudo-Plutarchus

— *De fluviiis*: *Pseudo-Plut. De fluv.* 176, 180

— *De Homero*: *Pseudo-Plut. Hom.* 244

♦ S

Scholia in Apollonium Rhodium vetera (rec. C. Wendel): *Scholia Ap. Rhod.* 219

Servius Honoratus, Maurus

— in Vergilii Aeneidem commentarii: *Serv. in Aen.* 7, 8, 215

— in Vergilii Bucolicon commentarii: *Serv. in Buc.* 59

Simonides Ceus, fragmenta (*Fragmenta Historicorum Graecorum* 2, ed. C. Müller): *Simon.* 114

Solinus, C. Iulius, *Collectanea rerum memorabilium*: *Sol.* 60, 189

Stephanus Byzantinus, *Ethnica*: *Steph. Byz.* 29, 36, 48, 53, 55–57, 60, 61, 63, 65, 67, 71, 72, 75, 77, 93, 105, 119, 131, 157, 169, 189, 212, 219, 233

Strabo, *Geographia*: *Strab.* 26, 36, 48, 52, 67, 72, 75, 103, 105, 107, 108, 111, 119, 148, 149, 157, 166, 180, 182, 184, 189, 219, 220, 245, 247, 248

C. Suetonius Tranquillus, *De vita Caesarum*, Augustus: *Suet. Aug.* 26

♦ T

Tacitus, P. Cornelius 13

— *Annales*: *Tac. Ann.* 7, 8, 157, 247

— *Historiae*: *Tac. Hist.* 100

Thucydides, *De bello Peloponnesiaco*: *Thuc.* 23

Timaeus Tauromenita, fragmenta (*Fragmenta Historicorum Graecorum* 1, ed. C. Müller): *Timaei frg.* 93

♦ V

Varro, M. Terrentius Varro

— *De lingua latina*: *Var. Ling.* 215

— *ap. Serv. in Aen.* 85

P. Vergilius Maro 81

— *Aeneis*: *Verg. Aen.* 85, 88, 93, 94, 215

— *Georgica*: *Verg. Georg.* 57, 166

♦ X

Xenophon

— *Anabasis*: Xen. *An.* 31

— *Hellenica*: Xen. *Hell.* 23

♦ Z

Zosimos, *Historia nova*: Zos. 37

♦ Indeks 3

Autorzy i współtwórcy opracowań

♦ A

Abdy Richard 287
Alcock Susan E. 292, 298
Alfaro [Asins] Carmen 289
Alfen Peter G. van 287
Alföldi Andreas 13, 14, 86, 236, 287
Alföldi Elisabeth 86, 287
Aly Wolfgang 245, 287
Amandry Michel 191, 235, 237, 287, 290, 300
Anderson Andrew Runni 147, 288
Anderson Graham 12, 288
Ando Clifford 9, 288
Appel Włodzimierz 120, 244, 288
Arena Gaetano 233, 288
Arnim Hans von 245, 288
Arroyo-Quirce Héctor 37, 288
Arslan Ermanno A. 215, 288
Ashton Richard 309
Asolati Michele 295
Aulock Hans von 40, 56, 63, 68, 71, 288
Aurenhammer Maria 110, 288

♦ B

Babelon Ernest Charles François 288
Babelon Jean 262, 288
Bailey Colin 306
Balbuza Katarzyna Małgorzata 299, 310
Baleriaux Julie 17, 288
Balty Jean-Ch. 212, 288
Baroni Anselmo 293
Bastien Pierre 122, 288
Beck Hans 302
Beckmann Sarah E. 121, 288
Belayche Nicole 192, 289
Bellinger Alfred Raymond 50, 149, 151, 289
Benedum Jost 49, 289
Bennett Robert 10, 289
Bérend Denyse 300
Bernhard Maria-Ludwika 110, 289
Bethe Erich 219, 289
Beutler Franziska 293
Biagetti Claudio 23, 219, 289
Biagi Solange 168, 289
Bielecka Elżbieta 247, 289

Bijovsky Gabriela 90, 289
 Birley Anthony Richard 110, 119, 181, 289
 Bland Roger 290
 Blet-Lemarquand Maryse 287
 Blok Josine H. 105, 289
 Boatwright Mary Taliaferro 23, 234, 289
 Bodzek Jarosław 299
 Böhlendorf-Arslan Beate 310
 Bonanno Daniela 157, 290
 Boni Giacomo 198, 290
 Bons Eberhard 9, 290
 Borg Barbara E. 294, 311
 Bosch Clemens Emin 67, 290
 Bourgeois Ariane 296
 Bowie Ewen L. 290
 Bransbourg Gilles 287
 Braun Egon 294
 Bricault Laurent 287, 303
 Bruggisser Philippe 198, 290
 Burnett Andrew 287, 290, 291, 296, 300, 303, 306, 311
 Burrell Barbara 145, 167, 191–193, 290
 Bursche Aleksander 223, 290, 299
 Butcher Kevin 10, 101, 192, 193, 197, 290, 291

♦ C

Caccamo Caltabiano Maria 18, 291
 Cadoux Cecil John 157, 230, 232, 245, 291
 Calì Luigi Maria 230, 291
 Callataÿ François de 293, 309
 Callu Jean-Pierre 136, 291
 Calomino Dario 10, 26, 238, 290, 291
 Cappelli Rosanna 291
 Carafa Paolo 7, 215, 291

Carandini Andrea 7, 291–293, 295
 Carlsen Jesper 295
 Carradice Ian 290
 Casson Lionel 306
 Castiglioni Maria Paola 306
 Ceci Francesca 91, 166, 292
 Çevik Nevzat 61, 292
 Cherry John F. 292, 298
 Christol Michel 122, 292
 Chryssanthaki-Nagle Katerina 237, 292
 Chuvin Pierre 185, 292
 Clay Curtis L. 86, 287
 Cohen Ada 17, 292
 Cojocaru Victor 304
 Coles Amanda Io 196, 292
 Corso Antonio 149, 292
 Cox Dorothy Hannah 185, 189, 292
 Crawford Michael H. 292
 Crimi Carmelo 291
 Croisille Jean-Michel 145, 292
 Crusius Otto 245, 292
 Cusset Christophe 307

♦ D

Daburon Claude 309, 310
 Dahmen Karsten 141, 146, 152, 168, 292, 293
 D'Alessio Maria Teresa 7, 293
 D'Ambra Eve 289
 Danielewicz Jerzy 109
 Dąbrowa Edward 196, 197, 293
 Defosse Pol 293
 Delaigue Philippe 309
 Delev Peter 292
 Delrieux Fabrice 302
 Derks Ton 289
 Devoto Claudia 230, 291
 Dietz David B. 8, 293

Dieudonné Adrien 29, 293
 Di Segni Leah 61, 293
 Dmitriev Sviatoslav 236, 293
 Dmochowski Franciszek Ksawery 79
 Dökü F. Eray 37, 293
 Dörpfeld Wilhelm 295
 Dowden Ken 107, 293, 295, 312
 Dressel Heinrich August Edgar Felix
 86, 293
 Drew-Bear Thomas 41, 43, 293
 Drogou Stella 301
 Dulière Cécile 198, 293
 Dyrлага Przemysław 153, 293

♦ E

Eck Werner 211, 298
 Eckhel Joseph-Hilaire 49, 151, 152,
 294
 Eckstein Arthur M. 196, 294
 Eitrem Samson 111, 294
 Elsner Jaś 292, 298
 Engelmann Helmut 108, 294
 Esch Tobias 148, 294
 Evans Jane DeRose 196, 294

♦ F

Falezza Giovanna 237, 294
 Fejfer Jane 303
 Fernoux Henri-Louis 66, 294
 Filges Axel 81, 150, 196, 294
 Filipczak Paweł 152, 294
 Fleischer Robert 110, 294
 Flinterman Jaap-Jan 12, 294
 Follet Simone 23, 294
 Foxhall Lin 308
 Franco Carlo 157, 294
 Franke Peter Robert 23, 28, 56, 161,
 167, 294, 295, 301
 French David H. 303

Friesen Steven J. 292, 300
 Fritz Kurt von 245, 295
 Fritze Hans von 82, 295
 Fulińska Agnieszka 146, 295
 Fusco Ugo 7, 295

♦ G

Gagé Jean 145, 295
 Galoppin Thomas 290
 Galsterer-Kröll Brigitte 23, 295
 García Alonso Juan Luis 288
 Gardner Percy 17, 297
 Garstad Benjamin 189, 295
 Gatzke Andrea F. 234, 295
 Gehrke Hans-Joachim 308
 Geissen Angelo 15, 295
 Gerhardt Thomas 304
 Ghedini Francesca 86, 295
 Gossen Hans 245, 295
 Graf Fritz 234, 295
 Grandière Marcel 301
 Grau Donatien 236, 295
 Greaves Sofia 307
 Guichard Luis Arturo Romero 288
 Gundel Wilhelm 48, 295

♦ H

Hameter Wolfgang 293
 Hammer Seweryn 8
 Hannestad Niels 145, 295
 Harl Kenneth W. 66, 153, 218, 232,
 295
 Hartmann Udo 304
 Hawes Greta 34, 288, 296, 303
 Haymann Florian 153–155, 296
 Head Barclay V. 73
 Heberdey Rudolf 37, 38, 296
 Heil Matthäus 211, 298
 Heller Anna 296

Herring Amanda 86, 105, 296
 Heuchert Volker 13, 15, 290, 296, 300,
 306, 311
 Hill George Francis 149, 296
 Hirt Alfred Michael 88, 94, 296
 Hollard Dominique 258, 296
 Hostein Antony 10, 245, 290, 296
 Howgego Christopher 10, 12, 290,
 296, 297, 300, 306, 311
 Hoz María-Paz de 288
 Hurter Silvia 300

♦ I

Imhoof-Blumer Friedrich 17, 45, 62,
 63, 73, 105, 117, 165, 189, 220, 297
 Iossif Panagiotis P. 293, 309
 İplikçioğlu Bülent 108, 299
 Iwaszkiewicz-Wronikowska Bożena 297

♦ J

Jacoby Felix 245, 297
 Jastrzębowska Elżbieta 110, 297
 Jażdżewska Katarzyna 214
 Jellonek Szymon 12, 192, 193, 201,
 297
 John Klaus-Peter 304
 Jones Christopher P. 17, 234, 298
 Jones Roccas Linda 187, 188, 298
 Joosten Jan 290
 Jost Madeleine 17, 298
 Jouanno Corinne 146, 298

♦ K

Kamieńska Anna 113, 239
 Karwiese Stefan 105, 111, 112, 218,
 298
 Karyłowski Tadeusz 88
 Katsari Constantina 10, 12, 298
 Katsonopoulou Dora 298

Keleş Vedat 52, 292, 298
 Kemezis Adam M. 306
 Kern Otto 219, 298
 Kiełczewska Aleksandra 179, 298
 Kienast Dietmar 211, 298
 Kileci Şenkal 37, 293
 Kleiner Gerhard 298
 Klimscha Florian 308
 Klose Dietrich O.A. 157, 230, 298
 Kluczek Agata Aleksandra 9, 18, 23,
 32, 105, 184, 198, 199, 203, 211, 218,
 229, 230, 299
 Knaack Georg 245, 299
 Knibbe Dieter 108, 299
 Koester Helmut 310
 Kökdemir Görkem 219, 299
 Körner Christian 211, 299
 Korpany Józef 305
 Korus Kazimierz 239, 241
 Kosiński Rafał 294
 Kosmetatou Elizabeth 35, 37, 38, 40,
 52, 299
 Kotula Tadeusz 13, 300
 Koukouli-Chryssanthaki Chaido 237,
 300
 Krauskopf Ingrid 220, 300
 Kremydi-Sicilianou Sophia 12, 14, 300
 Kropp Andreas J.M. 196, 300
 Krzyżanowska Aleksandra 15, 149,
 300
 Kudlien Fridolf 245, 300
 Kuhn Christina T. 157, 300
 Kühnen Angela 145, 300

♦ L

Labarre Guy 105, 300
 Lacroix Léon 79, 300
 Lalanne Sophie 290
 Lanckoroński Karol 36, 37, 300

Larson Jennifer 65, 301
 Lasek Anna Maria 57, 65, 301
 Lauranson-Rosaz Christian 309
 Lauwers Christian 291
 Lebreton Stéphane 54, 181, 251, 255,
 301
 Lenschau Thomas 108, 301
 Leppin Hartmut 288
 Leschhorn Wolfgang 21–23, 27, 28,
 66, 108, 144, 145, 301
 Létoublon Françoise 294
 Levante Edoardo 154, 296
 Levi Mario Attilio 32, 301
 Levick Barbara 216, 223, 301
 Leybold Franz 49, 301
 Lightfoot C.S. 303
 Lindner Ruth 14, 76, 81, 182, 301
 Livingstone Niall 293, 295, 312
 Locatelli Lauriane 37, 300, 301
 Loraux Nicole 251, 302
 Lubeck Elisabeth 289
 Luraghi Nino 308
 Lychounas Michalis 292, 300

♦ M

Mac Sweeney Naoise 14, 104, 105,
 114, 296, 302, 305
 Madden Frederic W. 179, 302
 Madyda Władysław 191
 Magie David 15, 35, 302
 Mahoney Kyle W. 307
 Mairat Jérôme 10, 245, 287, 296, 302,
 303
 Malamidou Dimitra 237, 300
 Malten Ludolf 166, 302
 Małunowiczówna Leokadia 64, 69
 Maniatis Yannis 307
 Marchand Suzanne 289
 Marcos [Alonso] Carmen 289

Mariaud Olivier 302
 Mariotta Giuseppe 124, 302
 Martin Jean-Pierre 32, 218, 302
 Martin Katharina 150, 302
 Martin Peter-Hugo 302
 Martini Annarita 91, 292
 Mastrocinque Attilio 184, 302
 Matthews Victor J. 36, 302
 Mattingly Harold 236, 302, 303
 Mayer Maximilian 41, 303
 Mellor Ronald 232, 303
 Merkelbach Reinhold 233, 303
 Meshorer Ya'akov 32, 303
 Metcalf William E. 41, 45–47, 287,
 295, 303
 Méthy Nicole 32, 303
 Minchin Elizabeth 166, 303
 Mircović Miroslava 307
 Mitchell Stephen 10, 12, 23, 37, 223,
 234, 298, 303
 Mittag Peter Franz 287
 Mojsik Tomasz 9, 303
 Molin Michel 301
 Moltesen Mette 303
 Mondini Umberto 292
 Moreno Paolo 168, 295, 303
 Mortensen Eva 22, 303
 Mosch Hans Christoph von 187, 241,
 304
 Müller Christel 296
 Mushmov Nikola A. (Мушмов Нико-
 ла А.) 119, 304
 Myzgin Kirill 223, 290

♦ N

Nawotka Krzysztof 14, 104, 147, 165,
 167, 171, 304
 Niemirska-Pliszczyńska Janina 34,
 104, 156, 182

Nollé Johannes 14, 15, 30, 61, 63, 67,
69, 71, 87, 111, 119, 148, 152, 165,
166, 182, 187, 304, 305
Nollé Margret Karola 161, 295, 303

♦ O

Ogden Daniel 27, 129, 133, 152, 187,
305
Oliver James H. 219, 305
Olshausen Eckart 302
Olszewski Marek Tycjan 212, 305
Ostrowski Janusz A. 23, 305
Otero [Morán] Paloma 289
Otto Walter F. 59, 305

♦ P

Papazoglou Fanoula 144, 305
Parandowski Jan 52, 306
Pasmans Patrick 184, 306
Passoni Dell'Acqua Anna 9, 290
Pause-Dreyer Ursula 13, 14, 79, 81, 82,
84, 85, 306
Pera Rossella 105, 106, 161, 303, 306
Peter Ulrike 287, 301, 310, 312
Phillips Kyle M., Jr. 187, 306
Piccirillo Michele 308
Pick Bernhard 120, 306
Piguet Émilie 300, 301
Pirenne-Delforge Vinciane 298
Poblome Jeroen 309
Podestà Simone 300, 301
Poletti Beatrice 306
Polito Marina 23, 306
Pont Anne-Valérie 22, 23, 214, 306
Poole Reginald Stuart 306
Popowski Remigiusz 12, 125, 306
Pownall Frances 306
Prehn Bruno 22, 306
Pretzler Maria 34, 306

Price Martin Jessop 52, 111, 165, 187,
196, 238, 306
Price Simon 8, 13, 73, 170, 306
Prinz Friedrich 11, 306
Prioux Evelyne 307
Próchniak Daniel 297

♦ Q

Quatember Ursula 110, 306
Quet Marie-Henriette 289

♦ R

Radet Georges 77, 106, 108, 307
Radke Gerhard 219, 307
Raggi Andrea 293
Rathje Annette 303
Rathmayr Elisabeth 108, 110, 111,
307
Ratti Stéphane 290
Rehm Albert 245, 307
Reinach Théodore 179, 262, 307
Richer Hamidou 307
Ricl Marijana 148, 307
Ripollès Pere Pau 290
Rizos Efthymios 192, 307
Robert Louis 12, 43, 57, 72, 73, 75–77,
152, 176, 182, 307
Robert Renaud 220, 307
Romano Irene Bald 61, 307
Rostropowicz Joanna 247, 308
Rościcki Stanisław 308
Roux Michel 77, 308
Roymans Nico 289
Ruge Walther 55, 68, 308
Rykaczewski Erazm 244

♦ S

Saad Houman 212, 305
Şahin Sencer 233, 303

Salamon Maciej 223, 308
 Salmeri Giovanni 293
 Sancaktar Hacer 71, 310
 Sandberg Lior 192, 308
 Sartre Maurice 13, 233, 261, 308
 Sauer Vera 302
 Savio Adriano 10, 308
 Scheer Tanja Suzanne 13, 14, 308
 Schmid Benno 11, 308
 Schmidt-Dick Franziska 210, 308
 Schneider Helmuth 101, 308
 Schönert Edith zob. Schönert-Geiss
 Edith
 Schönert-Geiss Edith 30, 133, 308
 Schowalter Daniel N. 292, 300
 Schuler Christof 304
 Schultz Sabine 219, 241, 308
 Schwarzer Holger 294
 Schwertheim Elmar 303, 304, 311
 Segenni Simonetta 288
 Sekunda Nicholas Victor 63, 309
 Seyrig Henri 144, 309
 Siekierka Przemysław 22, 234, 309
 Six Jan Pieter 61, 309
 Spijkerman Augustus 193, 309
 Spoerri Butcher Marguerite 309
 Staszewski Jacek 300
 Stauber Josef 233, 303
 Stebnicka Krystyna 12, 22, 157, 234,
 309
 Stevens Saskia 196, 309
 Stolba Vladimir F. 310
 Stoll Richard 46, 122, 124, 309
 Stoyas Yannis 155, 165, 309
 Stroobants Fran 167, 291, 309
 Strubbe J.H.M. 77, 108, 152, 154, 309
 Struffolino Stefano 10, 308
 Sutherland Carol Humphrey Vivian
 302, 303

Suspène Arnaud 296
 Sydenham Edward Allan 302, 303
 Szaivert Wolfgang 309, 310
 Szumańska-Grossowa Hanna 223,
 311

♦ T

Talbert Richard J.A. 34, 45, 71, 100,
 176, 180, 310
 Talloen Peter 37, 169, 310
 Tambakopoulos Dimitris 307
 Tek Ahmet Tolga 71, 310
 Tekin Oğuz 305
 Temporini Hildegard 305
 Thonemann Peter 29, 45, 310
 Thür Hilke 110, 111, 310
 Toepffer Johannes 108, 114, 310
 Topalilov Ivo 14, 30, 310
 Touratsoglou Ioannis (Giannēs) 174,
 310
 Trell Bluma L. 52, 111, 165, 196, 238,
 306
 Tsagalis Christos C. 114, 310
 Tsetskhladze Gocha R. 55, 311
 Turcan Robert 34, 157, 311
 Türk Gustav 36, 37, 311

♦ V

Vermeule Cornelius Clarkson 145,
 311
 Veymiers Richard 293, 309
 Villemur Patrick 191, 287
 Voegtli Hans 13, 14, 79, 81, 121, 311

♦ W

Waddington William Henry 67, 311
 Walker Henry J. 157, 311
 Wallace-Hadrill Andrew 307
 Waser Otto 105, 106, 311

Webb Percy H. 311

Weiss Peter 10, 12, 17, 49, 67, 68, 105,
150, 191, 234, 311

Wellmann Eduard 245, 311

Werz Ulrich 87, 311

Wesołowska Elżbieta 215

Wiegand Theodor 57, 311

Wiegartz Hans 311

Williamson George 10, 12, 311

Wolicki Aleksander 22, 234, 309

Woodford Susan 255, 312

Wróbel Małgorzata 21

Wüst Ernst 55, 312

♦ Y

Yıldırım Nazlı 86, 312

Yıldırım Şahin 55, 311

Yourcenar Marguerite 223, 312

♦ Z

Zahrnt Michael 165, 312

Zapolska Anna 299

Ziegler Ruprecht 23, 144, 312

Ziołocki Roman 135

♦ Ż

Żybert-Pruchnicka Emilia 33

♦ Indeks 4

Nazwy geograficzne (miaśta i mennice)*

♦ A

Abdera 131

Abritus 16, 191

Abukir 86

Abydos 14, 136, 141–143, 164–167,
260

Adramyteum 57, 224

Aegae zob. Aigai

Aegeae zob. Aigeai

Aelia Capitolina 32, 192, 199, 202,
216, 217

Afrodyzjas zob. Aphrodisias

Aigai 86, 192

Aigeai 141–143, 152–155, 186

Aigion 153

Aizanoi 87, 224

Akalissos 71, 136, 137

Akcjum 26

Akkilaion 136

Akmoneia 72–75, 77, 182, 224, 260

Akmonia zob. Akmoneia

Akrasos 136

Alabanda 14, 224

Alba Longa 81

Aleksandria

— (Egipt) 129, 131, 133, 177, 200,
203, 206, 208, 223, 261

— (Troada) 112, 141–143, 148–151,
158, 163, 199, 200, 202, 223, 260,
261

Alia 136

Amaseia 28, 84, 101, 102

Amastris 206, 208, 241, 243–245, 260

Amblada 192

Amfipolis zob. Amphipolis

Amisos 86, 133

Amphipolis 23

Anaia 86

Anchialos 122, 129, 136, 138, 140,
219, 260

Andeda 122, 192

Anemurium 186, 192

Anineta 192

Ankyra 86

— (Galacja) 159, 163, 200, 203, 261

— (Frygia) 54, 87, 192

* Indeks 4 nie obejmuje nazw miejscowych wymienionych w *Aneksie: Mennice prowincjonalne pracujące w latach 235–276* (s. 263–285).

- Antandros 14
 Antifellos zob. Antiphellos
 Antigonea zob. Nicaea
 Antigonea zob. Aleksandria (Troada)
 Antiochia
 — ad Maeandrum 24, 25, 29, 84, 87, 253
 — ad Orontem 64, 68, 69, 151, 210–212
 — (Pizydia) 15, 200, 202, 203, 206–208, 216, 217, 223
 Antiphellos 136, 137
 Apameia
 — (Bitynia) 80–82, 86, 199, 200, 202, 216, 217
 — (Frygia) 177–182, 253
 — (Syria) 212
 Aperlae 136, 137
 Aphrodisias 113
 Apollonia
 — ad Rhyndacum 224
 — Mordiaon 28, 144, 224, 243, 244, 260
 — Salbake 224
 Apollonoshieron 192
 Appia 192
 Arados 136
 Argos
 — (Etolia) 219
 — (Peloponez) 27, 28, 185, 186, 189, 234, 244
 Ariassos 40
 Arisbe 165
 Arneai 136, 137
 Arykanda 70, 71, 136, 137, 260
 Askalon 136
 Aspendos 87, 126, 206, 207, 209
 Astakos zob. Nikomedia
 Ateny 107, 206, 224, 234, 238–242, 244, 260
 Attaleia 87
 Augusta Traiana 101, 102, 119, 224
 ♦ B
 Barata 192
 Bargasa 224
 Bargylia 136
 Baris 192
 Beroia 141–145, 148, 192, 260
 Berytus 57–59, 81, 260
 Bizancjum 55, 65, 67, 72, 101, 102, 119
 Bizya 28, 129, 192, 219
 Blaundos 122, 131, 192, 206, 207
 Bostra 192
 Briula 192
 Bruzos 136
 Byblos 55, 90
 ♦ C
 Caesarea
 — Germanica 28, 84
 — Maritima 192, 206, 209, 216, 217
 — Paneas 28
 — (Kapadocja) 136
 Cassandrea 60, 192
 Cezarea zob. Caesarea
 Chalkis 220
 Cheronea 108
 Chios 192, 244
 Choma 71, 136, 137
 Chryse 149
 Coela 80, 81, 200, 203, 224
 Colophon 243–246, 261
 Cos 192, 243, 246, 247, 249, 261
 Cremna 15, 200, 202, 206, 207, 215–217, 223, 261

♦ D

Daldis 186–188

Damascus 186, 192, 197, 198, 200,
203, 216, 217, 261

Damaszek zob. Damascus

Dardanos 85, 86

Delfy 98, 180, 234

Deultum 14, 122, 186–188, 192, 199,
200, 202, 216, 217

Didyma 57

Diocaesarea 192

Diocezarea zob. Diocaesarea

Dionysopolis 136

Dioshieron 136

Dium 224

Dokimeion 136, 182

Dorylaion 46, 76, 77, 192, 260

♦ E

Edessa

— (Macedonia) 206, 208, 224

— (Mezopotamia) 192

Efez 86, 105–112, 119, 141–143, 157,
200, 203, 218, 230, 243, 245, 247,
258, 261

Elaia 28, 192

Elaius 165

Emesa 206–208

Eresos 192

Erythrai 28

Etenna 61–63

Eukarpia 192

Eumeneia 224

♦ F

Faselis zob. Phaselis

Fellos zob. Phellos

Filadelfia zob. Philadelphia

Filippi zob. Philippi

Filippopolis zob. Philippopolis

Filomelion zob. Philomelium

Fokaja zob. Phocaea

♦ G

Gadara 136

Gadeira, Augusta Gaditana 34

Gagai, Gagae 136, 137

Gaza 136

Gerasa 28, 144

Germe 46, 122, 129, 192

♦ H

Hadrianeia 192

Hadrianopolis

— (Frygia) 192

— (Tracja) 14, 24, 25, 29–31, 33, 85,
120, 122, 125, 128, 131, 132, 136,
139, 140, 253, 260

Hadrianotherai 192

Halikarnas 136, 243, 245, 246,
261

Harpasa 136

Heliopolis 192, 216, 217

Heraklea Pontyjska zob. Herakleia

Herakleia 24, 25, 29, 31–33, 121, 122,
124–126, 129–131, 206, 207, 210,
253

Hermokapelia 192

Hierapolis

— (Frygia) 23, 200, 261

— (Syria) 192

Hydisos 136, 177

Hydrela 136

Hyllarima 136

Hyperesia zob. Aigion

Hypios zob. Prusias ad Hypium

Hyrgeleis 136

Hyrkanis 192

♦ I

Iasos 28, 136
 Iconium 186–188, 200, 202, 203, 206,
 207, 216, 217, 261
 Ikonium zob. Iconium
 Ilion zob. Ilium
 Ilistra 192
 Ilium 77, 79–87, 117, 164, 165, 200,
 203, 260, 261
 Ionopolis Abonoteichos 192
 Ios 244
 Isinda 63
 Istros 136
 Iuliopolis 87

♦ K

Kadi 122, 224
 Kallatis 24, 25, 29, 30, 128, 129, 192,
 253
 Kandyba 136, 137
 Kapitolias 144
 Karallia 122
 Karrhae 136
 Kartagina 88, 94, 104
 Kassandreia zob. Cassandra
 Kelajnaj zob. Apameia (Frygia)
 Kelenderis 192
 Keos 114
 Kibotos zob. Apameia (Frygia)
 Kibyra 86, 105, 224
 Kidyessos 186, 192
 Kieros zob. Prusias ad Hypium
 Kios 28
 Klaudia Leukas 136
 Klaudiosleukia 15, 87, 223, 224
 Klazomenai 27, 28
 koinon
 — (Bitynia) 28

— (Kreta) 101, 102
 — (Macedonia) 122, 141–148,
 192
 — „trzynastu miast” 121
 Kolbasa 192
 Kolofon zob. Colophon
 Kolossai 192
 Kolybrassos 87, 123
 Komama 192
 Konana 224
 Koropissos 186
 Korydalla 136
 Korynt 27, 177, 239, 242
 Kos zob. Cos
 Kotiaion 85, 123
 Kremna zob. Cremna
 Kreteia-Flaviopolis 101, 102
 Kyaneai 136
 Kyme 86, 105, 244, 245
 Kyrrhos 192
 Kyzikos 14, 28, 53–55, 87, 106, 159,
 163, 206, 207, 223

♦ L

Laerte 37
 Lampsakos 121
 Laodikeia zob. Laodicea
 Laodicea
 — ad Lycum 150, 192, 206, 208
 — ad Mare 192, 206, 208
 Laranda 68, 192
 Latoreia 86
 Lavinium 81
 Limyra 72, 136, 137
 Lindos 242
 Liria 121
 Lyrbe 87
 Lysias 136

♦ M

Magarsos 219
 Magnesia
 — ad Maeandrum 87, 112, 182, 219, 224, 241
 — ad Sipylum 28, 86, 176
 — (Tesalia) 117, 118
 Magnezja zob. Magnesia
 Maionia 121, 192
 Mallos zob. Mallus
 Mallus 10, 200, 202, 219–222, 260
 Marcianopolis 123, 127, 192, 206, 207
 Maroneia 192
 Mastaura 56, 57
 Mesambria 14, 192
 Metropolis
 — (Frygia) 77, 192, 206, 207, 209
 — (Jonia) 214
 Midaëum 24, 25, 28, 54, 192, 260
 Midaion zob. Midaëum
 Midea 124
 Milet 23, 55, 104, 108, 117, 171, 172, 242, 260
 Miletopolis 28, 29, 117, 118, 192, 219, 260
 Mitylena 86, 242, 243, 248, 261
 Mopsos 123, 126
 Mostene 86, 224
 Mykeny 124, 189
 Mylasa 80, 87
 Myra 136, 137
 Myrina 86, 136
 Myrlea zob. Apameia (Bitynia)

♦ N

Nakoleia 56, 136
 Naukratis 108

Neapolis

— ad Harpasum 28, 192
 — (Samaria) 192, 194–197, 200, 203, 206, 209, 213, 215–217, 261
 Nemea 27
 Neocëzarea zob. Neocæsarea
 Neocæsarea 206, 208
 Nicea zob. Nicaea
 Nicaea 24, 25, 28, 29, 65, 81, 87, 123, 124, 133, 140, 206, 208, 243, 244, 246, 248, 261
 Nicopolis
 — ad Istrum 119, 136
 — Seleucidis 192
 — (Epir) 24–28, 87, 237, 238
 Nikaia zob. Nicaea
 Nikomedia 66–68, 87, 159, 163, 206, 208, 260
 Nikopolis zob. Nicopolis
 Ninika Klaudiopolis 136, 199, 200, 202, 203, 216, 217
 Nisibis 192
 Nysa 60, 87
 Nysa-Scythopolis zob. Nysa-Scythopolis
 Nysa-Scythopolis 60–62, 136, 170, 171

♦ O

Odessos 136, 219
 Okokleia 136
 Olbasa 192
 Olbia zob. Nicaea
 Olympos 87, 136, 137
 Orchomenos 234
 Orthosia 136

♦ P

Paltos 192
 Panopolis 65, 108

Parion zob. Parium
 Parium 24, 25, 29, 32, 33, 48–52, 80,
 81, 112, 200, 202, 203, 216, 217, 229,
 230, 232, 253, 260
 Patara 124, 136, 137, 177
 Pednelissos 224
 Pella (Macedonia) 192
 Pella zob. Apameia (Syria)
 Peltai 192
 Pergamon 28, 140, 213, 230, 257
 Perge 15, 87, 223, 232, 233, 234, 260
 Perperene 192
 Perseis 189
 Perynt 28, 30, 122, 125, 127, 129–134,
 140, 159, 163, 224
 Pessinus 54
 Pessynunt zob. Pessinus
 Petra 46
 Phaselis 136
 Phellos 136, 137
 Philadelphia
 — (Cyclicja) 136
 — (Lidia) 30, 159, 162, 163, 192, 206,
 207
 Philippi 206, 207, 209, 224, 234–238,
 260
 Philippopolis 192, 193, 194, 206, 207,
 209, 210
 Philomelium 192
 Phocaea 192, 239
 Pitane 86
 Podalia 136, 137
 Poimanenon 192
 Pompeiopolis 192, 243, 247, 249, 261
 Priene 86, 108, 242
 Prostanna 15, 122, 126, 223
 „Provincia Dacia” 281
 Prusa ad Olympum 28, 119
 Prusias ad Hypium 28, 56, 124, 130

Prymnessos 28, 54, 55, 206–208, 224
 Ptolemais 100, 213, 216, 217
 Pylos 244

 ♦ R
 Rafia zob. Raphia
 Raphia 192
 Resaina 192, 216, 217
 Rhodiapolis 136, 137
 Roma 7, 9, 32, 81, 121, 157, 198, 204,
 210, 211, 215, 247, 261
 Rzym zob. Roma

 ♦ S
 Sagalassos 37, 87, 101, 102, 123, 126,
 131, 141–143, 167–169, 223, 225,
 226, 260
 Saitta 129
 Salamina 242, 244
 Samos 80, 85, 86, 114, 116–118, 186,
 193, 219, 243, 245, 248, 261
 Samosata zob. Samosaty
 Samosaty 192
 Sardes 121, 175–177, 253
 Sebaste 85, 136
 Sebastopolis 123, 126, 128, 224
 Seleukia ad Calycadnum 101, 102,
 182, 218
 Selge 15, 63, 87, 223
 Selinus-Traianopolis 192
 Serdica 123, 224
 Serdika zob. Serdica
 Serifos 185, 188, 189
 Sestos 165, 166, 224
 Sibidunda 192
 Side 63, 87, 182, 213, 223
 Sifnos zob. Siphnos
 Sigeion 165
 Sillyon 15, 223

Singara 136
 Siphnos 136, 192
 Skepsis 136
 Smyrna 86, 141–143, 155–163, 176,
 206, 208, 230–232, 244, 245, 260
 Soloi 86, 247
 Sparta 169, 224, 242
 Stektorium 72, 192
 Stratonikeia Hadrianopolis 28
 Sydon 47, 96, 97, 101, 103, 104
 Syedra 87, 123
 Sykion 23, 153
 Synaus 192
 Synnada 77, 182, 224
 Synopa 86
 Szahba zob. Filipopolis

♦ T

Tabala 136
 Tajnaron 129
 Tars 28, 80, 84, 123–125, 129, 133,
 182–186, 189, 190, 191, 206, 207,
 221, 247, 258
 Tauromenion 93
 Teby 27, 98, 99, 104, 154, 164
 Temenothyrai 24, 25, 28, 29, 33, 34,
 41–47, 87, 123, 126, 133, 206, 207,
 209, 260
 Temnos 192, 243, 244, 261
 Teos 27, 28, 243, 246, 248, 249, 261
 Termessos Maior 35, 37–39, 172, 173,
 224

Tessalonika 173, 174, 175, 192, 198
 Themisonion 192, 255
 Tiberiopolis 136
 Tieion zob. Tion
 Tion 28, 55, 56, 140, 206, 207
 Tios zob. Tion
 Tiryns 124
 Tityassos 192
 Tium zob. Tion
 Tlos 136, 137
 Tomis 28, 192, 219
 Traianopolis 136
 Tralles 28, 84, 157, 160, 162, 163, 200,
 203, 261
 Trapezos 192
 Trapezunt zob. Trapezos
 Trebenna 136, 137
 Tripolis 206, 208
 Troezen 129, 239, 240, 241
 Troja zob. Ilium
 Trojzena zob. Troezen
 Tyateira 86, 158–163, 177
 Tyr 10, 80, 85, 88–91, 93–104,
 154, 164, 200, 202, 203, 206, 207,
 209, 210, 213, 227, 228, 254, 260,
 261

♦ V

Verbe 192

♦ Z

Zeugma 192

Wykaz ilustracji, tabel i wykresów

Ilustracje

- II. 1. Æ, Argos, 161–169, *RPC* 4.1, 5258 temp.; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=141895> ♦ 28
- II. 2. Æ, Hadrianopolis, 238–244, *RPC* 7.2, 666; © Classical Numismatic Group, Inc.; https://www.cngcoins.com/Lot.aspx?LOT_ID=85327&BACK_URL=%2fLots.aspx%3fIS_ADVANCED%3d1%26ITEM_IS_SOLD%3d1%26ITEM_DESC%3dorestes%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_1%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_2%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_3%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_4%3d1%26TABS_TYPE%3d2%26CONTAINER_NAME%3d%26CONTAINER_TYPE_ID%3d2%26VIEW_TYPE%3d0%26MAX_COUNT%3d10000%26PAGE%3d1 ♦ 31
- II. 3. Æ, Heraklea Pontyjska, 238–244, *RPC* 7.2, 2093; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=393439> ♦ 31
- II. 4. Æ, Termessos Maior, III w., *RPC* 10, ID 63639; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=151061> ♦ 39
- II. 5. Æ, Termessos Maior, III w., *RPC* 10, ID 73155; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=207079> ♦ 39
- II. 6. Æ, Termessos Maior, III w., *RPC* 10, ID 73156; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=250861> ♦ 39
- II. 7. Æ, Ariassos, 253–260, *RPC* 10, ID 63376; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=94249> ♦ 40
- II. 8. Æ, Temenothyrai, 244–249, *RPC* 8, ID 20265; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=208644> ♦ 43
- II. 9. Æ, Temenothyrai, 244–249, *RPC* 8, ID 20270; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=192509> ♦ 44

- II. 10. Æ, Temenothyrai, 244–249, *RPC* 8, ID 20266; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=107057> ♦ 45
- II. 11. Æ, Temenothyrai, 253–260, *RPC* 10, ID 63299; © Classical Numismatic Group, Inc.; https://www.cngcoins.com/Lots.aspx?IS_ADVANCED=1&ITEM_IS_SOLD=1&ITEM_INVENTORY_NUMBER=&CONTAINER_NAME=&ITEM_LOT_NUMBER=&ITEM_DESC=temenothyrae+salonina&SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_1=1&SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_3=1&SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_2=1&SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_4=1&VIEW_TYPE=0 ♦ 45
- II. 12. Æ, Temenothyrai, 253–260, *RPC* 10, ID 63296; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=97147> ♦ 47
- II. 13. Æ, Parium, 253–260, *RPC* 10, ID 72749; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=231398> ♦ 50
- II. 14. Æ, Parium, 217–218, *RPC* 5.2, ID 86678; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=326784> ♦ 51
- II. 15. Æ, Parium, 260–268, *RPC* 10, ID 62078; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=147286> ♦ 51
- II. 16. Æ, Parium, 260–268, *RPC* 10, ID 86680; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=299142> ♦ 51
- II. 17. Æ, Kyzikos, ok. 180–186, *RPC* 4.2, 563; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=240179> ♦ 54
- II. 18. Æ, Kyzikos, 260–268; *RPC* 10, ID 74181; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=243429> ♦ 55
- II. 19. Æ, Prymnessos, 260–268; *RPC* 10, ID 63257; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=283548> ♦ 55
- II. 20. Æ, Berytus, 218–222, *BMC Phoenicia*, 190–191; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=248221> ♦ 58
- II. 21. Æ, Berytus, 234–244, *RPC* 7.2, 3558; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=118519> ♦ 59
- II. 22. Æ, Berytus, 234–244, *RPC* 7.2, 3548; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=27040> ♦ 59
- II. 23. Æ, Nysa-Scytopolis, 240/241 r., *RPC* 7.2, 3609; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=270391> ♦ 62
- II. 24. Æ, Etenna, 251–253, *RPC* 9, 1015; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=214851> ♦ 62
- II. 25. Æ, Nikomedia, 222–235, Classical Numismatic Group, Electronic Auction 365, Lot 271; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=302295> ♦ 68

- II. 26. *Æ*, Arykanda, 238–244, *RPC* 7.2, 2281A; © Classical Numismatic Group, Inc.; https://www.cngcoins.com/Lot.aspx?LOT_ID=92398&BACK_URL=%2fLots.aspx%3fIS_ADVANCED%3d1%26ITEM_IS_SOLD%3d1%26ITEM_DESC%3darykanda%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_1%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_2%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_3%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_4%3d1%26TABS_TYPE%3d2%26CONTAINER_TYPE_ID%3d2%26VIEW_TYPE%3do%26MAX_COUNT%3d10000%26PAGE_NUM%3d20%26PAGE%3d1 ♦ 70
- II. 27. *Æ*, Akmonia, 251–253, *RPC* 9, 846; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=140336> ♦ 74
- II. 28. *Æ*, Akmonia, 251–253, *RPC* 9, 844; © Classical Numismatic Group, Inc.; https://www.cngcoins.com/Lot.aspx?LOT_ID=74552&BACK_URL=%2fLots.aspx%3fIS_ADVANCED%3d1%26ITEM_IS_SOLD%3d1%26ITEM_DESC%3dacmon%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_1%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_2%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_3%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_4%3d1%26TABS_TYPE%3d2%26CONTAINER_TYPE_ID%3d2%26VIEW_TYPE%3do%26MAX_COUNT%3d10000%26PAGE%3d1 ♦ 74
- II. 29. *Æ*, Akmonia, 251–253, *RPC* 9, 843; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=184310> ♦ 75
- II. 30. *Æ*, Dorylaion, 238–244, *RPC* 7.1, 754; © Classical Numismatic Group, Inc.; https://www.cngcoins.com/Lot.aspx?LOT_ID=74553&BACK_URL=%2fLots.aspx%3fIS_ADVANCED%3d1%26ITEM_IS_SOLD%3d1%26ITEM_INVENTORY_NUMBER%3d%26CONTAINER_NAME%3d%26ITEM_LOT_NUMBER%3d%26ITEM_DESC%3dfounder%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_1%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_3%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_2%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_4%3d1%26VIEW_TYPE%3do%26PAGE_NUM%3d20%26PAGE%3d2 ♦ 76
- II. 31. *Æ*, Apameia, 253–260, *RPC* 10, ID 84212; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=177218II> ♦ 82
- II. 32. *Æ*, Ilium, 253–260, *RPC* 10, ID 64000; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=379847> ♦ 83
- II. 33. *Æ*, Ilium, 253–260, *RPC* 10, ID 63998; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=293679II> ♦ 83
- II. 34. *Æ*, Tars, 235–238, *RPC* 6, 7109 temp.; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=16453> ♦ 84
- II. 35. *Æ*, Tyr, 253–260, *RPC* 10, ID 62962; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=309981> ♦ 89

- II. 36. Æ, Tyr, 238–244, *RPC* 7.2, 3582; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=312304> ♦ 89
- II. 37. Æ Tyr, 253–260, *RPC* 10, ID 63011; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=228178> ♦ 89
- II. 38. Æ, Tyr, 238–244, *RPC* 7.2, 3568; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=227581> ♦ 95
- II. 39. Æ, Tyr, 253–260, *RPC* 10, ID 71901; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=383949> ♦ 95
- II. 40. Æ, Tyr, 253–260, *RPC* 10, ID 62963; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=360604> ♦ 95
- II. 41. Æ, Tyr, 253–260, *RPC* 10, ID 63029; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=362686> ♦ 99
- II. 42. Æ, Tyr, 253–260, *RPC* 110, ID 72013; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=360603> ♦ 99
- II. 43. Æ, Tyr, 253–260, *RPC* 10, ID 62994; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=360605> ♦ 100
- II. 44. Æ, Sydon, 55/56 r., *RPC* 1, 4616; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=171229> ♦ 103
- II. 45. Æ, Tyr, 251–253, *RPC* 9, 1996A; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=383947> ♦ 103
- II. 46. Æ, Efez, 253–260, *SNG Cop.* 512; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=135833> ♦ 110
- II. 47. Æ, Samos, 241–244, *RPC* 7.1, 591.4; © Classical Numismatic Group, Inc.;
https://www.cngcoins.com/Lot.aspx?LOT_ID=47602&BACK_URL=%2fLots.aspx%3fIS_ADVANCED%3d1%26ITEM_IS_SOLD%3d1%26ITEM_INVENTORY_NUMBER%3d%26CONTAINER_NAME%3d%26ITEM_LOT_NUMBER%3d%26ITEM_DESC%3dankaios%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_1%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_3%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_2%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_4%3d1%26VIEW_TYPE%3do ♦ 117
- II. 48. Æ, Samos, 249–251, *RPC* 9, 673; © Classical Numismatic Group, Inc.;
https://www.cngcoins.com/Lot.aspx?LOT_ID=74550&BACK_URL=%2fLots.aspx%3fIS_ADVANCED%3d1%26ITEM_IS_SOLD%3d1%26ITEM_DESC%3dsamos%26boar%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_1%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_2%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_3%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_4%3d1%26TABS_TYPE%3d2%26CONTAINER_TYPE_ID%3d2%26VIEW_TYPE%3do%26MAX_COUNT%3d10000%26PAGE_NUM%3d20%26PAGE%3d1 ♦ 118

- II. 49. Æ, Magnezja, 238–244, *RPC* 7.2, 56; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=199052> ♦ 118
- II. 50. Æ, Miletopolis, 117–138, *RPC* 3, 1645; © Classical Numismatic Group, Inc.;
https://www.cngcoins.com/Lot.aspx?LOT_ID=74543&BACK_URL=%2fLots.aspx%3fIS_ADVANCED%3d1%26ITEM_IS_SOLD%3d1%26ITEM_DESC%3dmiletopolis%26hadrian%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_1%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_2%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_3%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_4%3d1%26TABS_TYPE%3d2%26CONTAINER_NAME%3d%26CONTAINER_TYPE_ID%3d2%26VIEW_TYPE%3d0%26MAX_COUNT%3d10000%26PAGE%3d1
 ♦ 118
- II. 51. Æ, Tars, 244–249, *RPC* 8, ID 3267; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=235164> ♦ 125
- II. 52. Æ, Perynt, 193–211, *M.Per.*, 521.2; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=324637> ♦ 127
- II. 53. Æ, Marcianopolis, 244–247, *RPC* 8, ID 27890; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=227531> ♦ 127
- II. 54. Æ, Hadrianopolis, 238–244, *RPC* 7.2, 714; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=220502> ♦ 128
- II. 55. Æ, Sebastopolis, 263/264 r., *RPC* 10, ID 63695; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=108667> ♦ 128
- II. 56. Æ, Kallatis, 244–249, *RPC* 8, ID 27621; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=61527> ♦ 128
- II. 57. Æ, Anchialos, 238–244, *RPC* 7.2, 1103; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=114858> ♦ 129
- II. 58. Æ, Heraklea Pontyjska, 238–244, *RPC* 7.2, 2087; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=16416> ♦ 130
- II. 59. Æ, Perynt, 260–268, *RPC* 10, ID 63882; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=311069> ♦ 130
- II. 60. Æ, Hadrianopolis, 238–244, *RPC* 7.2, 786; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=265246> ♦ 132
- II. 61. Æ, Perynt, 260–268, *RPC* 10, ID 67886; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=379818> ♦ 132
- II. 62. Æ, Perynt, 238–244, *RPC* 7.2, 568; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=324638> ♦ 132
- II. 63. Æ, Perynt, 260–268, *RPC* 10, ID 63887; © Classical Numismatic Group, Inc.;
<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=275679> ♦ 134
- II. 64. Æ, *koinon* Macedończyków, 238–244, *RPC* 7.2, 238; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=354820> ♦ 146

- II. 65. *Æ*, *koinon* Macedończyków, 238–244, *RPC* 7.2, 219; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=189727> ♦ 147
- II. 66. *Æ*, Aleksandria *Troas*, 251–253, *RPC* 9, 413; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=16420> ♦ 150
- II. 67. *Æ*, Aleksandria *Troas*, 253–260; *RPC* 10, ID 63962; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=233442> ♦ 151
- II. 68. *Æ*, Aigeai 217–218; *RPC* 5.3, ID 85476; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=225907> ♦ 153
- II. 69. *Æ*, Smyrna, ok. 147–161; *RPC* 4.2, 239 temp.; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=68919> ♦ 156
- II. 70. *Æ*, Smyrna, 238–244, *RPC* 7.1, 332; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=149106> ♦ 162
- II. 71. *Æ*, Smyrna, 238–244, *RPC* 7.1, 334; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=101323> ♦ 162
- II. 72. *Æ*, Smyrna, 238–244, *RPC* 7.1, 321; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=31135> ♦ 162
- II. 73. *Æ*, Tyateira, 238–244, *RPC* 7.1, 192.2; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=219694> ♦ 163
- II. 74. *Æ*, Abydos, 193–211, *RPC* 5.2, ID 141; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=16419> ♦ 166
- II. 75. *Æ*, Abydos, 193–211, *RPC* 5.2, ID 1089; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=97074> ♦ 167
- II. 76. *Æ*, Sagalassos, 244–249, *RPC* 8, ID 29886; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=65621> ♦ 168
- II. 77. *Æ*, Sagalassos, 268–270, *RPC* 10, ID 84076; © Classical Numismatic Group, Inc.; https://www.cngcoins.com/Lot.aspx?LOT_ID=62571&BACK_URL=%2fLots.aspx%3fIS_ADVANCED%3d1%26ITEM_IS_SOLD%3d1%26ITEM_DESC%3dfounder%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_1%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_2%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_3%3d1%26SEARCH_IN_CONTAINER_TYPE_ID_4%3d1%26TABS_TYPE%3d3%26CONTAINER_NAME%3d%26CONTAINER_TYPE_ID%3d3%26VIEW_TYPE%3d0%26MAX_COUNT%3d10000%26PAGE_NUM%3d20%26PAGE%3d2 ♦ 168
- II. 78. *Æ*, Sagalassos, 268–270, *RPC* 10, ID 88482; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=72005> ♦ 169
- II. 79. *Æ*, Apameia, 253–260, *RPC* 10, ID 63112; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=379886> ♦ 179
- II. 80. *Æ*, Apameia, 244–249, *RPC* 8, ID 20588; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=316072> ♦ 179

- II. 81. Æ, Apameia, 253–260, *RPC* 10, ID 63110; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=379885> ♦ 181
- II. 82. AR Didr (?), Tars, 217–218; *RPC* 5.3, ID 77554; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=371687> ♦ 185
- II. 83. Æ, Ikonium, 253–260; *RPC* 10, ID 61465; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=155717> ♦ 188
- II. 84. Æ, Deultum, 238–239; *RPC* 7.2, 810; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=111794> ♦ 188
- II. 85. Æ, Daldis, 238–244; *RPC* 7.1, 200; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=324648> ♦ 188
- II. 86. Æ, Tars, 238–244; *RPC* 7.2, 3093; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=114051> ♦ 190
- II. 87. Æ, Tars, 253–260; *RPC* 10, ID 60622; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=378087> ♦ 190
- II. 88. Æ, Filippopolis, 247–249, *RPC* 8, ID 2269; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=189766> ♦ 193
- II. 89. Æ, Filippopolis, 247–249, *RPC* 8, ID 2243; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=244068> ♦ 194
- II. 90. Æ, Filippopolis, 247–249, *RPC* 8, ID 2417; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=224907> ♦ 194
- II. 91. Æ, Neapolis, 247–249, *RPC* 8, ID 2403; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=108812> ♦ 197
- II. 92. Æ, Neapolis, 247–249, *RPC* 8, ID 2312; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=282479> ♦ 197
- II. 93. Æ, Antiochia, 238–244, *RPC* 7.2, 2730; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=65613> ♦ 202
- II. 94. Æ, Ilium, 238–244, *RPC* 7.1, 45; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=382379> ♦ 203
- II. 95. Æ, Kremna, 253–260, *RPC* 10, ID 63418; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=379925> ♦ 216
- II. 96. Æ, Heliopolis, 244–247, *RPC* 8, ID 6466; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=221803> ♦ 216
- II. 97. Æ, Mallus, 249–251, *RPC* 9, 1431; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=48639> ♦ 222
- II. 98. Æ, Ateny, 260–268, *RPC* 10, ID 59867; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=327717> ♦ 240
- II. 99. Æ, Ateny, 260–268, *RPC* 10, ID 58868; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=30808> ♦ 240

- II. 100. *Æ*, Kolofon, 253–260, *RPC* 10, ID 60873; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=379854> ♦ 246
- II. 101. *Æ*, Teos, 253–260, *RPC* 10, ID 61397; © Classical Numismatic Group, Inc.; <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=326799> ♦ 246

Tabele

- Tabela 1. Idea założycielska w napisach monet prowincjonalnych. Retrospekcja ♦ 24
- Tabela 2. Solymos w wyobrażeniach monet z Termessos Maior w epoce cesarstwa ♦ 35
- Tabela 3. Temenos w wyobrażeniach monet z Temenothyrai w epoce cesarstwa ♦ 41
- Tabela 4. Seria monet Aruntiosa Nikomachosa (244–249) ♦ 43
- Tabela 5. Parios w wyobrażeniach monet z Parium w epoce cesarstwa ♦ 48
- Tabela 6. Bohaterowie wojny trojańskiej w wyobrażeniach monet prowincjonalnych (po 235 r.) ♦ 80
- Tabela 7. Dydona w wyobrażeniach monet z Tyru w epoce cesarstwa ♦ 91
- Tabela 8. Kadmos w wyobrażeniach monet z Sydonu i Tyru w epoce cesarstwa ♦ 96
- Tabela 9. Europa w wyobrażeniach monet prowincjonalnych w epoce cesarstwa ♦ 101
- Tabela 10. Androklos w wyobrażeniach monet z Efezu w epoce cesarstwa ♦ 106
- Tabela 11. Ankajos w wyobrażeniach monet z Samos w epoce cesarstwa ♦ 114
- Tabela 12. Dwanaście prac Heraklesa w wyobrażeniach monet prowincjonalnych (po 235 r.) ♦ 122
- Tabela 13. Mennictwo prowincjonalne (235–244): zestawienie liczby mennic i typów monetarnych ♦ 136
- Tabela 14. Aleksander Macedoński w wyobrażeniach monet prowincjonalnych (po 235 r.) ♦ 141
- Tabela 15. Serie monet ze Smyrny i Tyateiry (238–244) ♦ 158
- Tabela 16. Perseusz w wyobrażeniach monet prowincjonalnych (po 235 r.) ♦ 186
- Tabela 17. Mennictwo prowincjonalne (244–253): zestawienie liczby mennic i typów monetarnych ♦ 192
- Tabela 18. Motyw *lupa Romana* w mennictwie prowincjonalnym (po 235 r.) ♦ 199
- Tabela 19. Motyw Romy w mennictwie prowincjonalnym (po 235 r.) ♦ 204
- Tabela 20. Motyw *aratrum* w mennictwie kolonialnym (po 235 r.) ♦ 217
- Tabela 21. Amfilochos w wyobrażeniach monet w epoce cesarstwa ♦ 220

Tabela 22. Mennictwo prowincjonalne (253–276): zestawienie liczby mennic i typów monetarnych ♦ 224

Tabela 23. Dawni cesarze w mennictwie z Filippi (260–268) ♦ 235

Tabela 24. *Sapientes Graeciae* w wyobrażeniach monet prowincjonalnych w epoce cesarstwa (po 235 r.) ♦ 243

Wykresy

Wykres 1. Motywy na rewersach monet z nowo otwartych mennic w Likii (238–244) ♦ 137

Wykres 2a. Anchialos: motywy na rewersach monet (235–244).
Rozkład chronologiczny ♦ 138

Wykres 2b. Anchialos: motywy na rewersach monet (235–244).
Konfiguracja grup wyobrażeń ♦ 138

Wykres 3a. Hadrianopolis (Tracja): motywy na rewersach monet (238–244).
Rozkład chronologiczny ♦ 139

Wykres 3b. Hadrianopolis (Tracja): motywy na rewersach monet (238–244).
Konfiguracja grup wyobrażeń ♦ 139

Wykres 4. Nysa-Scytopolis: motywy na rewersach monet (238–244) ♦ 171

Wykres 5. Milet: motywy na rewersach monet (238–260) ♦ 172

Wykres 6. Termessos Maior: motywy na rewersach monet (po 235 r.) ♦ 173

Wykres 7a. Tessalonika: motywy na rewersach monet (235–268).
Rozkład chronologiczny ♦ 174

Wykres 7b. Tessalonika: motywy na rewersach monet (235–268).
Konfiguracja grup wyobrażeń ♦ 175

Wykres 8. Sardes: motywy na rewersach monet (po 235 r.) ♦ 175

Wykres 9. Apameia (Frygia): motywy na rewersach monet (po 238 r.) ♦ 178

Wykres 10a. Tars: motywy na rewersach monet (235–260).
Rozkład chronologiczny ♦ 183

Wykres 10b. Tars: motywy na rewersach monet (235–260).
Konfiguracja grup wyobrażeń ♦ 184

Wykres 11a. Neapolis (Samaria): motywy na rewersach monet (244–253).
Rozkład chronologiczny ♦ 195

Wykres 11b. Neapolis (Samaria): motywy na rewersach monet (244–253).
Konfiguracja grup wyobrażeń ♦ 195

Wykres 12. Motyw *lupa Romana* w mennictwie prowincjonalnym (235–275):
liczba typów i wariantów monet ♦ 201

- Wykres 13.** Motyw Romy w mennictwie prowincjonalnym (235–275):
liczba typów i wariantów monet ♦ 207
- Wykres 14a.** Sagalassos: motywy na rewersach monet (235–270).
Rozkład chronologiczny ♦ 225
- Wykres 14b.** Sagalassos: motywy na rewersach monet (235–270).
Konfiguracja grup wyobrażeń ♦ 226
- Wykres 15a.** Tyr: motywy na rewersach monet (238–260).
Rozkład chronologiczny ♦ 227
- Wykres 15b.** Tyr: motywy na rewersach monet (238–260).
Konfiguracja grup wyobrażeń ♦ 228
- Wykres 16a.** Parium: motywy na rewersach monet (235–268).
Rozkład chronologiczny ♦ 229
- Wykres 16b.** Parium: motywy na rewersach monet (235–268).
Konfiguracja grup wyobrażeń ♦ 230
- Wykres 17a.** Smyrna: motywy na rewersach monet (235–268).
Rozkład chronologiczny ♦ 231
- Wykres 17b.** Smyrna: motywy na rewersach monet (235–268).
Konfiguracja grup wyobrażeń ♦ 231
- Wykres 18a.** Perge: motywy na rewersach monet (235–276).
Rozkład chronologiczny ♦ 232
- Wykres 18b.** Perge: motywy na rewersach monet (235–276).
Konfiguracja grup wyobrażeń ♦ 233
- Wykres 19.** Liczba mennic prowincjonalnych (235–276) ♦ 259
- Wykres 20.** Liczba typów i wariantów monet prowincjonalnych (235–276) ♦ 260

Agata A. Kluczek

Ktištes and Others

The Heroes of Myths and Legends in Roman Provincial Coinage
(235–276)

Summary

The subject of this study is – reflected in Roman provincial coinage – the creation and exposure of the memory of the ancient history of the cities of the Roman East, the ancestors and other protagonists and the places that constituted the *theatrum* of mythical and legendary plots. The stories about them are firmly rooted in Greek tradition. This has been fostered by the location of these in an area where Greek, then Hellenistic, culture developed and flourished, the roots of these cities and their history, and the appeal of Greek myths, which are an inexhaustible treasury of symbols and values personified by gods, heroes, men. In addition to this Greek underlay, there are other components – those drawn from Eastern traditions and the Roman one. The latter is not insignificant, as these cities remained within the Roman empire. The axis of the argument is the foundation idea personified by the figures of the founders and eponyms. They cannot be separated by a rigid boundary from other heroes, deities and gods. In the space of myths and legends, the paths of all of them often crossed, and sometimes on their way historical figures appeared.

Chronologically, the study covers the declining era of provincial coinage: the years 235–276. A total of around 300 mints (including 36 colonial mints, 27 centres newly opened in this period) were working at that time. By then there was already a great numismatic tradition – established and developed in the time of the Antonine Dynasty and Severan Emperors – of depicting founders and eponyms in the contents of provincial coins. In the 3rd century, therefore, the experiences, practices and ideas that had been carried out for years in provincial coinage were summed up. In addition, there were numerous founding myths, with different content and varying degrees of prevalence, local and pan-Hellenic, which could be drawn upon to glorify the past of a given city with its founders, eponyms and other mythical or historical characters. These characters lived in the collective memory of the local communities of the time, or at least of their political and intellectual elites. This memory was changing, being updated by nuancing the details of a given founding story and even developing new variants of it. These social expectations met with the particular numismatic programme and tradition of the respective coin-issuing centre. Many of these numismatic travesties of founding stories have a literary equivalent, which makes it easier to understand the nuances of the numismatic message. But sometimes the legends used on coins or iconographic types do not correspond with themes known from other testimonies, they present an otherwise unknown founding myth or its variant, which is a modernised mutation of a theme developed earlier.

In this study, literary reports and other sources are only a pretext for commenting on the content of coins. The analysis covers legends and, above all, images; due to the vastness of the subject

matter and the number of mints, the historical background of the origin of specific coin types at the mints has necessarily been omitted. The study, by design, touches only on aspects of the broad subject matter. The aim is to find the wealth of founding motifs and then, on this basis, to synthesise the practice of referring to them as a phenomenon characterising the era of the crisis.

The material is organised in three main chapters (1. *Founders in numismatic memory: 'instrumenta'*; 2. *Numismatic 'ktiseis': a mythical-legendary panorama*; 3. *Numismatic account of the 3rd century*). Its characterisation centres around a number of questions. The most important of these, running through the study, are as follows:

- the ways and methods of presenting founding stories on coins. How founding stories, with their heroes, the narrative of the origins of cities and the role of heroes, can be transformed into content placed on a coin (legends and iconographic concept);
- topical and original solutions, as well as abridgements of the founding stories that result from the restrictive form of the coins and the conventions of numismatic communication. The core of the idea is often reduced to basic legends, iconographic schemes, gestures, attributes, symbols;
- resonance of the jubilee of the founding of the empire's capital, Rome, and the modernisation of the founding themes. The reflection of the founding myths in provincial coinage functioned in several intersecting spaces and on at least two levels – the state-wide, i.e. Roman, and the local, limited to a narrow circle (one city) or a wider circle (several cities, a region). Their actualisation by reference to the current situation was symbolised by the person of the Roman emperor, who in numismatic evidence sometimes stood alongside heroes from the mythical past;
- the vividness and richness of the mythical founding themes. These qualities are illustrated by the large themes discussed, dealing with heroes widely recognised and of great merit, transcending the 'boundaries' of a single city, as well as small themes, presenting little-known, sometimes ignored by other sources, heroes of a single city;
- The intensity of the promotion of founding themes. The promotion of founding traditions, founding myths, founding heroes and eponyms is evidenced by the scale of the presence of corresponding coin types and variants in a given mint. A numerically defined typological production gives an insight into numismatic material from a different perspective.

Themes relating to the past of particular cities and the famous mythical or historical figures associated with them were explored in many centres of provincial coinage. Despite the disruptions, closures and decline in the number of provincial mints and their declining typological production, reference in numismatic content to the roots, the mythical past inherent in the origins of individual cities remained a rudimentary phenomenon.

Numismatic sources illuminate the issues of founding tradition and its actualisation in a given community and city from a different perspective than literary messages. They simply communicate them without explaining them, and present their basic sense as axioms. In this function, coins support analyses based on ancient texts, epigraphic material and art monuments. Numismatic sources lose some of these possibilities when they have no attestation in other testimonies, especially when there are no literary echoes of the imagery in question. Indeed, with only imagery at one's disposal, it is difficult to decipher the full founding story.

The wealth of numismatic iconography on the one hand, and the modest stock of current literary sources on the other, make it possible, due to the paucity of literary tradition and due to the significant quality and quantity of numismatic material, to separate the crisis period of the 3rd century as a separate time unit. In it – with regard to the possibility of identifying the duration of the founding tradition – primacy belongs to numismatic sources. Roman provincial coins in times of crisis take on a unique significance as testimony to the awareness and understanding of myths

by the elites of the time. In doing so, they sometimes remain the only source shedding light on how local communities perceived their identity or tried to shape it.

Legends and iconography of coins represent an interweaving of founding tradition, literary messages and communication via the medium of coinage, in which content – developed or succinct – had to be shown in brevity and convention. Thus, they show the foundation themes in a fragmentary and general way on the one hand and in an essential way on the other, focusing on their crux, i.e. the decisive moment of the foundation action or the figure of the founder or eponym, sometimes presenting his banal design.

The chronologically distinguished collection of numismatic sources is defined by such features as the persistence of the founding themes and the ideas of illustrating them, their numerical abundance, but also the originality of some solutions and even, as far as selected themes are concerned, the first attempts to face the legacy of the beginnings by means of the numismatic code.

There is a small group of mint centres where coins were issued that made literal reference – for example, with the term *ktistes* or *conditor* – to the figures of the founders. There are equally few names of heroes in coin inscriptions. In many mints, it is the iconographic solutions that reflect the memory of origins and mythical or historical figures standing at the threshold of local (hi)story. There is an even larger group of cities that took up themes concerning the world of gods and mythical figures on their coins. Here, too, they operated primarily with imagery, presenting either silhouettes of deities and heroes or mounting scenes featuring them. In some centres this context traditionally predominated, in others these figures coexisted with the founders and eponyms.

Foundation motifs formed part of the politics of remembering the past, and not only mythical themes were accommodated within it. In the Roman provincial coinage of the 3rd century, alongside the founding heroes and eponyms and other mythical figures and deities, there are historical chieftains and rulers and even others (*sapientes*) remembered for their merits in the fields of medicine, science, literature. The historical benefactors of the city coexist with the mythical contributors to its fame and prestige, and the boundaries between the mythical and historical orders become blurred. Some cities in their coinage granted the status of founder, eponym to not just one, but two or three figures. This synthesising nature of monetary content in the 3rd century testifies to the free drawing on the cultural past. Various characters – those who had come from distant lands; those who had once been rivals; those who had once been created to exhibit a connection to a particular people or their ancestral tribe – coexisted in the mint's constructed vision of the city's past.

Iconographic repertoire provides an opportunity to delve into a circle of otherwise unknown founding myths. The study of coin types and, within this, of numismatic models and unique solutions will probably be helpful for further research. By now, comparative analyses explicate – built according to a known template – scenes as reflections of a founding myth not preserved in other sources. It is likely that in the Roman provincial coinage of the 3rd century there were more figures of heroes and, in general, figures drawn from local mythologies than those indicated today, and specifying further certainties is a matter of finding the interpretative key of iconography of coins.

The individualisation of the founding tradition perpetuated in coinage, analysed through the prism of individual cities making ambitious declarations about their roots and identity, delineates a new hierarchy in the world of mythical heroes and historical founders, often equating them with each other.

Ilustracje na okładce: Lanckoroński Ch., 1890, *Les villes de la Pamphylie et de la Pisidie*, vol. 1: *La Pamphylie*, Firmin-Didot et Cie, Paris, pl. xxxi: Sidé. Niche dans le nymphéum, pl. xiii: Pergé. Vue du théâtre et de l'acropole

Redaktor **Barbara Zwierzyńska**

Projekt okładki, układu typograficznego oraz łamanie **Paulina Dubiel**

Korekta **Marzena Marczyk**

Redaktor inicjujący **Przemysław Pieniążek**

Nota copyrightowa obowiązująca do 31.08.2026:

Copyright © 2025 by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Wszelkie prawa zastrzeżone

Sprzysiamy otwartej nauce

Od 1.09.2026 publikacja dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)

 <https://orcid.org/0000-0003-0852-0572>

Kluczek, Agata Aleksandra

Ktistes i inni : bohaterowie mitów i legend

w rzymskim mennictwie prowincjonalnym (235–276)

/ Agata Aleksandra Kluczek. – Wydanie I. –

Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego,

2025

<https://doi.org/10.31261/PN.4247>

ISBN 978-83-226-4642-7

(wersja drukowana)

ISBN 978-83-226-4480-5

(wersja elektroniczna)

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

ul. Jordana 18, 40-043 Katowice

<https://wydawnictwo.us.edu.pl>

e-mail: wydawnictwo@us.edu.pl

Wydanie I. Liczba arkuszy drukarskich: 23,0. Liczba arkuszy wydawniczych: 24,0. PN 4247. Cena 79,90 zł (w tym VAT). Publikację wydrukowano na **Munken Polar** 100 g/m², vol. 1.13. Do składu użyto krojów pisma **Karina**, **Karina Sans** (autorstwa Veroniki Burian & José Scaglione) / **TypeTogether** oraz **Essay Text** (autorstwa Stefana Ellmera / **TypeTogether**). Druk i oprawę wykonano w drukarni volumina.pl Sp. z o.o. (ul. Księcia Witolda 7–9, 71-063 Szczecin)

Cena 79,90 zł (w tym VAT)

ISBN 978-83-226-4480-5

9 788322 644805

Więcej o książce

